

3
INSENSATVM CAPVT

Stimulis Academicis agitatum,

i. e.

TRACTATUS MEDICO-
PRACTICUS

DE

VERTIGINE, EPILEPSIA

&

APOPLEXIA,

In Prælectionibus Academicis Publicis,

& Collegijs Privatis explicatus,

Consensu & Auctoritate Inclyti Collegij Medici

In Alma, Catholica & Electorali Universitate Ingolstadiana

DISPUTATIONI INAUGURALI

subjectus

A

JOANNE ADAMO MORASCH,

Phil. & Med. Doctore, Sereniss. Elector. Bavarix, &c.

Consiliario, Medicinæ Practicæ & Anatomix Professore Ordinario,

Primario & Seniore, Facult. Medic. p. t. Decano: Statuum Provincial. Bavar. Super.

rior, pro Circulo Ingolstad. Medico, nec non Imperialis Academiae

Naturæ Curiosorum Collega

In Aula Albertina,

DEFENDENTE

NOBILI ET DOCTISSIMO DOMINO

JOSEPHO ANTONIO FRANCISCO XAVERIO FEZER,

Weilhamensi Bojo, AA. LL. & Phil. Magistro ac Medicinæ Candidato.

Mense Augusto

ANNO M.D. CC. XXIV.

INGOLSTADII, Typis Thomæ Gräf, Typog. Acad.

PERILLUSTRI AC
GENEROSO

DOMINO, DOMINO

FERDINANDO
FRANCISCO

L. B. à STROMERN

In superiori & Inferiori Pänz:
& Leoprechting, Iezendorff &
Aibach,

Celsissimi Regiminis Electoralis Landishutani

CANCELLARIO

Feudorum Præposito,

Præfecto & Granario in Osterhoven &c.

Domino, Domino suo perquàm gratioso.

Perillustris ac Generose Do- mine, Domine perquàm gratiose.

Duturnis ægra laboribus, nec parùm sollicita, quibus
demum sub auspiciis publicam in lucem prodiret,
ad Tuas denique fores, PERILLUSTRIS MÆCE-
NAS, tanquam Commune Litteratorum Asylum,
& Nobile Scientiarum Diversorium, felici fidere de-
lata est Medicina mea, non ut opem ferat, sed re-
ferat: non ut salutem det, sed accipiat: non ut animet, sed ut à Tuo,
quo plenus incedis, numine animetur. Equidem in ipso statim limi-
ne Tuam subibit mentem admiratio, &, quid Tecum commune ha-
beat Medicina, quò non modò Tuum subire conspectum, sed etiam
implorare patrocinium non vereatur? rogabis. Profectò vel parum
vel nihil humani Tecum commune habet Medicina, sed (dicere mihi
liceat, quod sentire delectat) sed quid Divini. Nam si Romanæ Prin-
ceps Eloquentiæ, Tullius, asseverare non dubitavit, *nullâ re homines
ad DEUM propius accedere, quàm salutem hominibus dando; quis
est,*

est, qui non videat, Te inter & Medicinam quoddam Divinitatis consortium intercedere. Medetur ista corporibus, Tu animis; sanitatem hæc opportunis procurat remediis, Tu sapientissimis consiliis cuivis hominum conditioni, Totique Reipublicæ in sublimi munere tuo salutem impertiris, in omnium intentus commoda ut Tua, Tui propemodum oblitus, cum benefacis aliis, ita, ut quot beneficiis, tot gradibus Immortalitatis fastigium conscendas. Sanè, si merita tua spectentur, quæ in Patriæ conspectu versantur, quæve calamò assequi impossibile est, tanta ea in Te sunt, ut dignum Te efficiant, qui etiam post fata (quæ serò tibi contingant) in bonorum omnium memoria æternum vivas. Illorum enim Te numero accensendum esse existimo, quos provida Numinis mens in publicam Patriæ utilitatem natos communi hominum forti subduxit, ac meliore sui parte, scilicet rectè factorum memoriâ, superstites, æternitati pridem destinavit. Meretur id eximia vitæ Tuæ probitas, quam in nobile aliorum exemplum Nobilitati jungis. Meretur id singularis in litteris ac scientiis peritia, quæ per alios dispersæ, felici foedere in Te unum omnes conspirarunt. Meretur id in rebus agendis dexteritas, quam difficillimis olim belli temporibus obstupuit Monachium, modò Landishutum in sublimi, quod geris, Cancellarii munere admiratur. Meretur id innata morum suavitas, in alloquio comitas, in publico mixta modestiæ gravitas, quæ Principum æquè ac plebis amorem Tibi conciliant. Meretur id individua comes scientiæ, Prudentia, qua reliquos omnes tantum, quantum dignitate, antecellis; id quod vel ipsum haud inscitè gentilitium scutum Tuum exhibet, in quo duos salis modios videre est, ut omnibus palàm sit, Te non tantum *cum grano salis* (ut commune fert adagium) cuncta facere, sed integros salis modios adhibere, dicere volo, omnia Te mirâ sagacitate penetrare, & immensâ Tuâ prudentiâ amplissimi muneris Tui, totiusque Reipublicæ fines complecti; ut adeò non abs re illo, quo Salvator suos quondam Apostolos, nomine Te quoque compellare possim, dicereque SAL TERRÆ, saltem Bavaricæ. En virtutum Tuarum effigiem! non vivis, ut deceret, coloribus expressam, sed rudi calamo potius adumbratam. Hoc enim Nobilium virtus habet singulare, ut ista simul sit artifex & idèa sibi, ac præter eam nemo dignam se effigiem possit efformare. Talis, tan-

tusque cum sis, ac in supremo dignitatis apice constitutus, minimè ausa fuisset Tibi se sistere Medicina mea, nisi probè gnara, Te Aquilarum more sublimia volatu petere, simulque oculorum acie ima rimari, & quantò altiùs ingenii heroicæque mentis conatu ascendas, tantò profundius proni semper ad clementiam animi affectu descendere, Teque totum aliis indulgere; id quod luculentò satis testimoniò vel nunc probas, dum laborum meorum primitias, ac debitum Tibi studiorum tributum devotâ mente offerentem benigno placidoque vultu excipere non dubitas. Quid jam restat, nisi ut digna tanto Viro vota concipiat Medicina mea, Tibique, quod solum potest, salutem vitamque precetur quàm maximè diuturnam ac felicissimam. Hoc enim bonorum omnium, hoc Patriæ, hoc meum præcipuè, meique Præsidis & Parentis (Tibi qui uterque tam notus quàm devotus est) desiderium ac votum est. Vive itaque, PERILLUSTRIS ac GENEROSE DOMINE, Vive bonis omnibus, vive Patriæ, vive Tibi: Tua enim non tam tua, quàm totius Reipublicæ vita est, quam etsi cum tempore (quod Superi diu prohibeant) mortalem exues, tum primum Fama Nomenque Tuum immortalem vitam inchoabit, Túque in tuorum animis ac memoriâ vivere incipies, veluti redivivus è funere Phoenix. Ita auguratur & vovet

**Perillustris ac Generosæ Dominationis
Tuæ**

Devotissimus

Defendens

APPROBATIO THEOLOGICA.

INSENSATUM CAPUT, *stimulis Academicis agitatum*, sive Tractatus iste Medico-practicus, sicut pro more Clarissimi sui Authoris insigni prorsus eruditione, styli claritate, ac ingenio, exactissime de *Vertigine, Epilepsia & Apoplexia* materiam pertractat; ita in Orthodoxæ Fidei dogmata aut bonos mores nec in minimo offendit; dignum proinde censeo hunc ipsum ad praxin utilissimum Tractatum, ut pro eruditione plurimum lucem publicam aspiciat.

JOAN. PETRUS ARTINGER, SS. Theol.
Doctor, Protonotarius Apostol. Sereniss Elector.
Bavar. &c. & Reverendissimor. ac Celsissimor.
S. R. J. Principum & Episcoporum, Eystettensis,
Frisingensis, & Passaviensis, Consiliarius Ec-
clesiastic. Sacræ Scripturæ Professor Ord. Uni-
versitatis Procancellarius, nec non Sacræ Facul-
tatis p. t. Decanus.

APPROBATIO MEDICA.

Praesens Tractatus Medico-Practicus, cui titulus **CAPUT INSENSATUM**, sensibus omnibus optimè constans & probè defacatum Caput pro Auctore agnoscit, utpote eâdem solidissimâ doctrinâ & eruditione, quâ priores Tractatus Medico-Practici elaboratum: dignissimum perinde censeo prelo & prelio Academico.

JOAN. JACOB. TREYLING, Phil.
& Medicinæ Doctor. Sereniss. Elect.
Bavar. Consiliarius, Medicinæ in
Theoricis Professor Ordinarius. & p. t.
Universitatis Rector.

C A P U T IV.

De Facultatis Animalis Principis simul atque Ministræ Symptomatibus complicatis.

I. **E** Am haftenus dedimus operam, ut, qui Principi Facultati Animali sint manes, nempe quæ Internorum Sensuum scorsim & in particulari occurrant symptomata, quæve eisdem medendi ratio, cognitum sibi perspectumque habere possint Auditores Academici Medici. Satagimus modò, captam telam pertexere, & quæ in lætæ utriusque simul (*Principis* putà & *Ministræ*) Animalis Potentiæ participium veniunt mala, tyronibus ob oculos ponere, & complicata Internorum & Externorum Sensuum Motûsque Symptomata, uno tamen nomine simplici à Medicis expressa, quâ theoricè, quâ practicè, more nostro explanare. Varia nimirum sunt compositorum Animalis Potentiæ affectuum p. n. genera; & eorum aliquos observaveris, Principis solius, seu Internorum duntaxat Sensuum, læsionibûs de essentia constantes: quales sunt Coma Vigil (& hujus species illa *Typhonia* appellata) Lethargus & Carus, quos anteced. Cap. Articul. 2. ex sua

ibidem adductâ ratione, Cataphororum albo inseruimus: quò referre quoque poteris quasdam Ecstases morbosas, affectus plures Dæmoniacorum, Somnambulationem & Somniloquium, cum similibus, quibus superiùs tum inter Paraphorica, tum inter Soporosa, locum dedimus. Componuntur præterea Animalis Facultatis p. n. affectæ nomina, notiones formales atque essentiæ, non solum è plurium Sensuum Internorum, sed etiam Externorum Motûsque ipsius Symptomatibûs, ut ita Princeps simul cum Ministrâ suâ fatiscat Animalis sic dicta Potentia; & hæc ipsa sunt, quibus totum hoc destinavimus Caput.

II. Sunt porro etiam complures p. n. humani corporis affectus, quorum formalis ratio atque essentia ab utriusque generis Sensuum atque Motûs noxis conflatur; nonnulla enim Ecstasis genera, Ephialtem, & , ut aliqui volunt, Carum ipsum (de quo superiùs) & Catalepsin (quam inferiùs dabimus) huc revocabis. Pot-

tissima verò, quæ hujusmodi sunt, decumanorū hac morborum tria-

de, Vertigine, Epilepsiā & Apoplexiā, comprehenduntur. Sit itaque

§. I.

De Vertigine.

Verti-
ginosus
quis.

No-
men
elatu-
ra
Verti-
ginis.

III. Quid nominis, quidve rei apud Medicos Vertigo sit? nemo utique nescit; ex ipsa quippe appellatione manifestatur, vertiginosum esse, cui de levi occasione omnia extra se visa, immota & immobilia, quin sæpe etiam proprium caput aut totum corpus, videntur in gyrum agi, ut proin nihil sibi suppetere arbitretur, quo talem firmaret, caveréque casum posset; quare haud rarò quoque visus obscuratur, & in fulcri aut sustentaculi defectu sequitur casus. A vertendo igitur huic affectui latinum nomen est Vertigini: græcis Διγῶσι, σκότομα, σκοτήδιος & ἰλιγγος appellatur: vernaculā der Schwindel. Dixi: de levi occasione; quemadmodum enim ea aliās est hominis indoles, ut nullo quasi negotio voluntariam sibi consciscere Vertiginem, & artefacta quodammodo in se gyrationis phantasmata cingere valeat, quando v. g. se se diutius in circulum vertit, aut calcaneo insistens, quàm potest citissimè, corpus rotat; ita etiam ubi morbosa cerebri diathesis quempiam ad hoc symptoma inflectit, ei vel unicā rotatione evenit, ut loquar cum Galeno (a), quod cæteris à pluribus accidere solet; ac proinde etiam vertiginem incurrit, sive alium

quendam, sive rotam, vel quid ejusmodi, aut ipsos quoque in aquis vortices, circumagi viderit; quin sæpe ne tantillā etiam prophasi est opus, & multi sunt, quibus quoties jejunis, aut animo corporéve calefactis, toties hoc malum supervenit: vel qui ex despectu ab alto, ex vectione rhœdæ aut navi, ex inclinatione corporis aut capitis, ab insolatu aut morâ sub Jove frigido lunæque radiis; imò etiam nonnunquam in lecto jacentes, ubi se ab uno in alterum nituntur latus convertere, & vel leviter situm mutare corporis, quantocyus iscomatici evadunt.

IV. Verùm cujusnam generis symptoma sit Vertigo, an simplex aliquod aut multiplex seu compositum? non parùm inter Authores controversum est. Galenus videri posset, Vertiginem quasi ad Visus labem referret, quando scribit: *vertigo est, quando res conspectæ videntur circumvolvi, & sensus visus repentè destruitur, sibi que tenebras circumfundi opinantur* (b) Neque etiam pauci sunt tum ex V. V. tum ex R. R. qui ad symptomata Visus depravati Vertiginem reducant, quorum omnium choragus dicitur Eustachius Radius, & dein P. J. Faber. Avicennas econtra (c) hunc affe

affectum primo loco ponit inter ægritudines cerebri in operationibus, ut ait, motus; habetque, qui sibi in hoc suffragentur. Alij ad Sensus Communis: multi ad Phantasie læsiones hoc nostrum symptoma referendum censent. Sed longè potior Authorum sententia rectius tenet, multiplex, & ex variorum sensuum motusque læsionibus complicatum, symptoma Vertiginem esse; licet ne in hismet specificè determinandis, uno hi omnes ore loquantur, consentiantque. Nobis autem vero perquam simillimum est, Vertiginis rationem formalem atque essentiam in Phantasie, Sensus Communis, & Sensuum Externorū, excepto fortassis tactu, depravatione, nec non debilitate motus consistere, ita tamen ut vitium imaginandi videndique primas teneat, ineptitudo autem movendi cum reliquorum sensuum externorum noxis pro intensione Vertiginis, ac diversitate graduum, magis minusve suscipiat. Ut proinde Vertigo definiri possit, debeatque, depravatio Phantasie, Sensus Communis & Sensuum Externorum, cum Motus diminutione, qua ægro, cum quadam auditus, olfactus gustusque confusione, omnia immota videntur in circulum converti, sibi que exinde cadendi adduci periculum. Quod totum ex Vertiginosis phænomenis probatum iri existimamus. Quandoquidem experientiā ægrorum, medentiumque fide hi-

Verti-
ginis
defini-
tio.

storica certum est, conspectum & imaginationem erroneam motus rerum quietarum circularis, tanquam symptoma principale & magis urgens, non ita solitariam & privativè accidere Vertiginosis, ut non etiam semper, pro ratione affectus, & intensione causæ, conjunctam habeat majorem vel minorem motricis imbecillitatem; oculorum obscuracionem, tinnitum aurium & auditus confusio- nem, cum olfactus gustusque no- xis; quo utique ritè colligitur, Vertiginem simplex sive visus, si- ve motus, sive imaginationis, si- ve communis sensus, vitium esse non posse, sed varium atque ex multis Animalis Potentiæ læsioni- bus coagmentatum: licet à sym- ptomate Visus ac Phantasie, ceu magis notabili, nominis sui ratio- nem trahat. Quæ jam de subje- cto Vertiginis sequuntur, huc quoque in sententiæ nostræ argu- menta & confirmationem colli- gito.

V. Potissimum, quod Authores *Subje-
ctum.* incertos, & sibi invicem contra- rios habet, est sedes Vertiginis du- bia. Galenus epilepsie & Vertigi- nis easdem causas, easdemque se- des agnoscit, consequenter cere- brum pro subiecto Vertiginis sta- tuit, hoc solo discrimine, quod Vertigines in superficie corporis (cerebri) non intus consistant, ob quod facilius quoque epilepsis cu- rantur. Atque de cerebro per Vertiginem principaliter affecto

sibi constat Galeni sententia in plurimis locis (d), estque à cæteris post ipsum Græcis, Arabibus & Latinis decreta & docta, donec priori sæculo Eustachium Rudium, & recentius Petrum Joan. Fabrum, contra maximum Doctorum consensum, & unanimem omnis retrò ætatis doctrinam, intempestiva dubitatio incessit, eoque induxit, ut, cerebrò noxæ omnis & culpæ absolutò, nequam oculum fecerint, Vertiginemve inter affectus ophthalmicos numeraverint; quæ opinio sicut veri specie non caruit, gratiamque habuit curiosæ novitatis; ita haud paucos è modernis in diversa distraxit, fecitque, ut, dimissâ, quæ omnibus probabatur, sententiâ, oculos in Vertiginis sedem assererent. Hæc porrò recens doctrina in duas divaricatur diversas paraphrases, quarum altera, quæ Rudij est, posteriorem oculi cameram, inter uveam tunicam & lentem crystallinum situatam, pro loco in Vertigine læso determinat; altera, quæ à Fabro ad Modernos defluxit, retinam ipsam cum opticis nervis p. n. affectam agnoscit.

VI. Nempe ab omnibus passim recipitur, vertiginosus motus, seu rotatilis objectorum visibilium apparentiæ in ægro, causam proximam in spiritibus animalibus, confusè, sed unâ circulariter seu vorticose motis, consistere; in eo igitur serra contentions reciprocatur, sitne rotatio illa seu vortico-

sus spirituum animalium motus in ipso principaliter cerebro. an verò primariò in oculis? Ultimæ sententiæ patroni imprimis suffragium ferre conantur à Galeni verbis, superius N. 4. adductis. Sed hoc loco non nisi phænomenon, in Vertigine magis notabile, & quod appellationi latinæ locum & occasionem dedit, recensetur, de loco affecto, deque ipsâ Vertiginis essentiâ, determinatur nihil; inspiciantur textus, superiori N. citati, & palàm erit, quàm longè distent Novatores à genuinâ Galeni doctrinâ, quando de Vertiginis sede est sermo. Deinde aiunt, Actio, quæ per Vertiginem læditur, est Visio depravata; quid enim est aliud, objecta quieta videre in circulum agi, quàm erroneâ visione visibilia contemplari, seu depravatè videre? Visionem autem aliquam in cerebro fieri, tam absolum est, atque ridiculum foret, fabricam oculi, videndi organon, intra calvariam quærere. Sed edic, mi Bone! aureum montem hac nocte per somnium vidi: oculis igitur distemperatis aurum in montis molem coagmentavi, aut montem aurò obduxi? non puto. Phantasticum tu meum visum hic crepas, & in exemplum Vertiginosæ per vigilias visionis admittis minime. At verò nunquid me & te inter controversum, & formaliter in quæstione est, vera, an apparens seu imaginaria sit visio, quam scotomaticus parit paroxysmus? quæ

Oculos esse
Vertiginis
subje-
ctum,
frustra pro-
batur.

si etiam vera fuerit, & per oculos facta, in incerto tamen manemus, & ulteriori nostræ subjacet indagini, utrùm oculi sint idiopathicè, an per cerebri consensum affecti? ultimum ego cum communi Clafsicorum omnium ex suis rationibus, quas paulò infra in medium proferam, contendo; primum tu asseris sed rationibus ritè non conficis, nec per adductum tuum paralogismum me ad id credendum inducis. Tertiò floccos, festucas, nubeculas, muscas, scintillas, & similia spectra alia, oculis sæpè obversantia, in confirmationem sententiæ afferunt: quæ sicuti in aëre volitare arbitramur, cum tamen extra humorem oculi aqueum nuspiam consistant; ita etiam circumgyratio visibilium specierum, seu rotatio spirituum animalium, non nisi in oculo vertiginosi fuerit. Stringeret nonnihil hæc analogia, si apparentiæ vertiginosæ cum enarratis visus ludificationibus paritas foret; quæ si tamen aliqua subest, plus perinde confici haud valet, quam quòd rotatio vertiginosa rerum quietarum non sit à parte rei, sed ejus tantum apparentia contingat intra videntem. Utrùm verò in oculo, aut phantasie ede, cerebro, hoc circumactionis phenomenon ludatur, ad spectrorum in aëre ante oculos volitantium rotationem exigere jure non potest; utpote quòd plura graviæque rationum momenta apud vertiginosum contra oculum militent, plurima

econtra pro cerebro faciant, ut deinceps dicemus. Quartò Rudiani quidam experimentum pelvis aquæ plenæ in medium afferunt, & quatenus moneta, in fundo confidens, moveri ad aquæ motum videatur, ostendunt, sicque parili ratione ad circularem vaporum in aqueo oculi humore factam ante crystallinum circumfusionem extranea apparenter gyrari ad oculum (quod opinantur) demonstrant. His adversi, qui ex Fabri sententiâ, ipsâ in retinâ specierum visibilium rotationem fieri vertiginosam contendunt, speculum inspicere jubent, & considerari, quæ rerum etiam quiescentium imagines motu speculò videantur moveri, teneræque, haud aliter atque umbra corporis, omnes accuratè motus, speculo impressi, apices; e contra in vitro aquâ pleno conspectæ, constanter, (aquâ licet quomodo libet in vitro motitatâ) maneat quietæ; ut ita conficiant, quàm malè in aqueo ante crystallinum; quàm bene verò in retina, quæ in oculo speculi est locò, vertiginosæ rerum apparentiæ constituantur. Sed, præterquàm quòd comparatorum hoc loco ratio, ut consideranti patet, sit dispar quàm maximè: quantum etiam valeant, plus non evincunt hæc experimenta, quàm posse saltem objecta quiescentia nobis ut rotata apparere, si vel in aqueo ante crystallinum, vel in retinâ ipsâ (aut in vitreo mox ante retinam, ut nonnulli malunt)

gyrationis historia per species visibiles, aut animales spiritus, ludatur; ut autem de facto in Vertigine id semper fiat, fierique debeat, nullatenus probant; præsertim quando pro cerebro contra oculum multæ & graves rationes decertant.

Oculos
esse
Verti-
ginis
obje-
ctum.
nega-
tur.

VII. Quid enim, si in oculo ipso vertiginosus rerum circuitus est situs, & scotoma omne de ophthalmicorum est grege; unde 1. tanta hujus cum epilepsia & apoplexia affinitas atque cognatio, ut presso sæpe pede alterutra harum cum præsentaneo vitæ discrimine ad illud consequatur? 2. Quid ni oculariis Vertigo curetur & abeat medicamentis? 3. Quid frequentius accidit homini, quam alterutro duntaxat oculò infirmari? Si igitur ad versa opinio est vera, possibilis, quin haud rara, vertigo in praxi contra omniū hætenus experientiam occurrere, qua ejusdem objecti circumactio & quies simul & semel appareret, hoc ipso, quod ex supposito unus oculus sanus, unus æger existeret. 4. Sequeretur deinde, objectum per vertiginem uno obtutu integrum conspici haud posse. Nam peregrinos vapores sive in aqueo ante crystallinum, sive in vitreo ante retinam, acculant, quod tumultuosè & in circumlo moti, visivarum specierum, aut spirituum animalium in retina irradiationem legitimam turbent, & hos unà secum circumvolvi faciant; quod si verum foret, objecti

totius conspectus, vaporibus utpote visum atque objectum identidem intervolutantibus, per vertiginem haberi haud posset: in quo tamen experientia reclamatur. 5. Si vertigo nil nisi depravatus objectorum visus dicendus est, evidenter consequitur, clausis quoties oculis, toties mali paroxysmum momentò evanescere, vel certè durare diu haud posse; quod iterum observationi communi omnium repugnat. 6. Impossibile foret, ut cæcos vertigo corripere; quod cum falsum sit (cæcorum enim Vertigines gravissimas testatur fides historica (e) sententia opposita vera esse non debet. 7. Vertiginosus per adversarios nostros solum visa rotari videret; cum tamen sæpenumerò ipse sibi sive totus sive quoad caput, (quod utique æger intueri non potest) verticirculariter videatur. 8. Quibusdam de nocte, clausis oculis, post excitationem à somno, aut sub ipso somno ineundo, vertigo molestissima accidit, iisdemque rursùm multis, quamprimùm aperiant oculos, mox cessat, moxque redit oculis clausis; cujus illustre exemplum de se affert de Heredias (f) Similia planè nescio, qui possent cum oppositâ sententiâ conferri.

VIII. Quæ cum ita sint, pro cerebro, opinor, peroratum est. Neque enim secus statui potest, quando ex ipsa Vertiginis naturâ, quæ juxta datam definitionem (vid. N. 4.) utriusque generis sensuum motus.

Cereb-
rum
est
Verti-
ginis
subje-
ctum.

motusque labem complectitur, fit palam, cerebrum, omnis sensus motusque scaturiginem, esse locum p. n. affectum. Profecto, quando commune quoddam Facultatis Animalis, principis atque ministræ, vitium per vertiginem essentialiter notatur, nemo unus prudenter in dubium venire potest, quin solum cerebrum, & ejus quidem medullium (ex quo, ceu nervorum principio, omnis sensus motusque beneficium in humanum corpus redundat) pro Vertiginis genuina sede constituar. Ut mirum proinde non fuerit, quod communis ferè omnium calculus, tantæque gravissimorum in Medicina virorum autoritas pro cerebro decernat. Accedit medendi me hodie, omnibus (etiam ad verum hoc loco sentientibus) usu maximo probata, quæ secundum cerebri expurgationem & alterationem debitam, specificis cephalicis, antepilepticis, mnemonicis, ingenium, judiciumque roborantibus instituitur: quod vanum utique foret, si aliud, quam cerebri, partis affectus in Vertigine subesset.

IX. Quamquam autem, in hac nostrâ sententiâ, stantium quietarumque rerum in orbem convolutio apparens ab erroneo seu depravato phantasiæ motu proveniat, sequi tamen inde non potest, Vertiginem ad Deliria pertinere; cum hic phantasiæ error simplicem tantum rei apparenter motæ apprehensionem rationi ingeneret, judi-

cij autem assensum haud cogat, quod tamen ad formale Delirij postulatur. Quin ipsa quoque phantasia vertiginosi intellectui falsi agnoscendi ansam suggerit, tum memoria veras rerum species promit, aut à circumstantiis alijs colligit, & eas mox, atque falsæ apparentiæ facta à se repræsentatio fuit, menti submittit sicque se ipsam quoad antenus corrigit. Quare hic idem mihi contingere videtur in momento, quod fieri certum est in eo successivè, qui ex phantastico delirio resipiscit; à quo æger dimoveretur nunquam, nisi erroneum phantasma penitus obliteretur, ita ut nulla ejus amplius habeatur memoria, vel plures & majores successivè producantur in ipsa phantasia species veri, quibus mens illustrata falsum suo deprehendat ratiocinio. Cum enim mens humana non intelligat, nisi pro modulo specierum materialium, quæ à phantasia aut memoria ipsi supeditantur, evidens est errare eam judicando, falsa quamdiu cuduntur & non corriguntur phantasmata: quæ quia in vertigine, sine comitatu & condimento specierum veri, durationem non habent, æger falsum quidem apprehendere, sed pro Vero habere, id est, delirare non potest.

X Differt Vertigo à se ipsa multiplici ex capite. 1. alia est idiopathica, nempe quæ mali causam & ansam ipso in cerebro fovet, non aliun-

Differentia.

aliunde per partis cujusdam alibi læsæ consensum suscipit; quæ gravior est, & epilepsiæ aut apoplexiæ prodromum ludit. Alia est *sympathica*, hæcque priori frequentior occurrit in praxi, præsertim, quæ per consensum ventriculi contrahitur, item quæ hypochondriaca apud literatos præprimis, & hysterica apud foeminas infesta esse consuevit. 2. Alia simplex seu solitaria est Vertigo, alia cum alijs morbis complicata; sæpius autem jungi solet capitis dolori, nunc exquisito, nunc leviori. 3. Alia rursum Vertigo est *critica*, seu quæ criticam in morbis evacuationem, v. g. hæmorrhagiam narium, vomitum &c. antecedit: alia *Symptomatica*, morbis nempe sive cephalicis, sive alijs, obveniens; 4. Huc pertinet, quod Vertiginis intensio- ni sui quoque gradus à nonnullis authoribus sint dati; commodumque viderur, tres ejusmodi gradus cum multis hodie statuere, & primum appellare *Vertiginem simplicem* quæ in specie *divos* græcè appellatur: secundum *Vertiginem tenebricosam* à græco vocabulo *σκοτόμα* *Scotomia* hodie multis dictam: tertium denique *Vertiginem Caducam*. Prima præter simplicem rerum quietarum gyrationem nihil admodum importat, quod ægro incommodet; huic altera addit subitam visus obscuracionem & lucis colorumque confusionem notabilem; ultima enervat insuper musculosum corporis genus, ut etiam ca-

sus sequatur, sustentaculo quolibet, ex impotentiâ efficacis apprehensionis, nequicquam adminiculante. Coetera quoque sensuum & motus symptomata, quæ vertiginis ingrediuntur compositionem, pro gradibus hisce tribus etiam intenduntur minùs magis que. Jam tum à Galeno (g) est observatum, quod *Δίνω* sit, cum caput circumferri videatur: *σκοτήdivos* autem seu *σκοτόμα*, cum etiam visus obscuratur; certum tamen est, antiquos æquè ac Recentiores, vocabulis græcis, superiùs N. 3. in synonymiam Vertiginis adductis, & alijs similibus, frequentius promiscuè pro omnibus Vertiginis speciebus & gradibus fuisse usos, prout graves Authores è sedula antiquorum evolutione & lecturâ testantur (h). Nobis quoque nunc hoc, nunc illud Vertiginis synonymon & ore, & calamo, in eadem sensus significatione excidit, nisi ubi de industria, & secundò intentionaliter, accuratiori nominum usui adstrictis esse allubuit.

XI. Ut continentem Vertiginis causam, ejusque modum fiendi animò assequi eò melius possis, ideam priùs juvat naturalis in cerebro animalium spirituum undulationis concipere. Igitur, sicuti vero perquam simillimum est, spiritus animales, juxta communio-rem modernorum Anatomicorum doctrinam, segregari à consortio sanguinis in *corticali*, genitos verò seu secretos dein ferri per minutis-
simos

*Ætiologia
Vertiginis.*

simos medullaris cerebri substantiæ tubulos; ita necesse est, ut instar radiorum lucis æquabilissimâ undulatione ex omnibus peripheriæ cerebri punctis confluant ad meditullium, hinc se se diffundant in sedes sensuum interiorum, unaque etiam in principium nervorum, facultatem sensitivam sensorii externis, motricem musculis deferentium. Equabilitas hujus emanationis diffusionisque ubi laeditur, gravissima symptomata epilepsiae & apoplexiæ oriuntur; Vertigo autem in specie, ut communis fert omnium doctrina (si ophthalmicos Vertiginis paraphrastas exceperis) tunc demum inducitur, quando in meditullio cerebri, ceu animalium spirituum promptuario, emanationisque scaturigine, contingit, spiritus partim obscurari, partim ab influxu in nervos & emanatione in sensorium commune arceri, maximam verò partem volutatu pernici agi in orbem, & facere vortices; unde fieri necesse est, ut hæc gyrativa spirituum ataxia & obtenebratio momentocitiùs in nervos delabatur opticos atque oculi retinam, unde falsus rotantium visus cum colorum confusione & lucis caligine: in nervos acusticos, unde tinnitus & alia soni ludibria in auribus: in nervos narium, linguæ & totius denique corporis, musculosi præsertim systematis, unde sensuum reliquorum perturbatio, & titubatio membrorum languorque omnium:

in sedes denique sensuum interiorum, & inde horum quoque manifesta confusio; atque hæc omnia eò semper graviora & plura, quò intensior causa est, & altior Vertiginis gradus.

XII. Porro quæ causa sit, spiritus animales in tam enormes ataxias impellens, nunc indagandum. V. V. unanimiter vapores accusarunt, ex materiâ sive biliosâ, sive pituitosâ aut melancholicâ, mediante calore nativo debili excitatos, non verò, uti juxta naturæ leges decuisset, sufficienter discussos, vel etiam ex sanguinis copiâ oriundos; quos nunc in capite & cerebro ipso genitos volunt, si nempe affectus idiopathicus est, vel aliunde à partibus abdominis p. n. affectis suppeditatos, potissimum è ventriculo, utero, quin & liene, pancreate, mesenterio, hepate &c. Ab hoc verò Antiquorum communi consensu, quantum sympathicum attinet affectum, seorsim sentiunt Moderni ferme plerique, ex defectu viarum expeditarum impossibilem esse arbitrati vaporum è visceribus abdominis ad animi sedem ascensum. Istorum igitur aliqui sym. & deuteropathiam vel in motus fibrarum nervacearum tremuli velocissimam translationem ab uno extremo nervi (nempe à loco partis primariò affectæ) ad alterum seu originem ipsius, videlicet cerebrum, factam refundunt, & paradigma hujus dant in percussione baculi in alte-

*Causa
inter-
na
medi-
ta.*

ro extremo factâ, in altero simul ac momentô citiùs perceptâ; alij autem eatenus fieri credunt, quòd spiritus animales, tanquam subtilissimum ac æthereum fluidum, undulationem quandam insuetam, & naturæ incongruam, in nervorum principium motu retrogrado, eoque perniciosissimo, facillimè deferre possint & soleant, si quando in parte & viscere quopiam, v. g. abdominis aut extremorum, impressionem quandam motûs anomali aquirant à nervi, quo continentur, fibrillis, per decubitum, motum aut acredinem humorum p. n. irritatis & quasi spasmodicè clonicèque contractis. Atque hæc ultima consensûs compassio nisque partium corporis explicatio, si diem dicere hac in parte Veteribus cum suis vaporibus velis, præ primâ illâ longè maximè nobis probanda videtur; eoquòd cogitatu nullatenus assequamur, fieri quod possit, ut fibrillarum motûs impressæ alicubi ideæ reales, ob irritatissimos earum tum in nervis ipsis, tum in visceribus & partibus occurrentes innumeros plexus, inflexiones & tortuositates, ad nervorum radicem, cerebrum, pervenire valerent; ut proin similitudo baculi, qui fibris potissimum non nisi rectis & longitudinalibus compactus est, cum nervorum fibris maximè anfractuosis & intricatis nimium videatur claudicare.

XIII. Quidquid autem à parte rei verum sit ex trina hac sympa-

thiæ partium corporis nostri expositione, ad nostrum nihilominus institutum parùm adhuc facere potest, nec difficultatem tollere, quam experimur in inquirendâ causâ impulsus, quo animales spiritus non solum moveantur simpliciter perversè & præter naturæ modum, sed vorticosè agantur in orbem: in quo nimirum Vertiginis rationem ab omnibus poni, ex dictis intelleximus. Nobis proinde haud amplius in fluctu esse posse videtur, esse in Vertiginosis cerebri medullium, seu Animalis Facultatis atrium, halituosis quibusdam particulis, impuris, de facili mobilibus & elasticis coinquinatum, quæ si quietæ jacent, malaciam ætherei spirituum oceani non turbant; ubi verò, unde unde demum id fiat (de quo seq. N.) concitantur in motû, partim in poros nonnullos nervorum principij impingunt, & suâ obstipant crassitie, partim obnubilant spiritus, & maximam eorundem partem secum rapiunt in vortices, aut innumeras alias motûs anomolias in iisdem cient: quo fit, ut durante ejusmodi in cerebro tumultu, pessum tota detur Animalis sic dicta Potentia, & ea oriantur internorum externorumque ac motûs symptomata, quæ novimus, & audivimus hætenus. Ratio asseri cum Galeno rectè refunditur in facilitatem, qua Vertigo, & alij similes affectus, levissimâ quaque datâ occasione, immane dictu, quàm citò, ortu inducitur, & ordinariè

dinariè brevè rursum discutitur; ut proin causa facilè mobilis, facilè diffabilis, verbò vaporosa sit, oporteat.

XIV. Nunc igitur dispiciendum testat, undenam istæ recrementitiæ particulæ halituosæ ducant natales, & à quibus demum causis procatacticis concitentur in motum, ut lædant? Primum verò quod spectat, nemini dubium esse poterit, proventum excrementi vertiginosi à colluvie serosâ aut pituitosâ cerebri sæpe numero fieri, in ijs præprimis hominibus, qui aut ætate multum provecctâ, aut infirmitatē cerebri intemperie sunt, aut certè suturas cranij oblitteratas, & cribri-cunei-que formis ossis foramina occlusa gerunt. Haud minus frequens est halituum in capite & cerebro genesis ab ipso sanguine, siue nimio, siue cacochymico, siue stagnante in cerebri vasis. Plethora quippe uti humorum est plenitudo, ita & fecunda mater esse solet effluviorum: præterquam quòd etiam sua sponte ad cephalicas stases sit prona, à quibus in cerebro oriuntur humorum stagnantium ebullitiones, & inde vapores efferi, elastici & impetuosii. Nobis profectò cum permultis Modernorum veri perisimillimum est, in apoplexia anteriori, seu cuius radix in anteriori magis cerebri parte est sita, frequentissimè, si non semper, sanguinem uberius ascendere colligique in vascula plexus choroidis, per anteriores cerebri

sinus expansi, inibique stagnare, proinde etiam intestinè moveri efferatius, ex quo facilè, imò necessario, impetuoso motu agitantur spiritus animales, sensusque turbantur, ut pro ratione & intentione ataxiæ nunc Vertigines, nunc convulsiones aut epilepsiæ, nunc apoplexiæ, cephalææ &c. inferantur. Deinde cacochymia, qualiscunque ea sit, quò intensior est, tantò quoque fertiliorē excrementorum, & flatuum segetem promittit, & exhibet, tum corpori toti, tum cerebro in specie, impellendis tornandisque spiritibus apertissimam De stasi sanguinis cephalicâ, & nimia ejusdem in caput & cerebrum vergentiâ, primum ante paucas lineas est dictum.

XV. Unum tamen à nobis petes, quod & ipsimet ab aliis Authoribus jure desideramus, quodque alterum prioris Numeri quæsitum fuerat? nempe etsi per dicta ritè concludi videatur, spiritus animales à motis & innatis halituosis corpusculis peregrinis turbato moveri atque impeti; nondum tamen satis dilucidè patere, & sequi, eosdem perinde rotari in circulum, quod tamen necessarium esse censetur ad hoc, ut visibilia atque ipsum proprium caput aut corpus per vertiginem tornatilem in modum verti, & actu circumferri ægro appareant. Quis verò est, qui omnes tales difficultatum physicarum apices de plano tam feliciter adæquet, ut non habeat sciendi avidas

intellectus, quæ arguat in his minutijs? Explica tu nobis, quem in macrocosmo fiendi modum, motusque rationem teneant ecnephæ, typhones &c. qui aëra non modo repentinè & impetuosè agitant, sed in vortices immanes sæpissimè cogunt? atque de mota nobis difficultate facile divinaverimus in microcosmo.

*Causa
Verti-
ginis
proca-
tarcti-
ca.*

XVI. *Causæ procatarticae*, præter prospectum de loco alto, in aquas fluentes, in res gyantes, rotationem corporis, & similia, de quibus supra in descriptione vertiginosi; (quibus in casibus rotatio specierum visibilium in oculo causa procatartica erit vertiginosi in cerebro spirituum gyri) sunt imprimis æstus, mora sub sole, nimia corporis exercitia, præsertim à repletionem ventriculi mox instituta, ira & quævis animi perturbationes aut in ensiones, & nimia, inedia præprimis in picrocolis, immania tonitrua, fragores & bombardarum explosarum crepitus, esus lili in avenaceis, narium obstructio, temulentia frequens, abusus tabaci, sæpè etiam ejus sola contra pediculos externa in uncturis applicatio: item vectio, aut navigatio, post quam multis diu remanet vertigo: quibus accense gas carbonum, cæpas, allium, armoraciam, olera & quævis ex cibis flatulenta, ex medicamentis verò opiata & narcotica omnia, item purgantia, specialiter emetica, quorum operationem ordinariè vertigo stoma-

chica antecedit. Ex rebus p. n. subinde hæmorrhoides parùm apparentes, de quibus aliquid mox inferius, ubi de prognosi: consuetæ aut naturales excretiones suppressæ, cruditates, casus, ictus & percussiones capitis aut dorsi violentæ, affectio hypochondriaca & hysterica, scabies aut podagra retropulsa, lumbrici intestinorum, & multa alia morborum genera Vertiginem ciere sunt apta. *Dispositionem capiti Vertiginosam* ingerere imprimis ætas potest senilis per Aph. 31. S. 3. nam (quæ Galeni est explicatio) *vertigines fiunt propter spiritum flatulentum seu vaporosum, qui in partibus cerebri inordinato cietur motu: sæpe etiam, pergit, in ventriculo visiosis superfluitatibus acervatis, ad cerebrum fertur exhalatio vaporosa.* Item tempus hybernum & tempestates australes, per Aph. 17. & 23. S. 3. Dein longiora jejunia, & è contrariò crebræ ebrietates, ad vertigines, apoplexias atque epilepsias disponunt plurimum; de jejuno ventriculo universim hoc queritur Swalve, & Vertiginis medelam in comestione vel modicâ promptam locat (i): *hesterna crapula*, ait Helmont (k), *non tam noctu, quàm manè, vacuò cibus stomachò, vertigines suscitatur, cessantque illæ plerùmque mox ab assumpto jentaculo.* Bene autem notat Ettmüllerus (l) quòd in paroxysmo crapulæ vertigo sit essentialis, hac verò per somnum despumatâ, & de manè, stomachica. Denique

*Causæ
dispo-
sitive.*

si Aretæo credimus (m) ad Vertigines disponitur corpus, ampliùs haud ita, atque priùs, sudore difflatum.

Dia- XVII. Indiciò ad deprehenden-
gnosis. dam Vertiginem nullò indigemus; utpote quæ suò se symptomatum, quæ in descriptione superiùs notavimus, satellitiò palàm prodit. *Sympathicus* verò affectus ab eo, qui per *essentiam* appellatur, dignoscitur, quòd unà observentur vel ventriculi, vel uteri, aut alterius visceris, ac partis malè habentis argumenta: quæ verò omnia absunt in idiopathico, quem quandoque antecedunt, aut comitantur cephalagiæ, gravitas capitis, aurium tinnitus ac inconditi sonitus, fixa in visu tenebrositas, inertia sensuum præprimis auditûs, olfactûs ac gustûs, pulsatio arteriarum temporalium & reliquarum capitis. Cœterùm notas causarum, serosæ putæ aut pituitosæ colluviei, plethoræ, cacochymix, stagnationûmque sanguinis per vasa capitalia, ex generali horum omnium & singulorum semeiotice habebis perspectas. Id sanè interest plurimùm ut sanguineam inter atque phlegmaticam, seu, ut alij loquuntur, calidam à frigidâ, ad scrupulum usque discrimines Vertiginem; illam plethoricus corporis habitus, venæ præprimis capitis collique inflatæ, micantia tempora, cephalalgia pulsatilis & nonnihil acuta, insolitus capitis calor cum gravitate nonnullâ, facies & oculi rubei, sapor

salivæ in ore dulcis, lassitudo spontanea, somnus præter morem longus & turbulentus, pulsatio intensior carotidum, & si quæ sunt ejusmodi, certò manifestant; frigidam verò seu seroso-phlegmaticam ex totius aut capitis pituitosâ intemperie, capitis obtusa gravitate, timiditate, somnolentiâ &c. hario-laris.

XVIII. Vertigo quæcunque ad- *Pro-*
huc recens est, nec abivit in habi *gnosis.*
tum, ut plurimùm vacat periculò, medentique morem facilè gerit; habitualis verò, ut rectè scribit Willis (n) etsi discrimen ingens, aut brevi imminens, rarò mine-tur; quia tamen therapiam non nisi diuturnam, & valde difficilem ad-mittit, sæpissimè & laborantem & Medicum ita fatigat, ut priusquàm morbus sanari poterit, alteruter al-teri tædio fuerit. Quibus verti-ginosus affectus à manifestâ cau-sâ, habitualiter licèt, venit, minus periculi fovet; contumacior au-tem est, si citra talem causam in-gruere solet, & plerùmque malum hypochondriacum aut hystericum malum radicum, coarguit. Quoscunque unacùm doloribus (capi-tis) Vertigines corripunt, malum eg-rè solubile & furiosum existit, ait Hippocrates (o); qui etiam in Co-acis scribit: ex hæmorrhoidæ parùm apparente vertigines obortæ, parvam ac modicam siderationem significant: hoc est, si ad modicum hæmorrhoi-dum fluxum seu stillam sequantur vertigines, indicatiò est facti alicubi

in corpore modici sphacelissimi, qui in morbo aut ætate confectis mihi mortem inexpectatam sæpius nuntiârunt, juxta atque intulerunt. Ubi Vertigini ab initio narium hæmorrhagia acciderit, illam perinde solutum iri, affirmat Senex noster Divinus in Coacis; & hinc Willis quoque scribit: vertigo primaria *anteriùs* consita, quæ vix omnino caduca est, magis tuta & sanabilis, non rarò in cephalæam commutatur, quandoque item hæmorrhagiâ narium, aut flugu hæmorrhoidali, spontè solvitur, sæpe etiam medicinâ tollitur. Affectio vertiginosa *posterius* orta, & spirituum in nervos irradiationes intercipient, longè periculosior, non rarò in apoplexiam (frequentius id evenit in senibus) vel epilepsiam aut convulsiones transit (ut potissimum hoc obtinet in viris atque juvenibus) Quare in decrepitis, si frequens vertigo fit, nuntiat apoplexiam, ait Avicennas, item ea, quæ ad stuporem consequitur. An autem, quibus vertiginosis in paroxysmo viridis aut purpureus color oculis observatur, ad epilepsiam: quibus verò ater, ad apoplexiam: quibus rubeus, ad maniam magis sint proni? ut passim apud Galenicis legitur, id equidem fides & experientia curioforum determinabit. Sicut superius Vertiginis intensiorem in tres gradus divisimus, eosdem *Dinum*, *Scotoma* & *Caducam* cognominantes, ita quoque periculi & gravitatis rationem juxta hos gradus

morbus tenebit, sicque in Scotomate gravius atque in Dinomate, in Caducâ verò pessimè res ægri agentur. Quin Sennertus in prima morbi specie, nempe Dinomate, majus periculum advertit, ubi non solum externa objecta in circum verti apparent, sed & corpus aut caput proprium ægro videatur rotari. De Vertiginibus, ait Galenus (p) quid dicere oportet, quæ proximè sunt morbis comitialibus, & ijs, quos apoplexias nominant. Vertigo enim fit humore cum crasso flatu in capite commoto; quare etiam comitiales & apoplexias præcedit; quod sine dubio de habituali & essentiali vertigine, potissimum verò caducâ, verius prædicatur, & certius prædicatur.

XIX. Curatio Vertiginis insti- *Indi-*
tuenda erit juxta Indicationes, ab *cationes,*
affectûs causis tum proximis, tum *nes,*
remotis petitas, eademque pro
harum discrimine varia, atque
nunc paroxysmo ipsi, nunc tempori vacuo accommodanda. Sunt autem Indicationes, in Vertigine maximè utiles, tres. Prima, causarum procatacticarum evitatio: altera, internarum immediatarum & mediarum remotio: tertia, partis p. n. affectæ confortatio. Urgent hæ Indicationes tum in paroxysmo, tum etiam extra eum; sed non est eadem omnium, pro utroque hoc ægri statu & tempore, exequendi ratio; quæ etiam variat, prout idio: vel sympathicus morbus existit. Primò igitur paroxysmi Vertiginis essentialis depel-
lendi

Iendi methodum instruemus: reliquum curandi genus, extra actus-lem Vertiginem necessarium: nec non Sympathici mali extirpatione dogmaticam, postmodum tradituri.

*Cura-
tio
Verti-
ginis
san-
guinea
seu ca-
lida,
in pa-
roxys-
mo.* XX. In Idiopathica autem Vertigine calidam seu sanguineam, & frigidam seu pituitosam, pro ratione causarum diversarum, discrevimus. Ubi igitur sanguineæ paroxysmus infestat, videndum imprimis est, utrum de graviore mali genere ipse sit, ac longiorem teneat moram, ita ut etiam per mediam, integram, aut plures horas æger se se in ordinem sua sponte componere, & vertigini extricare non valeat: an contra levioris habeatur momenti, & nec intentione suâ, neque duratione quicquam discriminis portendere videatur? In ultimo hoc casu, præter f. gam omnis prophaseos, & communia illa balsama & odoramenta, spiritus excitantia, præterque extremorum frictiones aut ligaturas, ac debitam tum corporis, tum animi ad omnes maliciæ articulos compositionem, & quietem, collocari in obscuro ægri debent supini, capite in cervicem, ut nares vertice altiores cœlum spectent, reclinatō: nihil verò amplius requies anxius; brevis enim duratio affectui, de se haud gravi, omne abstergit periculum, nec occasionem præripit, quò valeas rebus tuis in ægri bonum gnæviter consulere. Ubi verò per lon-

gius affligendi tempus, & mali gravitatem, ab imminente potissimum apoplexiâ aut epilepsiâ tuto tibi amplius esse haud liceat, ex tempore sapiendum erit, & antè de auxilio providendum, quàm morbus infelicem tuam opportunitatis aucupationem suâ præveniat perniciē.

XXI. Quare jam nihil cunctandum, & ante omnia redigendæ spirituum animalium in cerebro ataxiæ gyrativæ, hujusque causæ tum expellendæ, tum revellendæ & derivandæ, intercipiendæ, aut alio, si quis suppetit, modò omni meliori divertendæ opera danda est quàm officiosissima. Eundem nempe naribus quantocyus admovebis in unctuosus, aut liquidis, aut siccis odoramentis: varia tamen pro subjecti varietate, & causarum lædentium discrimine. Sic ubi patiens calido siccoque temperamento est, vel plenus sanguine, vel etiam corporis admodum exsolutus viribus, acetosus, vinosus, rosaceusque odor recreat spiritus; in frigidis verò naturis, aut ætate multâ attritis, ambrata magis & moschata hoc nomine plurimum opis habent. Hypochondriacos citius juvant armoniacalia & theriacalia odoramenta; hysterica castoreatis, succinatîs, rutaceis & graveolentibus delectantur. Similia igitur pro re nata in præsentem veniant usum, & ut tyronibus non desit exemplar, in causa calida (de hac jam loquimur) acetum, sive vini

vinū sive cerevisiæ, dummodò bonum & forte sit, simplex, vel rosaceum, rutaceum aut sambucinum, linteò exceptum, aut stillatitiam aquam rosarum tum solam, tum acetò mixtam, vel earundem spiritum, pariter ex linteo in nares æger validè & continuò attrahat, vel vinum aliquod odorum in hunc usum adhibeat; quin & frontem, nucham, verticem & tempora hisce multum illita esse juvat.

XXII. Inter hæc autem pro nonnulla causæ revulsione alvus stimulanda est glande, vel, quod satius est, clystere referanda, acri nonnihil; ex quo, cum sanguis maximè in culpa sit, haud segniter phlebotomia instituenda erit, proque scoporum varietate moderanda emittendi sanguinis quantitas, & sectionis locus. Non nescio, esse, quibus id remediij genus in vertiginoso paroxysmo magnopere improbatur, ex eo potissimum, quòd, concisis ægri viribus, nemo facile jacturam sanguinis & spirituum suadeat ulteriorem. Sed hi timidi inani ratiunculæ umbrâ trepidant, sicque in veram rationem, experientiam certam, & auctoritatem Classicorum gravissimam turpiter ac perniciosè impingunt. Paulus Ægineta (q) sanguinem ante omnia detrahendum monet, qui tamen (quod bene notes) non nisi gelidum & pituitosum humorem, qui cerebrum occupet, pro causa Vertiginis agnoscit. Sanguinis è venis missionem præcipiunt quo-

que Avicennas (r), Mesue (s), Aëtius (t) cum Archigene & Posidonio; item Haly Abbas (u) & horum sequaces inter Galenicos innumeri. Ex Recentioribus modernisque centum facile inveneris, qui in Vertiginis gravis atque sanguineæ paroxysmo phlebotomiam confidentissimè in medium consulunt, donec vel unicus occurrat, qui hujus remediij usum sibi religioni duceret. Plus aio, ad ipsam quoque arteriotomiam in temporalibus vasis, urgente in vertiginosis epilepsiæ aut apoplexiæ periculò, ipso in paroxysmo confugiunt Authores gravissimi, totòque celeberrimi orbe. Nunquid Galenus (vv) scribit: *quamobrem nonnulli horum (vertiginosorum) ab arteriarum sectione præsidium petierunt, arterias ponè aures ad tantam scilicet altitudinem secantes, ut medius inter duas partes locus cicatrice induceretur.* Etsi fateatur, constare, quòd non prorsus omnes hujus auxiliij beneficio sanitatem fuerint consecuti; nempe non in omnibus aderat vera remediij hujus indicatio, ut in frigida & pituitosa Vertigine: & utique nemo est, qui salvos omnes facere præ morbi sæpè magnitudine potest. Hanc ipsam arteriotomiam retrò aures in pertinaci vertigine maximè etiam commendat Aëtius, saltem ijs, quibus caput valde est calidum; eandemque præscribit Paulus, quando simul calor capitis & aurium tinnitus multum molestat, veluti cum vapores, ut loquitur

An V.
S. in
Verti-
gine
con-
ferat?

Affir-
matur

Arterio-
mia an
usum
habeat
in ver-
tigino-
sis?

loquitur, calidi per arterias ascendant. Avicennas certè, quando, peccante in capite sanguine aut humore alio calido, sectionem venæ, quæ est post aures, summis laudibus extollit, & ait: *est enim optima in curatione omnium specierum vertiginis materialium*, & quando cauterizatur hæc vena retrò aures, & propriè in ea, *cujus causa est ascensio vaporum ex corpore in quacunque via elevantur*: (x) hic, inquam, Regius Arabs venæ arteriæque vocabulîs promiscuè usus, arteriotomiam hic intelligere haud obscurè videtur. Quippe pleraque curationis momenta ex prælaudato Paulo Ægineta in suam methodum transtulisse Avicennam, facile patet legenti utriusque de Vertigine capita. Accedit quòd venarum temporalium aut retrò aures, sectiō, sicuti hodie inusitata est, ita nec unquam, certè non admodum in usu antiquitus fuit; licet Rhases, Haly & Mesue (ut nihil dissimulem) si post solennem è medianâ, basilicâ, aut cephalicâ, brachij phlebotomiam non cessaverit Vertigo, venarum post aurem sectionem vel ex una parte, vel ex utraque instituendam scribant, & eundem unus ex altero errorem exscribendò errent. Suspicionem hanc meam confirmat & auget, quòd Mesue dicat: *phlebotomabis venam non pulsatilem, quæ est post aurem* &c. corrupti enim textûs, & particulæ non perperam suppositæ haud obscura mihi argu-

menta sunt. 1. Quid enim addere debuisset *non pulsatilem*, cum vena simplici suo nomine satis contradistinquatur à pulsatili, seu *arteria*? 2. quomodò scribat venam determinatè unicam post aurem, quæ pulsatis non sit; cum utique repant hic loci plures venosi diremptus, & non nisi unica adsit arteria? 3. quid, amabò! potentius & præsentaneum magis auxilium tantilla cruoris stilla ex sectâ venulâ retrò aurem, præ aliis phlebotomiis evacuatorijs, revulsorijs & derivatorijs in brachio &c?

XXII. Quidquid autem sit de *Arteria* Mesuæ, Haly Abbatis, Rhasis & *rioto-* Avicennæ sensu; de arteriotomia *mia* certè hac vasorum temporalium *tempo-* non ita sentiendum existimo, ac si *ralium* deberet in similibus gravibus & *in Ver-* periculosis affectibus solo nos suo *tigine* terrere nomine; quin judico e *pru-* tiam, à nimium cautis ex neglectu *batur.* tanti auxilij multos jam fuisse missos ad plures. *Experientia non raro docuit* (verba sunt Magni Sennerti (y) *post varia remedia frustra adhibita, arteriarum apertionem tandem profuisse, ubi scilicet in spirituosio sanguine in arterijs causa mali hæret.* Placet quoque celeberrimi hujus viri monitum, ut nempe diligenter exploremus in arteriam capitis magis pulsatilem, ubi ubi ea fuerit, quæ nempe cum affecto in cerebro loco immediatius communicat, seu, ut Galenicorum explicandi mos est, quæ vapores & humores fervidos capiti infert. Indagandi rationem

dat Avicennas: cum vides, ait, arterias extrinsecas extensas apud collum, & alleviatur, quum manu tua pulsus prohibes aut ligamentis, aut plumbō, aut linis super ipsum styptica, tunc scias, quod cursus est in eo: & si non, tunc est in alio, & similiter experire in alijs: quod si non invenis, tunc est in vijs profundis &c. Sed tu cave sis, carotidem incidas. Prælaudatus Sennertus in hunc finem, derafo, si opus fuerit, capilliō, arterias tum quæ retro, tum quæ secundum utramque aurem sunt, præterea in fronte & temporibus, curiosè explorat tangendo, & quæ calidiores alijs apparent, & majorem exhibent pulsus, totas transversim incidi curat; ubi verò per internas arterias causa mali in cerebrum ascendit (quod ex absentia pulsus nimij ac tensionis vasorum externorum, ex dolore forti colli non nervoso, &, ut Avicennas superius habet, ex eo, quod per compressionem & adstrictionem externorum vasorum vertigo non cesset aut mitigetur, cognoscitur) tunc frustra externæ secantur, sed cucurbitulæ scarificatæ scapulis & collo tunc affigendæ erunt. Noveris autem ex dissecta arteria sive temporali, sive penes aurem, aut alio in ipsius capitis externo loco, tantundem cruoris proliciendum esse, donec fluxus vel sua sponte cessaverit, vel ad libram usque integram affluerit, vel deliquium supervenerit; pauca enim quantitas sanguinis è sectâ arteriâ

emissi scopum & speratum effectum non assequitur, ut est in confesso apud omnes.

XXIII. Atque ita ex dictis luculenter conspicuū est, ab eo nimium quantum abesse, ut Venæsectionis in Vertigine gravi sanguineâ usus ab autoritate, ratione & experientia improbetur; quam proinde imperabis confidentiùs, ubi vertigo cum gravi ac acuto capitis dolore est juncta: ubi signa plethoræ totius, vel saltem congesti & stagnantis, fervescentisque in capite sanguinis apparent; nempe quando, ut loquitur Hipp. (z) *acervatus ad faciem processerit sanguis*; id est, ubi signa affectus calidi & sanguinei, de quibus superius N. 17. vel ex toto, vel ex capite saltem, aperte tralucet. Locum phlebotomiæ quod attinet, varius is est pro varijs scopis, quos Medicus intendit, & indicans postulat. Nam ubi deplendæ plethoræ gratiâ mittendus è vena est sanguis, in brachio: si revellendus, in pedis cephalica; si derivandus in fronte, sub lingua. quin etiam in vena jugulari; quippe quod in vasis capitis ac cerebri subsint circulationis anomalix, stases, & fortassis etiam phlegmones atque evasationes cruoris, quibus reducendis (ut alibi docuimus de phrenitide) & repentinò & maximò opus est præsidio, quodque non suppetit, nisi per immediatam, qua fieri ratione id etiam possit, sanguinis diversione, quæ potissimum per jugularium, frontaliū & sublingualium,

*Coindican-
tia V.
S. in
Verti-
gine.*

*Lotus
V.S. in
Verti-
gine.*

gualium apertionem, vel temporalem etiam arteriotomiam, instituat; ubi enim tales vertiginosis superveniunt affectus, aut citò juvandum, aut pereundum ægris est ex apoplexiâ &c. Quoad quantitatem sanguinis educendi monet Aëtius: *in venâ autem sectione vitandum est, ne acervatim evacuemus, eò quòd ex qualibet occasione concidant quare pluribus detractionibus ex quibusdam intervallis utentes congruam mensuram explebimus.* Quod monitum meritò cordi habent practici communiter; quò tamen ex prædictorum symptomatum & indicantium gravitate majore propè magis est apoplexiæ aut epilepsiæ periculum, eò etiam citius maturabis, uberiusque præstabis auxilium; quin in ejusmodi acutis affectibus, ut sæpius monui, sæpe plus vani terroris quàm discriminis habet animi è misso sanguine deliquium. Neque enim semper ita obtinet, ut Jaso Pratenfis, elegantissimus cæteroquin è Medicis latinis Scriptor, advertit atque existimat: quòd nempe *morbis ipse diuturnus sit, nec ulla indigeat festinatione, ut proinde alienum non fuerit per intervalla sectionem partiri* (aa) Cæterum, cum Vertiginosi facile concidant in syncope, vanum haud erit, pro more multorum supinis, & reclinato capite jacentibus, sanguinem detrudere.

XXIV. Non minùs, quæ vices phlebotomiæ supplent, sanguinis

evacuaciones, post laudatas venarum sectiones, vel ubi hæc nimium quantum videntur à contraindicantibus prohibita, in usum duccendæ sunt. Hoc nomine plurimum laudant cucurbitulas ad verticem, nucham, scapulas & crura: scarificationes simplices auricularum; hirudinum appositiones in naribus [quæ in Vertigine à plurimis pro singulari præsidio habentur] aut, quòd longè maxime probò, ad vasa temporum: & demum, ait Melue, *in omni specie vertiginis conferre provocationem hæmorrhoidum ac menstruorum*; utique tunc potissimum, ubi naturales, aut consuetæ hæc excretiones cruentæ, cursum suum amplius non tenentes, vertigini causam aut occasionem præbuere.

XXV. Ulterior paroxysmi Vertiginis sanguineæ curandi processus paucis absolvitur. Si quid pulsus noceat ebullitionis febrilis in tota M. S. blandis diaphoreticis, præcipitantibus, absorbentibus & diluentibus, ad normam lib. i. S. i. harum Prælectionum uberrimè explicatam, pro grumescentiâ cruoris dissolvendâ, compescendo fervore, proque resolvenda & expedienda stasi ejusdem in capite, conficiendum est curæ negotium. Aretæus corpus, causâ aporrhoeiâ, obstipatis nimium poris, densum, inter Vertiginis causas ac dispositiones, ut superius N. 16. sub finem advertimus, collocat; quòd procul dubio consonum veritati magis

Scari-
fica-
tio, bi-
rudi-
nes,
ham-
orrhoi-
id. &
men-
struor-
aper-
tio
com-
men-
dan-
turo

gis erit in corpore alias plethoricô aut seroso-pituitosô, evaporatione jugi utpote maximè indigô; ut igitur in ejusmodi subjectis diaphoresi, majorem semper in modum, studendum fuerit. Alias quoque proderit contra sanguinis fervorem & spirituum ataxiam propinare emulsiones refrigerantes ex amygdalis, seminibus quatuor frigidis majoribus, & papaveris albi, cum aquis rosar, lactucæ, endiviæ, solani, portulacæ & ejusmodi, extractæ: item julapia ex dictis aquis ac syrupis ribium, berberum, acetositatis citri, rubi idæi, papaveris erratici, &c. parata. Extrinsecus pro frontali utere oxorrhodinô.

XXVI. Hactenus primas duas Indicationes contra Vertiginis calido-sanguineæ paroxysmum executioni mandavimus; Tertia nunc restat, qua cerebrum roborandum præcipitur, impleturque confortantibus potissimum cephalicis, & antepilepticis, ijs præsertim, quæ huic affectui per experientiam comprobantur esse specifica; quamquam his potior utendi locus extra paroxysmum esse potest, debetque; quorum proin materiam paulò inferius daturi sumus. Ea saltem confortantia hic in ipsa invasione ex usu sunt, quæ de frigidorum censu *reprimentia* appellantur ac præcipitantia, qualia sunt succus ac vinum granatorum aut cydoniorum, vel sola, vel cum temperatis cephalicis mixta. Sub

finem monemus, quibusdam hodie opiata contra Vertiginis paroxysmum, haud aliter ac in ipsâ epilepsiâ, probari; quia verò æquum, aut majus ex vertigine periculum apoplexiæ, quam epilepsiæ, nobis sedulò declinandum est, tutum in his narcoticis remedium non erit; quare eorundem apud omnes Antiquos, & quamplurimos etiam Recentiores probatos Doctores, ne quidem mentio iniicitur, sed potius ægris, & ad hoc malum dispositis, omnis usus & esus flatulentorum, & caput petentium replentiûmque interdicitur, quemadmodum inferius quoad Dietam advertemus.

XXVII. Expeditô nunc sanguineæ & calidioris Vertiginis paroxysmô, gradum facimus ad alterum invasionis scotomaticæ genus, quod à frigido seroso-pituitoso cerebri malo ducit originem. In hoc igitur ea extrinsecus odoramenta, quæ calidæ naturæ & spirituosæ sunt, in ægri refocillationem adhibebis; nempe quæ *apoplectica* specie appellantur, & ambrâ moschôque animata sunt, balsama in usum duces, aut similia spirituosæ & calidiora liquida extrinsecus ad nares, tempora, nucham, frontem & verticem admovebis, & unâ extrema corporis fricabis, aut pro re natâ ligabis etiam. Secundum hæc clysmâ, quod acrius cum colocynthide, crocô metallorum, & hieris componitur, sine mora iniiciendum est; post cujus operationem

Vertiginis frigido-pituitosæ in paroxysmo curatio.

nem nisi cesset Vertigo, catharticum propinandum phlegmagon, in quacunque dein forma ægro commodum fuerit atque expetitur; ut nempe sic pituitosam illuviem, quæ vaporum minera est, è capite & corpore proscribamus. Equidem Hipp. (bb) vertiginosos medicamentis purgare vetat, atque hoc perniciosum pronuntiat. Sed intelligendus est Coccus noster de ijs, qui ex mero spirituum defectu, aut ex longis, quibus confecti sunt, morbis vertiginosi evadunt. Galenus certè (cc) affirmat, Vertigines facile curari *alvi ductione*, præsertim per hieram, deinde apoplegiatissimis &c. Bene autem dicit, *alvi ductione*, quæ catharsin non nisi lenem vult intellectam; cui omnes, quod ex Antiquis & Recentioribus Authoribus sciam, in hoc subscribunt, & in praxi sequuntur; licet Mesue, lenibus nihil juvantibus, denique fortia etiam suadeat. Fortassis inde mos & observatio derivata est quorundam Modernorum, qui opiata purgantibus immiscet pro Vertiginoso, cetera vim medicamenti & tumultum moderantia, qui ex purgatione posset in capite & animalibus spiritibus in majus vertiginosi damnum evenire; etsi mihi animus ab omni opij usu pro Vertigine abhorret. Selectior igitur cathartorum materia ijs fermè absolvetur, quæ contra catarrhos frigidos superius Cap. 1. hujus Sect. N. 80. & 81. diximus esse appropriata:

inter quæ maximè commendantur *Pilule Ruffi*, cochix, assajeret, aggregativæ, foetidæ, è hiera c. agarico, de succino Cratonis, aloëphanginx: *Electuaria* diaphœnic, Mesuæ, Indum Majus Ejusdem, hieræ picræ, hieræ c. agarico, aut hieræ Logadij, diacarthamu: *Species* diaturbith c. rhab. &c. quibus jungi debet & dulcis, diagrydium & similia. Exempla formularum invenies in præcitato Cap. 1. hujus Sect. N. 81. Ab operatione exhibitæ cathartici perbene fiet, si paragoricum quoddam tutum juxta atque cardiaco-cephalicum præbueris, quod calidorum ex albo est desumptum, v.g. theriacam Andromachi, theriacam smaragdinam, mithridatium; vel ꝑ. Mithridat D. 3ß. theriac. smaragd. confect. alk. compl. spec. diamb. & diamoschu dulc. an. ℥j. conserv. anthos & stœhad. an. ℥ij. Syrup. d. cinnamom. l. d. cort. Aurant. q. S. M. f. Elect. molle, pro una dosi. Hæc fermè sunt, quibus paroxysmum Vertiginis essentialis & pituitosæ debellandum judicamus; quod si etiam errhinorum & apophlegmatizantium operam in hunc conferre usum volueris, omnem ritè movisti lapidem, ut ægro consuleres. Cave verò à sternutatorijs; quæ, cum cerebrum & spiritus ultrò exagitant, immeritam & perniciosam laudem à nonnullis ferunt contra Vertiginem. Errhinorum & Apophlegmatizantium materiam & for-

formulas quære superius Cap. I. §. 16. huius Sect.

Præ-
serva-
tio
Verti-
ginis
san-
guinei.

XXVIII. Prophylaxin Idiopa-
thicæ Vertiginis utriusque (calido-
sanguineæ putæ & frigido-phleg-
maticæ) nunc aggredimur. San-
guineæ autem præservatio potis-
simùm habetur Venæsectionibus,
tempore præsertim verno & au-
tumnali, pro plethoræ necessitate,
sedulo administratis; quarum vi-
ces menstruæ scarificationes cum
cucurbitulis intermedio tempore
supplebunt. Ubi emanerint na-
turales aut consuetæ sanguinis ex-
cretiones, phlebotomiæ usus ur-
getur maturior & frequentior,
præsertim in plethoricis hæmor-
rhoïstis & mulieribus: præterquam
quod etiam aliis mediis debitis pro-
moveri debeat naturæ in excretio-
nibus cruentis cursus, de quibus
agetur suis in locis. Quibus san-
guis consuevit caput petere, & ini-
bi ob leves etiam animi aut corpo-
ris motus, aut errores alios diæte-
ticos, excandescere, experientia
me sæpe docuit post phlebotomias
& scarificationes, duorum, trium
aut quatuor hirudinum applicatio-
nem ad vasa temporalia uniuscu-
jusque lateris maximè conduxisse.
Quod reliquum est, specificorum
confortantium legitimus usus &
Diæta, de quibus paulò post, ab-
solvet.

Præ-
serva-
tio
Verti-
ginis

XXIX. Quemadmodum Ver-
tigo sanguinea arcetur phleboto-
miâ & aliis sanguinis evacuatio-
nibus; ita phlegmatica præcavetur

eliminatione pituitæ, & debitâ ca-
pitis per specifica corroboratione. pitui-
tosa
Ea verò est pituitæ indoles, ut, ni-
si ritè digeratur, præ innata visco-
sitate commodè è corpore & cere-
bro expurgari haud queat. Qua-
re sicuti necessarium est, ut non
modò statim post Vertiginis paro-
xysmum, sed etiam deinceps sal-
tem per annum bis, vere & autum-
no, vel etiam, quod in permultis
obtinet, singulis fermè mensibus,
si æstivos excipis, semel, corpus &
caput excrementiâ hac illuvie li-
beretur; ita toties etiam fieri o-
portet, ut, pro auspicata evacua-
tione, pituita præviè præparetur,
& ut Galenici loquuntur, coqua-
tur. Præparatur autem tenax
phlegma incidentibus & attenu-
antibus; quare hoc vel simile a-
pozema erit proficuum. R. radic.
helen. foenicul. acor. pœon. an
℥ss. liquirit. ʒj. Herb. hyssop. saty-
rei. majoran. thym. serpill. be onic.
calamnith. marrub. alb. an. Mss.
flor. stœch. arab. P. i. sem. caru. se-
læl. dauc. cretici, an ʒss. Incis. &
contus. f. spec. coq. l. q. ∇. font.
in colat. ℔℥V. solv. syrup. stœ-
chad. è hyssop. an. ʒij. oxymel.
squillit. ʒss. mell. anthofat. ʒijj.
M. Dentur ʒj V. vel V. pro dosi,
quotidie manè & vesperi, per tres
aut quatuor dies. Decoctum an-
ticatarrhale, quod dedimus Cap.
I. huius sect. §. 18. N. 117. etiam
usum hîc habet optimum, præpri-
mis

mis si eidem species apozematis superioris incoquantur, & oxymel squilliticum, aut syrupus ē 2. l. 5. radicibus, marrubij, de calamintha, de hyssopo, de stœchade &c. adiſciantur. Factam itaque phlegmatis præparationem illicò excipite ejusdem evacuatio; quæ non nihil major & fortior esse convenit nunc, quàm in paroxysmo deeeret. Igitur vel pilulas cephalico-catharticas exhibebis, vel propinabis potionem, vel aliâ in quacunque demum formâ libuerit, medicamentum porriges, quanquam magis expediat, his in casibus aut potione aut pilulis uti. v. g. R. Decoct. pro apozemate superius descripto, q. S. in hoc infund. helleb. n. 3j. agaric. trochi. ℥iij fol. senn. sst. 3iβ. rhab. el. 3β. turbith. el. ℥ij Mechoac. abb. 3i. sem. anis. 3β. C. ʒ. ℥ij. caryophyllor. N. ij. stent. in loco calido per noct. dein eoq. Colat. 3iij add. Extr. diacitr. gr. XV. Elect. diaphœnic. 3iij. troch. alb. grij. syrup. d. cich. c. rh. 3j. V. cinam. bugloss. cochl. i. M. f. Potio pro una dosi. Pilulæ purgantes, præsertim ubi in menses singulos catharsi opus fuerit, esse poterunt hujusmodi. R. MP. Rufi, assajeret an ℥ij Extr. Coch. & phlegmagog. an. ℥j. Mag. jalapp. ʒ. dulc. ritè parat. an. gr. XV. scammon. sulphur. gr. xij. troch. alb. 3β. ʒ. vol. succin. gr. V. ol. dest. caryophyll. gtij c. s. q. syrup. ros.

solut. f. pilul. magnitud. pisor. D. c. ʒ. cinam. ad scatul. Dosis N. Xij. vel XV. vel plures pro re nata. Atque in hunc modum institui debet solennis & universalis pituitæ e corpore eliminatio; post quam non minùs particulari ejusdem ex capite purgationi per errhina & masticatoria jugiter insistendum erit. In habituato malo non cunctaberis ad ea, quæ pro catarrho revellendo, derivando, & suspendendo Cap. 1. hujus Sect. §. 17. ordinata sunt, præsertim ad fonticulos utrique brachio inurendos, confugere; utpote in quibus adversus apoplexiæ periculum princeps tuendi præsidium positum est, apud sanguineos æquè ac phlegmaticos. Tempus fermè totum, quod à medicatione evacuatoria immune est ac vacuum, transigetur usu specificorum, quæ cum debito sex rerum n. n. regimine prophylaxin omnem absolvent.

XXX. Omnia prorsus & singula, quæ contra fatuitatem, memoriaeque, ingenij & judicii imbecillitatem, superiori Cap. 2. hujus Sect. Art. I. N. 17. 18. 19. & 20. commendata sunt, quæve seq. §. laudabuntur contra epilepsiam, Vertigini quoque ex asse debentur: ut proin nolim hic ea repetere, & actum agere. His tam in hoc, quàm aliis omnibus cerebri infirmitatibus, præsertim frigidis, adnumerabis celebrem illam hodie Chinenſium Japonumque radicem *Ninzin*: cujus tamen pretium cum

cum sit admodum magnum (libra enim una radices tribus argenti-
bris æquiparatur, hodie in superio-
re nostra Germ. 3j. venditur 20.
imperialib.) non nisi Principibus &
Magnatibus eandem exhibendi tibi
copia erit. Eligenda autem est ra-
dix, quæ carie, cui multum obno-
xia est, exesa non est. Utuntur
autem eâ horis matutinis potissi-
mum, vel masticatâ & deglutitâ,
vel infusâ per modum thee in aqua
ferventissima, vel etiam in pulve-
re ex aliquo syrupo grato & con-
veniente, aut confectione alker-
mes &c. Dosis nonnullis est ad-
modum parva, ita ut in substan-
tia ultra duo vel tria grana radi-
cem hanc non assumant, veriti,
ne nimio usu sanguinem vehe-
mentius accendat, & mortifera
fiat; sed communis modò in Eu-
ropa usus ʒj. vel ʒss. in sub-
stantia, ʒij. & ultra etiam, in
infuso, pro una dosi probavit.
Vires Ninzin (etiam Nyss, Nisi,
Gensingh, Ginsengh, Ginsingh &
Ninsingh scribitur) in eo esse &
valere dicuntur, quòd nativum
calorem foveant, & spiritus mi-
rum in modum recreent, & adau-
geant, adeò quidem, ut in dosi
paulò majori, etiam jacentem
agonizantium naturam eatenus
succolâsse observata sæpius fuerit
Ninzin, ut, morbo retardatò,
tempus & occasio medentibus su-
per fuerit, aliis dein utendi debi-
tis auxiliis, hisque in integrum
valetudinis restituendi ægrum. Et

hinc potissimum convenit radix
naturis frigido-pituitosis, & iis,
qui vel ex senio destituti viribus
sunt, vel morbo magnò valde at-
triti, & sub reconvalescentia ad-
modum debiles: & sicuti cere-
brum & animales spiritus in omni-
bus suis infirmitatibus potenter
roborat, ita etiam aphrodisiaca
quasi sine pari est. Hinc par con-
ditio huic Ninzin, ac in omnibus
aphrodisiacis, memnonicis & con-
fortantibus, præprimis ambratis,
observatur; quòd nempe similium
usus & in frequentia, & in dosi,
facile nimius esse possit, fierique
noxius, præsertim in calidis, aut
sanguine plenis subjectis. Quan-
vis enim odore & sapore grata &
temperatissima sentiatur esse Nin-
zin, ac proin media dicatur inter
angelicam atque levisticum, ex-
perientiâ tamen certum est, ean-
dem sanguinis intendere calorem,
sicque in recessu, qui calidioris &
sanguinei temperamenti sunt, plu-
rimum nocere.

XXXI. Verum præter hæc *Specifi-*
quoque alia sunt medicamenta *fica*
quæ vertiginosis ab idiosyncrasia *con-*
quadam opitulanti apta nata sunt. *tra*
Inter quæ eminent radix doronici, *Verti-*
ægagropila, stercus pavonis, &
ciconiarum, chærefolium, & sciur-
rus. Doronici radix inter specifi-
ca antidinica chorum ducit, ad-
eò utpote contra vertiginem de-
cantata & celebris, ut passim
etiam *radix Vertiginis, radix funam-*
bulorum, radix damarum nuncupe-
tur.

tur. Usus ejus plerumque est in substantia & pulvere à ℥j. usque ad ʒj. &, advertente Hermano, bellè jungitur visco querno, stimulatürque galangâ, semine eumini aut coriandri, sale volatili succini, castoreo, & aliis ejusmodi cephalico-antepilepticis. Appropriatum pulverem, quem funambulis usitatum esse dicit, affert Ettmüllerus, nempe ꝑ. rad. doronici, ante solis ortum mense septembri collectæ ʒss. cubeb. cardamom. an. ʒiiss. rad. ireos flor. ʒij. sem. coriandr. & pœon. an. ℥i. sem. fœnugræc. ʒss. ol. stillat. majoran. & rorismar. an. gtvi. media pars servatur pro usu interno, altera medietas irroratur aceto rosaceo, includitur nodulo ex syndone rubra, quo sæpius olfaciunt. Ægagropilæ famam tuentur suam optimo semper contra omnem Vertiginis genus obtento effectu; istæ enim specificam hanc virtutem herbis & radicibus medicis debent, quas, referente & recensente eruditiss. G. Hieronymo Velschio (dd) præstantissimas in esum sibi quærunt & in sphæroidalem glomerem in suis ventriculis mediante peculiari earundem fermento coagulatorio cogunt multæ (quibus hoc fermentum præ aliis potens est) rupicapræ, seu communiter sic dictæ damæ, quarum facilè præcipua censeretur debet doronicum: utut etiam inna-

ta animalis indoles, vertiginosæ ac epilepticæ dispositionis prorsus nescia, multum facere ad hoc possit; & hinc venatoribus, qui alpescunt, ipse recens & è animali calens sanguis damarum contra vertiginem in multo usu & potu medico esse solet. Adhibentur pariter pulverisatæ in substantia, præservativè à gr. IV. ad gr. VII. curativè à ℥ss. ad ℥i. pro dosi, ex aqua, aut syrupo appropriato, nec ineleganter etiam aliis antidivinis & antipilepticis immiscentur. Stercus pavonis & ipsum sanè contra epilepsiam & vertiginem insigne medicamentum est, ab omnibus maximi habitum, datum vel in ipsa substantia, vel in infuso; in substantia quidem, si pulverisatum à ʒss. ad ℥ij. exhibetur pro dosi, immixtum caryophyllis, saccharo: in infuso, si ʒi. in vino, aut aceto, aut spiritu vini simplici, aut in destillata aqua aut spiritu antepileptico, maceratur, & factâ dein per linteum colaturâ expressâ, infusum propinetur pro vice, expectando desuper sudorem, &, continuando per dies plures, nempe à novi: usque ad plenilunium. Multi pro maribus eligunt masculinum pavonis excrementum, foemininum pro mulieribus: sunt tamen plures, quos ejusmodi non tangit scrupulus. Chærefolium tum in herba, tum in semine, reconditam habet idiosyncrasiam, & vim maximam, contra Vertiginem præsertim se-

num, siue dein adhibeatur in usum medicum, siue culinarium; aqua proin destillata commodissimum praeſtabit reliquorum in pulvere medicamentorum vehiculum, vel etiam sola propinabitur frequentius; longè verò potentior evadet, si recenti chærefolio ter quaterque reafundatur, & toties destilletur. Parari etiam apud aliquos solet essentia chærefolii. Arcanum contra Vertiginem omnium ferè maximum, ita ut altissima conscendere sine periculo queas, in ſciuro, præcipuè in ejus capite atque cerebro, latere perhibetur. Eligitur autem, teste Iſibordo ab Amelunxen (ee) ſciurus summè rubicundus (potius ſæmella quàm masculus) & in pulverem reductus, ad pondus ſcutati, quovis manè in vino aut cerevisia, assumitur. Cerebrum ſciuri, quomodolibet in culina præparatum, & quotidie à novi: ad plenilunium, aut diutius, comestum, contumacissimas sæpius eradicavit Vertigines. Narrat Georg. Abraham Mercklein (ff) venatoribus Helvetis in more esse positum, ut uxoribus suis gravidis & cerebra & carnes ſciurorum in mensam quasi quotidianam parent, arbitrati, fore, ut proles, si quæ futura mascula fuerit, inde reddatur immunis à vertiginosa dispositione, sicque reddatur apta, quæ cum tempore damas per altissima quæque alpium & montium cacumina conſectari & pro-

sequi valeat. Unde haud vanè colligitur, animalibus, tam terrestribus, quàm volatilibus, quæ propria natura in altum evehit, virtutem contra Vertiginem & epilepsiam inesse specificam; cumque in spiritibus animalibus & cerebro radicentur ista corporis mala, pronum est conjicere, iisdem medendis è prædictorum animalium capite & cerebro venire appropriatissima auxilia; quare etiam in hirundinibus, & ejus in officinis proſtante aqua stillatitia, vis antepileptica & antidinica passim agnoscitur.

XXXII. Sed præter hæc talia, *Amuleta contra Vertiginem.* quæ ore intus sumenda sunt, etiam dantur, quæ solâ gestatione, aut suspensione è collo, vimagnapolere creduntur contra Vertiginem. Sic ægagropila, si cutem corporis nudam contingat, gestata amuleti in modum continuo, à vertigine & epilepticis insultibus præſervat. Capa alba, si quis eam penès se gestet, item crystal- lus, ac etiam ossa viperæ, purpurea syndone colligata, & de collo suspensa, hoc nomine inclytissima sunt: prout pelles quoque talparum assutæ, & pileoli in modum adaptatæ, capiti que imposi- tæ, à nonnemine secreti locò commendantur. Nec quidquam prohibet, miræ hujus virtutis tan- toperè à multis dilaudatæ periculum facere.

XXXIII. Atque hæc sunt, quæ *Cura- pro curanda Vertigine essentiali, tio tam*

Verti-
ginis
sym-
pathi-
ca.

tam sanguineâ & calidâ, quàm phlegmaticâ ac frigidâ, dicenda ac docenda putavi. Reliquum nunc est, ut ejusdem quâ sympathicæ curationem dogmaticam attexamus. Sed verò, ubi dicta animo bene intellecta hærent, laborandum diu haud est, quò genuina quamvis consensualis Vertiginis speciem, tam curativè, quàm præservativè, tractandi ratio habeatur satis perspecta. Paroxysmi quippe incommoda removentur eo planè modo, ac dictum superius est de idiopathico malo, dummodò veras semper sumpleris indicationes; medicamentis verò antidinicis & antepilepticis pari quasi mensurâ & pondere junges & immisces talia, quæ partem per essentiam affectam specificè respiciunt, putà stomachica in stomachali, hysterica in uterina, hypochondriaca in lienosa & hypochondrica Vertigine. Quin in externis quoque affectæ partis respectus haberi debet. Sic ubi hysterica passio fuerit, succinata, rutacea, castoreata, & alia graveolentia odoranda & illinanda veniunt, v.g. liq. CC. succinatus, balsamum succini, aut rutæ, aut matricale &c. hypochondriaci verò ex spiritu salis Arm. aut fuliginis, aut cornucervi, aut theriacali, spongiâ exceptis, præsentius levamen sentiunt. Præservatio Ejusmodi Vertiginis per consensum contractæ tota quanta sita est in eo, ut malum partis essentialiter

agræ debitis & appropriatis mediis, quæ aliunde & ex suis determinatè capitibus petenda sunt, è medio radicitus tollas, ea tamen lege, ut & capitis cerebrique rationem habeas, cum id ipsum quoque ex diuturna compassione & consensu p. n. fixam quandam diathesin morbosam contrahere, sicque simul per essentiam, simul per sympathiam, laborare vertigine haud rarò valeat, soleatque.

XXXIV. De stomachali tamen *Specialis* Vertigine, quæ omnium frequen- *cura-*
tissime occurrit in praxi, peculia- *tio*
ria quædam notanda sunt. Ejus *Verti-*
modi malum imprimis innuitur *ginis*
ejusque simul indicatur curandi *sto-*
ratio ab Hipp. per aph. 17. l. 4. *ma-*
qui ita sonat: *si quis febrem non ba-*
bens, abstineat à cibo, & cordis mor-
sum, aut vertiginem patitur, & oris
amaritudinem sentit, purgatione in-
digere per superiora, significat. No-
tat autem Galenus in com. per ab-
stinentiam à cibo hîc intelligi in-
appetentiam (alii vertunt omnino
cibi fastidium) per cordis morsum,
stomachi, seu sinistri oris ventri-
culi passionem. Emetica igitur
in usum vocanda sunt juxta da-
tam hanc Hippocratis doctrinam,
& ea etiam communior fermè tum
Antiquorum & Galenicorum,
tum Recentiorum & Moderno-
rum praxis probat, etsi altum hac
in parte de iis sileant Ægineta &
Avicennas, vel etiam prorsus con-
trarium sentiant ex Galenicis alii,
ea potissimum inducti ratione,
Eeee 2 quòd

quod vomitus ad ista pertineat, quæ caput tentare ac replere observantur, ut proin capitis & cerebri malis videantur incongruè opponi vomitoria, præsertim si alia suppetant, quibus confici possit, quod oporteret. Sed donec ista alia, quæ ipsis suppetant, nobis quoque in medium proferant auxilii genera, sufficiet dicere, nihil jam in ejusmodi ægro caput damnosius petere ipso ventriculi malô; quod cum evelli inde haud possit satius, quàm vomitu, eum quoque instituere nihil morabitur, præsertim quod supponatur, caput non nisi per consensum Ventriculi infirmari. Ejusmodi Galenicis, qui omnia etiam præter rationem tuta cupiunt, ipsum oppono Galenum, quando ait (gg), vertigines curari alvi ductione, apophlegmatismis, & vomitibus partim à cæna, partim jejunis adhuc excitatis; & inde duo deduco, in usus practicos conferenda.

XXXV. Primum est, vertiginosis nunc jejunis, nunc pastis, esse procurandum vomitum, ejusque usum promiscuum fore noxium. Quippe sunt ex Vertiginosis, qui jejuni aut per inediam pejùs habent: sunt econtra, quibus à pastu potius malum grave fit. Utrisque vomendum erit: his quidem paulò post mensam & ingruente aut valente vertigine, ut ita una cum semidigestis alimentis saburra ventriculi viscido-acida aut biliosa promptius egeratur; illis verò je-

junis, sed tunc tantum, ubi indicia satis manifesta adfuerint latentis in ventriculo humorum illuviei atque cruditatis; nisi enim materiale ventriculi malum, sed nuda sic dicta ejusdem intemperies, atonia atque imbecillitas connata, aut radicata, causa fuerit vertiginis, abstinendum religiosè erit ab omni vomitùs molimine, & potius utendum tonicis & confortantibus, tam internis, quàm externis, exhibendo jentaculum aliquod, aut panis buccellam vino generoso mersam, aut, ubi picrochilus fuerit patiens, stomachico-stypticis acidis & acetosis, v. g. vino granatorum vel cydoniorum, aurantiorum, limonum, aut agrestia gravidam: extrinsecus simul fovendo epigastrium linimentis balsamicis, scutis & ejusmodi. Alterum est, emetica non debere esse fortiora; cum enim certum sit, per vomitùs enormitatem cerebrum & nervosum in capite oculisque systema multum quati, & per consequens, nimium turbari animales spiritus: vehementius ad vomendum medicamen vertigini cuicunque tutò consiliò nunquam oppones. Quare præstat, auxiliò semel iterumque repetitò pedetentim, quod opportunum est, absolvere, & leves vomitus aliquoties interpolare alvinâ per pilulas stomachico-lenientes epicrasi, quàm totum simul & semel cum damni periculo conficere negotium

XXXVI. Re-

XXXVI. Reliquum curæ in stomachali Vertigine in id consumitur, ut pro re nata ægro idem consulantur, & dentur stomachico: peptica & roborantia, v. g. $\frac{1}{2}$ stomah. Quercet. aut Birckm. spec. aromatici rosati, diarrhod. Abb. diagalangæ: Trochisci degallia mosch. Myva cydoniorum aromatica Nicolai, electarium stomachic. Stromeyer, essent. amara, absinthii comp. mastich. mac. elixir propr. P. & similia; quibus, ut superius adversum est, immiscenda quoque sunt cephalica, antepileptica & antidinica.

Dieta Vertiginorum. XXXVII. Quoad Diætam imprimis vitanda est Vertiginosis omnis apricatio, & in ipso paroxysmo loca quærantur obscura & silentiosa: fugiendi quoque lunæ radij, & crepusculi austrinique venti aura. Victus genus, si affectus & corporis frigida fuerit dispositio atque phlegmatica, attenuans & siccans esse oportet: in sanguinea verò & calida contrarium tene. In cibo omnis absit repletio, in potu arceatur temulentia. Cepæ, allium, porrum, sinapi, raphanus, armoracia, castaneæ, juglandes nuces, lac, caleus & similia, quæ caput & oculos petunt replentque, mensâ perpetuò exulent. Vinum vel nullum in potum adsit, vel oligophoron, album, tenue aut aquâ dilutum; quin & cerevisia nigra, & quævis alia tantisper fortis, caput turbare & vertigino-

sis multum nocere solet. Exercitationum corporis & animi, si modum etiam modicè excesserint, ac etiam aphrodisiæ usus vertiginosis de facili abit in abusum magnoperè noxium. Cætera prophæseos genera, quæ inter procatharticas Vertiginis causas superius numeravimus, omni meliori modo fugienda. Thermas naturis & affectibus frigidis cum Aëtio multi suadent: & balnea aquæ dulcis tepida aut frigida, embrochisque capitis frigidas calidis & sanguineis conducere nonnulli scribunt; sed sicut juxta Galen. (bb) balnea & vomitoria epilepticis plurimum nocent in prophylaxi, ita certè prodelle nequeunt vertiginosis, ubi idiopathicè caput afficitur.

(a) l. 3. d. loc. aff. c. 8. (b) in comm. ad aph. 17. S. 4. (c) l. 3. Fen. 1. tract. 5. c. 1. (d) l. 3. d. loc. aff. c. 8. & Introd. c. 16. (e) lege Ephem. Germ. D. 1. A. 6. & 7. Obs. 121. & D. 2. A. 1. obs. 71. cum Schol. (f) Syntagm. Univers. Tract. d. Febr. Vertiginos. c. 1. (g) Comm. 42. in 4. de rat. vict. in acut. (h) vid. Costaeus & Mongius in Not. ad Avicenn: (i) de ventric. querel. (k) Pylorus Rector. N. 23. (l) in Colleg. Pract. ubi de Vertig. (m) apud Carol. Pisonem de Morb. capit. à colluviè serosa, Sect. 2. P. 2. c. 2. (n) de Anima Brut. P. 2. c. 7. (o) l. 2. Prædiction. (p) Comm. in aph. 17. S. 3. (q) l. 3. c. 12. (r) l. 3. Fen. 1. Tract. 5. c. 2. & 3. (s) d. agrit. cerebri

c. 14. (t) Tetrab. 2. Serm. 2. c. 7.
 (u) l. 5. Pract. c. 20. (vv) l. 3.
 de loc. aff. c. 8. (x) l. 3. Fen. 1.
 Tr. 5. c. 3. (y) l. 1. Pract. P. 2.
 c. 4. (z) l. 2. d. Morb. (aa) d.
 Cerebri Morb. c. 21. (bb) l.
 Prorrh. s. 2. text. 29. (cc) In-

trod. c. 16. (dd) Dissert. d. ega-
 grop. (ee) in Breviario Rer. Me-
 morab. quod habetur in Eph. Germ.
 D. 2. A. 4. app. (ff) im Thier-
 buch. (gg) Introd. c. 16. (hh)
 adversus Erasistrataeos de Venæ-
 sect. c. 15.

§. II.

De Epilepsia.

Etymologia. XXXVIII. **E**pilepsia græcis so-
 nat, quod Latini-
 nis comprehensio, ait A. Trallianus
 (a) & rectè; quippe à verbo
 Επιλαμβάνω, invado seu prebendo
 derivatum est nomen epilepsia;
 cuius appellationis ansam præbuit
 ipsa effectus gravitas & formalis
 ratio. Quandoquidem omnes
 actiones Facultatis Animalis, tam
 Principis quàm Ministræ, lædit
 hoc malum, atque simul & semel
 totum hominem, quia animal est
 (puta sensitivum & locomotivum)
 invadit,prehendit, quatit atque
 prosternat: cumque spirituales
 animæ actiones in hac vita non
 fiant, nisi dependenter à sensibus,
 consequens est, ut, his cassis,
 pessum quoque eat mens ipsa at-
 que ratio, & enimverò sic homo
 verè miserè comprehendatur, & ex-
 tra se totus abjiciatur. Hinc Ga-
 lenus (b) ait morbus comitialis cir-
 ca nervorum, qui à capite descenden-
 tes, sensum & motum universo cor-
 poris distribuunt, originem consistit.
 Causam ejus Plato & Hipp. pituitam
 & bilem indicant. Homo concidit,

essen-
 tia
 epi-
 lepsia.

qui hoc malo detinetur, quia ei sen-
 tiendi & movendi meatus obstruun-
 tur; spumat iis os ob humorum comi-
 motionem, quæ à nervorum con-
 vulsione provenit, qua de causa quan-
 doque etiam urina sine voluntate pro-
 rumpit. Idem Magister meus ali-
 bi scribit (c) quòd si totius corpo-
 ris non solùm convulsio sit, sed etiam
 rectoris partis actionum cohibitio,
 epilepsia dicitur: sicut apoplexia,
 cùm est nervorum totius corporis re-
 solutio unacum rectoris partis functio-
 nibus cohibitis. Rursus (d) Mor-
 bus comitialis est convulsio omnium
 corporis partium, non perpetua, uti
 in emprosthotono & opisthotono &
 tetano (id est nervorum rigore) vi-
 dere est, sed quæ ex temporum accidi-
 intervallis: neque solùm hac de re sed
 mentis quoque ac sensuum oblesione à
 jam dictis convulsionum generibus
 differt. In eundem sensum scribunt
 etiam Aegineta (e) Avicennas
 (f) Alexander Trallianus (g) &
 prorsus omnes, qui nomen un-
 quam sibi in Schola Medica mer-
 uerunt; ut certum omnibus esse
 debeat, essentiam Epilepsie in
 sen-

sensuum omnium ipsiusque rationis, atque motus offensa esse positam, hocque ipso, ubi per paroxysmum, ut sæpe fit, sensu sibi consent ægri, siue internò siue externò, aut utroque, veram tunc Epilepsiam affectum non esse, utut vel convulsionem, vel motus epilepticos, totum ægri corpus sustineat; quod ideò pluribùs edissero, & autoritate communi omnium confirmo, ut plurimorum Epilepsiae acceptioni falsæ, & valde improprie locutioni, debite prævertam, & à discipulis meis errandi locum removeam.

XXXIX. Verùm an omnes & singulæ actiones animales per Epilepsiam aboleantur: an imminuantur tantum: an verò depraventur: vel an aliquæ earum hoc: aliæ aliolædendi modò offendantur? ulterius discuti à nobis debet. Quod *Motus* læsionem epilepticam attinet, certum est imprimis, eam debere esse universalem, id est, totum corpus & omnes ejus partes mobiles occupantem; id quod ex Galeni textibus, superiori N. allatis, manifestò patet. Lædendi autem modum idem Nobilissimus Pergamenus in *depravatione* constituit, cum epilepsiam tum in citatis, tum in pluribus aliis locis, corporis totius *convulsionem* &c. esse, constanter pronunciet. Et notabilis est comparatio illa Epilepsiae cum apoplexia, quam Galenus (b) instituit, dicens: & apoplexia & epilepsia propter cere-

brum affectum fiunt. Est tamen apoplexia ejusmodi vitium circa voluntariam actionem (putà motum) quale est in sentiendi actione altus somnus; aliud verò tale est in epilepsia convulsio (nempe circa voluntariam functionem seu motum) quale in sentiendi functione vigilia; cumque altus somnus quoad sentiendi facultatem sit feratio seu omnimoda cessatio: vigilia econtra ejusdem exercitium; idque cum proportionem fiat quoad motricem in apoplexia & Epilepsia; sequi necesse est, apoplexiam motum habere abolitum, epilepsiam econtra ejusdem actum seu exercitium, sed p. n. & quidem depravatum, verbò *convulsivum*; quo tamen nomine Galenus non utitur strictè nempe pro motu tonico, ut se explicat ipse (i) sed in genere, prout est etiam motibus clonicis commune. Quandoquidem experientia docet, epilepticis esse motus in his partibus tonicos, in his clonicos, eosque usque ad admirationem sæpè varios, ut in diagnosi deinceps dicetur. Quòd verò sensus, tum internos, tum externos spectat, ij omnes in Epilepsia cessant & abolentur, vel saltem tam insigniter minuuntur, ut propè auferantur; id quod pridem docuit Galenus (k) dicens: *accedit ad hæc, ut is qui sic laborat (nempe epilepsia) nec videat, neque audiat, neque ullo sensu quicquam percipiat, ac ne consequi quidem possit, quid factum sit; siquidem cum me-*

Definitio
epilepsia.

memoria viribus ratio quoque leditur. Et A. Trallianus (l) Neque enim audire, aut videre, aut intelligere prorsus, aut meminisse alicujus possunt, sed omni destituti sensu jacent, mortuis non dissimiles. Atque ex his ritè deducitur, Epilepsiam esse sensuum omnium & rationis eclypsin seu abolitionem, cum Motus depravatione convulsivâ, tum clonicâ tum tonicâ, totum corpus & omnes ejus partes, unâcum subitâ ceu fulmine factâ cataptosi sive prostratione, occupante.

Synonymia.

XL. Immani huic Morborum generi atque nomini, Epilepsiae, insignia quoque synonyma sunt adjuncta ab Authoribus, praesertim Priscis: videntur hi, inquit Galenus, magnis nominibus letari, atque ipsi morbo magnitudinis indicativum nomen indidisse (m). Antiquissimum est, quod Epilepsia, quasi divinam saperet naturam, ἱερὴ νόσος i. e. Morbus Sacer fuerit appellata. Veteres quippe, praesertim Magi illi & Expiatores, cum miseros tam subito prosterni, & mirum in modum convelli viderent, causam tanti mali in peculiare deos refundebant; atque eisdem hinc vota nuncupabant: quod Hipp. in libro, quem de Morbo Sacro inscripsit, secundum longum & latum recenset, strenuè confutat, ac technas, malosque dolos gentilium Sacerdotum simul in apricum producit. Alij sacrum Epilepsiae nomen ab affecta corporis parte, sede nempe illa divinae mentis, cerebro, deri-

vant: nonnulli per sacrum idem ac magnum intelligunt, atque sic saepe grandem hunc affectum Morbum Magnum appellant. Antiquitus quoque Epilepsia saepenumero Morbi Herculei nomine venit, sive quod herculeum ipsis idem ac magnum sonet, invictum, ac instar Herculis, difficulter superabile; sive quod, teste Aristotele (n) & Galeno (o) Hercules, factus melancholicus, denique hoc pessimo malo vexatus fuerit. Morbus Comitialis communiter appellabatur hic affectus; eo quod in concionibus & frequentia populi de facili accidere, & pro more prisco Romano dirimere comitia consueverit. Puerilis Morbus jam tum ab Hipp. frequenter inscribitur Epilepsia; quia pueris est singulariter infesta atque familiaris; hinc Avicennae arabicè *Asferetia* audit, quasi puerorum matrem (rectius novercam) diceret. Caducus dicitur ab illa cataptosi, qua, ceu sidere perculsi, in terram concidunt, qui epilepsiam comprehenduntur. Lunaticus verò Morbus à Galeno (p) Alexandro Tralliano (q) & pluribus aliis insignitur; quia regit luna in epilepticis periodos, ut testatur Galen. (r) & experientia docet, maximum curandae epilepsiae momentum esse in accurata phaenomena lunae attentione, ut suo loco annotabitur. Quare qui in Evangelio Matth. c. 17. lunaticus dicitur, epilepticus fuit, licet demonopathia simul adfuerit.

Deni-

quid
mor-
bus
fonti-
cus?

Denique per quandam excellen-
tiam Morbus *Sonticus* vocatur Epi-
lepsia; quia ad sonticos morbos
præ aliis pertinet. Est autem
Morbus sonticus, si ex Langiô (f)
quærimus, ex quo unus alterum
potest contagione inficere, &
stragula lectosque inquinare. Sed
altius indaganda est Morbi *sontici*
ratio; utpote quod gravissimi Au-
thores suam hac in parte nescien-
tiam palam profiteantur (t). Son-
ticum igitur dictum est à nomine
sons, quod propriè significat, cujus
culpa & nocentia jam *sonat*, seu in
omnes passim constat, seu quod
apertè & graviter nocens est.
Cum verò illud censendum sit
graviter nocere, quod aliquid
valde offendit, & plurimum offi-
cit, quò minùs valeat finem suum,
ad quem ex natura sua destina-
tum est, consequi; hinc antiqui
Romani morbum sonticum ap-
pellavere, qui talis tantusque ef-
set, ut hominem aut animal
ineptum reddat ad sua munia &
usus civiles, quibus ex officio aut
ex natura suâ aliàs est destinatum.
Hinc prisco illo tempore locus
redhibitionis per Edictum Ædili-
tium statutus fuerat, si mancipia
aut jumenta vendita fuerint,
ejusmodi morbo gravi & sontico,
inscio emptore, detenta. Atque
hinc in præfata lege seu Edicto Æ-
dilium Romanorum de fervor.
vendit. Morbus sonticus dicitur
esse *perpetuus*; utpote quod mor-
bus perpetuus, si gravis simul fue-

rit, & consideratione dignus,
mancipium aut jumentum reddat
emptori inutile. Igitur cum epi-
lepsia ejusmodi morbus perpetuus
sit, non quasi continenter afflige-
ret, sed quòd hominem continuo
in singula momenta, & ex levissi-
ma quaque occasione, infortunio
paroxysmòque exponat, & usui
suo ineptum reddat, Morbus son-
ticus censetur, jure quidem eò
majore; quòd ceteros omnes
morbos, qui perpetui esse possunt,
sua gravitate & læsione facile su-
peret. Atque hæc sunt potissima
Epilepsiae synonyma; plura, sed
minùs usitata, leges apud Unze-
rum (u). Vernaculâ redditur
das Hinfallende: die hinfallen-
de Krankheit: die schwere
Noth: die böse Sucht &c. Non-
nullis die Graiß / quod tamen no-
men patrium convulsionibus ac
motibus epilepticis propriè & pri-
vativè tribuendum est.

VLV. Divisio Epilepsiae om-
nium prima & præcipua est in
Idiopathicam, & *sympathicam*; illa
causæ radicem agit in capite seu
cerebro ipso, tanquam proprio
epilepsiae subiecto: ista verò or-
tum ducit ex alio alterius partis
primariò affectæ morbo; estque
hæc rursus duplicis generis; gi-
gnitur enim ob affectum partis cu-
jusdam vel *internæ*, vel *externæ*.
Sic perquam frequens est Epilepsia,
vitiò *stomachi* contracta, & histo-
riam refert Galenus (w) cujus-
dam grammatici, qui quoties ani-

Diffe-
ren-
tia.

mum cogitando aut docendo nimium intenderet, aut in ediam sustineret, aut irasceretur, Epilepsia corripiebatur, idque ex eo solum, quod ob nimiam sensibilitatem oris ventriculi, cerebrum in consensum traheretur; quippe per panem potissimum vino madidum, tertia aut quarta quaque hora datum, perque aloetica atque stomachica, perfecte curatus fuit. *Alios quoque vidimus*, pergit Pergamenus, *comitiali ob oris stomachi vitium correptos, cum aut non probe concocissent, aut vini meracioris plurimum potassent, aut ubi veneri immodice operam dedissent*; quin ejusmodi historiis pleni sunt innumerorum Authorum libri; nec erit quispiam clinicorum, cui stomachica Epilepsia non saepius occurrerit. *Hysterica etiam seu Uterina Epilepsia* nec ipsa rara apud nos avis esse solet in sexu sequiore, contrahiturque vel ob propriam uteri infirmitatem, vel ob catameniorum aut spermatis suppressionem, corruptionem, malamque indolem; atque hinc non paucæ, quæ uterum ferunt, solo saepe partu medente, epilepticæ evadunt; aliæ parturientes huic malo obnoxiae sunt, & non nisi fætum enixæ eadem liberantur. Quæ ex retento corruptoque semine comitalis affectio accidit, ferme plerumque hypochondriacæ ac melancholicæ speciei est apud mulieres, uti & illa, quæ ad falsam conceptionem, aut molæ genesin, infestat. Ne-

que *bypochondriaca & lienosa Epilepsia* rarum nomen habet; quin ex consensu *intestinorum*, præcipue dum verminantur, frequens est tum in pueris, tum in adultis, Epilepsiae observatio. *Vesicae* quoque consentit cerebrum, & ejus magnis affectibus, v. g. inflammationi, urinæ suppressioni &c. supervenire nonnunquam solet epilepsia, sed lethalis. Per consensum *partium corporis externarum* fieri aliquando Epilepticos insultus, ex eo patet, quod nonnullis mox ante invasionem vel à pede, vel à manu brachio aut digito, aut inguine, dorso, aut alio demum loco externo, manifestò sentiatur quid instar vel auræ frigidae, vel flammæ ardentis, vel vaporis, aut alterius rei ineffabilis, de subito exurgere, & ascendendo per reliquas corporis regiones intermedias caput petere, & Epilepsiam suscitare. Sunt autem ejusmodi partes mandantes nunc sensibiliter læsæ, v. g. vulnere, ulcere, inflammatione &c. nunc nullo prorsus, quod in sensus incurreret, mali genere tentatæ. Hujus phænomeni ratio hæc communiter à Galenicis adducitur: decumbere nempe, aiunt, atque stagnare in ejusmodi parte remotiori & externâ quosdam humores, eosque sic quiescendo corrumpi, putrefieri, & virulentam induere indolem, eorundemque elevatos tetroso vapores sensibili ascensu cerebrum petere, & epilepsiam inducere; quod ex eo etiam confirmant, quod

quod, si ligatura iniiciatur parti mandanti aut intermediæ, vel scarificationes, vesicatoria, styptica aut alia intercipientium genera adhibeantur, paroxysmus epilepticus sæpe præcaveri, inhiberi que possit. Moderno autem tempore passim creditur, non esse, quod ita ascendere sentitur ab ægro, quidquam humorosi aut halituoosi, sed fieri in loco emanationis levem quandam nervosarum fibrarum contractionem spasmodicam, hancque per tractum nervi continuari successive usque ad commune nervorum principium, exindeque fieri spirituum animalium omnium ataxiam adeo enormem, ut epilepsiam eodem & temporis & loci vestigiò creet; quod ipsum verisimile videtur tum ex prædictis ligaturis & interceptionibus (quibus non tam aura ab ascensu arceatur, quam stupor parti nervoque infertur, omnem irritationis sensum adimens) tum ex eo etiam, quod non semper aliquid à locis remotis ad caput, sed vicissim à capite ad subjectas partes ferri sit visum, ut ex idoneo authore me legisse memini.

XLII. Præterea alia Epilepsia est solitaria, alia copulatur alio cum morbo, v. g. melancholiâ, paralyfi, apoplexia, affectibus soporosis, acutis febribus &c. Alia est periodica, nempe stata invasionis tempora servans: alia erratica vaga & inordinata. Alia item hæreditaria est, alia acquisita, alia de-

nique merè naturalis, alia dæmoniaca, &c. Sunt, qui Epilepsiam dividunt in perfectam & imperfectam, hancque fieri, aiunt, dum v. g. illæsis sensibus solum convelluntur, aut vicissim non convelluntur, sensibus tamen omnibus destituti, vel etiam quando ægri, ut interdum fieri amat, sub ipsum paroxysmum facultate videndi, audiendi, ambulandi, loquendi &c. potiuntur, soluto autem insultu actorum prorsus immemores sunt &c. Verum in eiusmodi casibus non tam imperfectæ quàm improprie fiunt epilepsie; cum enim in omni bona divisione membra dividentia participare debeant rationem divisi; ratio verò formalis ipsius Epilepsie consistat in omnium actionum animalium læsione, utique dici non potest, epilepsiam tunc fore, ubi aut sensus quispiam aut motus per affectum integer fuerit atque illæsus. Si roges, quodnam igitur nomen sit ejusmodi affectibus? Respondeo, nullum eis adhucdum à Medicis nomen datum esse, sed cum quandam affinitatem cæteroquin habeant cum comitialibus, improprie, ut dixi, à nonnullis vocari epilepsias imperfectas.

XLIII. Locum & Partem affectam in Epilepsia communis Veterum, Recentiorum & Modernorum sententia constituit Cerebrum. Cum enim Epilepsie essentia in totius Facultatis animalis offensa consistat, sicque sensus

omnes motusque lædantur; cerebrum autem, consentientibus prisci & moderni ævi Medicis omnibus, sensus motusque fons sit atque primum principium, cerebrum quoque, seu idiopathicè, seu consensualiter affectum, primarium, princeps atque formale ejusdem Epilepsiæ subjectum erit: non quidem, ut veterana Hippocratis, Galeni, Avicennæ &c. Medicina opinata est, secundum suos ventriculos, aut secundum hos simul atque ipsam suam substantiam & meninges, ut Paulus & post ipsum alij ex Calenicis maluerunt; sed potissimum quoad sui medullium & principium nervorum, tanquam communem sensus motusque omnis radicem, ut hodie communiter statuunt.

Ætiologia Veterum.

XLIV. Ut diffusam doctrinam Veterum de causis Epilepsiæ in pugnum contrahamus, sciendum est, etsi Epilepsia convulsionis quædam species sit, hæc verò ab Hippocrate & Antiquis, ut seq. cap. videbimus communiter censeatur vel à repletionem vel ab inanitione provenire, statuisse tamen Galenum (x) & ex eo quoque omnes prorsus cæteri Authores, Epilepsiam non posse ab inanitione promanare, sed esse affectum de genere eorum, qui ex repletionem seu affluxu & acervationem materiæ provenire solent: differtè docendo, fieri quandam in cerebri ventriculis (quos animalium spirituum officinam esse aliunde suppo-

nunt) viarum angustationem, qua mediante impediatur debitus spirituum in nervos & sensoria influxus. Atque hoc ita se habere, Epilepticamque passionem non posse ortum ducere ex inanitione, satis manifestò probant; utpote quòd Epilepsiæ invasio non lento pede ingruat, sed repentina sit, ac etiam cita ejusdem solutio: quod cadere non potest in exinanitionem, quæ non nisi cum tempore, motusque successivo, exsiccando lædere consuevit, ut deinceps suo loco de causa convulsionis dicetur.

XLV. Porro hæc ipsa causa materialis, repletionem seu viarum angustationem epilepticam in cerebri sinibus suo inducens affluxu, quæ qualisque sit? non inter omnes, ne tum inter Veteres ipsos, æquè convenit; dum aliqui causam hanc *vaporosam*, alij *humorosam*, alij denique *occultam* & *pravam venenatamque qualitate infectam* esse, contendunt. Hippocrates in libro de flatibus *vapores*; in libro verò de Morbo Sacro *pituitam*: & libro quarto de rat. vict. in acut. *bilem atram* hujus causam facit; quia verò hi tres libri inter Hippocraticos dubii sunt, ideò dubia quoque nobis mens est Hippocratis, utut hi loci haud difficulter possent sine antilogia componi. Galenus clarus est, & sibi constans, quando in repletionis ventriculorum cerebri epilepticæ causam adducit *pituitam* (y), quem etiam

Æglneta

Ægineta sequitur, sed pituitæ etiam humorem melancholicum adiicit, ita ut nunc *phlegmatica* nunc *melancholica* fiat Epilepsia, vel etiam *mixta* evadat; quod ipsum quoque Galenus multis in locis videtur velle, cum non modò pituitam in specie, sed in genere omnem *crassum frigidum & tenacem humorem*, qualis utique sæx ista melancholica esse solet, pro Epilepsiæ causa accusat. Avicennas (2) contendit vel sanguinem prædominantem vel phlegma (idque sæpius) vel melancholiam, vel choleram esse, quæ ventriculos cerebri & nervorum scaturiginem opplere, sicque Epilepsiam ciere potest, soletque; quem postmodum secuti sunt ex schola Galenicorum quamplurimi.

XLVI. Denique haud pauci è schola Galenicorum contendunt, veram ac genuinam materiam & causam Epilepsiæ esse de genere malignorum & venenatorum, quæ non in humorosa mole, sed in vaporosa ac halituaosa tenuitate vim ingentem & miram sæpe exserunt; quam opinionem dudum etiam tenuit Galeni Præceptor Pelops (aa) & oblivione diu sepultam revocârunt in lucem Fernelius, Heurnius, Philotheus Elianus, Erastus, Marcellus Donatus, Sennertus, Smetius, Unzerus, Petrus, Thiermairius & alii complures, arbitrati, causam epilepsiæ non posse refundi in materiam, nisi vel acrimoniâ suâ cerebrum ir-

ritet, aut virulentia quadam specificâ eidem atque nervis inimica fuerit; hinc fieri, autumant, ut pridem Galenus, Avicennas & passim Veterani advertunt, quòd ad perceptionem molestiæ cerebrum sese contrahat, & vim inimicam nisu quodam valido à se excutiat, haud aliter ac fieri observamus in motu sternutationis. Fundamenta hujus doctrinæ sunt 1. quòd Epilepticus insultus de subito & ex improvviso invadat, & citò atque in momento simul ex integro cesset; prout ab experientia constat, fuisse, qui de die unico quinquies, decies, vigesies, & pluries ab Epilepsia correpti fuerunt; unde colligitur, materialem causam ex subtilium & facile diffusibilium genere esse, & ubi cerebro incipit fieri infesta, per crisin quasi simul & semel à natura propelli. 2. *Vertigo* ad Epilepsiæ naturam singulari quadam affinitate accedit, adeò ut illa etiam *parva epilepsia*: ista verò econtra *magna Vertigo* vulgò nuncupetur. Cum verò Vertiginis causam in vapores communiter conjiciant Scholæ, ut anteced. § est dictum: quidni ejusmodi etiam subsit in Epilepsia? 3. Haud secus cum *sternutatione* similitudinem habere creditur Epilepsia, saltem in hoc, quòd utrobique notetur validus naturæ expellendi nisu; ut levem epilepsiam *fortem sternutationem* haud pauci appellitent. Equidem sicut cerebrum, ait Unzerus, Ffff 3 quod

quod in naribus vel instrumento adoratus, acre mordaxque inest, impetu quodam excutere in sternutationibus tentat: ita in epilepsia, quod noxium mordax aut naturæ inimicum in ventriculis ejus continetur, expellere nititur. Fit quoque in sternutatione aliqua convulsionis species in thorace, quod nempe explosivâ expiratione per nares illud, quod molestat vellicando, cum impetu excutiat; ut hac quoque ex parte ad eam proximè accedat. Jam verò in sternutatione non subest causa humorosa crassa, sed tenuis quædam atque irritans; neque igitur alia erit in Epilepsia. 4. Etiam cum *singultu* convenire Epilepsiam passim docent, qui & ipse motus quidam est stomachi convulsivus, ab irritante quadam materia flatulenta aut etiam acri malignâ inductus; ut proin similis causa statuenda videatur in Epilepsia. 5. Multæ fiunt epilepsiæ per consensum aliarum partium, ita ut etiam subinde ante invasionem epilepticam sentiatur halitiosa aura ad caput ferri, sicuti id quoque de Vertigine sympathica annotavimus superius; quod juxta hos Authores Galenicos non potest sine causa vaporosa explicari. 6. In Epilepsia fit concussio, agitatio & convulsio totius corporis; quare ejus causa non potest esse crassa materia atque frigida; utpote quod alias contra experientiam in apoplexia, paralyti & soporosis

affectibus semper adesse deberet convulsio. 7. Epileptici ab invasione liberari solent excitantibus, & præprimis sternutatoriis; - certò argumentò, crassum quendam humorem non esse cerebro impactum, utpote qui citæ discussioni maximè refractarius foret. Atque hæ & similes plures rationes persuasum faciunt præfatis authoribus, ut Epilepsiæ causam in tenui & halitiosa materiâ, acri tamen, mordaci, virulentâ, & cerebro nervisque specificè inimicâ, positam credant.

XLVII. Atque in ultimam hanc sententiam concedunt plerique ex Recentioribus & Modernis; non equidem quasi opus foret, malignitatem quandam specificam comminisci: sed quòd tantillum quoque credant esse, atque tenuæ, quod epilepsiam inferat, acre, tamen ac irritativum, sicque cerebro molestum, ut debeat à natura, haud aliter ac id in sternutatione, singultu, & tussi fieri solet, simul & semel cum impetu valido excuti avelli que. Quare acidum quoddam multi hodie in Epilepsia *Nostra* accusant. Ut verò genuinam huius morbi causam, fiendique modum, ob oculos sistamus, in memoriam revocandum est, quod suprâ de ipsa Epilepsia essentia est dictum: quomodo nempe non solum motus per ipsam depravetur, sed unâ etiam sensus omnes, interni & externi, patiantur eclipsin; quod fieri non posset, nisi

nisi vitium spirituum animalium in ipsa eorundem scaturigine & cerebri meditullio foret. Quemadmodum igitur de Vertigine dictum est, ejus causam continentem in animalium spirituum perturbato & gyrativo in cerebro motu consistere; ita pariter talis eorundem spirituum ataxia pro Epilepsiae causa proxima statuenda erit, sed magis intensa, solâ fortassis rotatione exceptâ; præsertim quod Hippocrati, Galeno, & plerisque Classicis non sine multâ ratione & experientiâ firmum-ratumque sit, Vertiginem & Epilepsiam affectus esse, essentiae & causae affinitate proximè junctos; nisi quod natura in hac nostra Epilepsia irritatum cerebrum, cum suis forte membranis, valido nisu contrahat, & molestiae causam convulsis undique nervis simul & semel excutiat. Unde

XLVIII. Colligo, epileptico paroxysmo hunc esse processum. Primum spiritus animales in suo communi fonte, seu cerebri meditullio, aguntur de subito in motum adeò perversum & tumultuosum, ut corruat mox totus Animalis Potentiae vigor, sensusque pereat atque motus, dein, cum validus adhuc sit cerebri tonus, omnes hoc in unum vires colligit, & tam grande malum, contractis nervis omnibus, à se uno quasi ictu excutere satagit, sicque universi corporis convulsionem, potissimum clonicam,

invehit, & eò usque continuat, dum, quidquid grave sibi atque molestum fuerat, sit capite toto aut corpore expulsum, & spirituum restituta tranquillitas, & æquabilis in sensoria omnia ac musculos influxus; ut proin membrorum epilepticorum concussiones, contractiones & motus non tam à causa morbifica, quam ab ipsa natura proveniant, & in rem ægri bonam comparentur, utut mirum sæpè in modum à naturali conditione deflectant.

XLIX. Quod igitur priore §. N. 13. de causa Vertiginis interna mediata est dictum, id totum etiam locum habet in ipsa Epilepsia. Sunt nimirum Epilepticis vaporosa excrementa in cerebro, eaque, si in actum & motum veniunt, animalibus spiritibus, & cerebro ipsi, admodum infensa, quatenus illi perinde turbantur in sua motus æquabilitate: cerebrum verò ipsum ab iis identidem vellicatum habetur pessimè. Atque ita verior nobis est ea Veteranorum sententia, quæ contra Galenum pro vaporosa epilepsiae causa decernit; ex ea tamen potissimum ratione, quod ipse paroxysmus citò fiat & de subito ingruat, brevi duret, & rursus solvatur momentò: quod fieri non posset, si materialis causa humor existeret. De natura Vaporum epilepticorum ita existimo ut nunc præter singularem quandam acrimoniam & motum, nihil obtineant

neant à benignorum coeteroquin halituum & vaporum indole alienum: nunc verò etiam virulentiam & malignitatem eos redolere contingat, prout nempe à benigna aut maligna humorum diathesi fuerint oriundi. Jam verò

L. Ipsi hi vapores materiam & causam sui non unam agnoscunt. Et rursus hic repeto, quod anteced. §. N. 14. insinuatum; nempe congestionem laticis seroso-pituitosi intra calvariam esse frequentem vaporum & epilepsiæ causam; ut etiam suo modo vera sit Galeni de Epilepsiæ causâ doctrina superius N. 45. explicata. Haud minùs insolens est ipso ex sanguine Epilepsiæ ortus, siue abundans is sit in plethoricis, siue in capitis vasis secundum motum progressivum aut intestinum vitiatus. Multis certè haud sine ratione adhucdum hodie plurimum placet Hippocratis opinio, quàm libro de Flatib. in explicationem genesis Epilepsiæ in hæc verba nobis scriptam reliquit, si tamen ipse ejus Libri verus author extitit: *sacrum morbum, ait, ad hunc modum fieri censeo, cum spiritu copioso per totum corpus universo sanguinis permixto, obstructiones multe multis modis circa venas contingunt; cum igitur in crassiores & sanguine abundantes venas copiosus aer prorupit, progressusque immoretur, sanguinis pertransitus prohibetur, atque hic quidem sistitur, ibi verò tardius permeat, alibi autem citius; ex qua per corpus pervadentis sanguinis*

inequalitate varia inequalitates contingunt &c. Hinc patet, jam tum nonnihil de circulatione sanguinis notum fuisse Hippocrati, & in ejus inequalitate, facta præprimis per caput & cerebrum, ab eodem poni rationem & fiendi modum epilepsiæ. Lege, quæ superius in citato N. 14. prioris §. in hanc rem ex mente Modernorum pluribus descriui. Cæterum cacochymia quæcunque, præprimis tamen pituitosa & melancholica, aptæ sunt, è quibus vapores epileptici susciuntur.

LI. Atque hæc de causis Epilepsiæ idiopathica; quia verò eadem haud rara est, ob consensum aliarum partium ægrotantium contracta, nempe à ventriculo, utero, intestinis verminantibus, mesenterio, liene &c. imò & ab artubus & locis corporis externis, hinc omnia, quæ de Vertiginis sympathicæ causis dicta sunt anteced. §. N. 12. huc transferenda sunt. *Causa procatartica* Superest modò ut & reliquas Epilepsiæ causas procatarticas, intertartinicas & externas brevî recensione *ca.* prosequamur. Huc igitur referuntur cerebri intemperies frigida & humida, intensio animi nimia, sanguinis effervescencia febrilis intensa aut maligna, seminis vel sanguinis menstrui suppressio, secundinarum aut foetus mortui retentio in puerperis, chylus corruptus, aut etiam bilis porracea ac æruginosa in vetriculo congestio, lumbrici in intestinis, impurum proles nutrimentum

tum in utero materno, lac nutritum corruptum & pravum, tempus dentitionis in parvulis, apostemata & ulcera maligna, exspirationes foetidae & malignae paludum, lacuum & stagnorum, aëris humida & calida constitutio, cuiusmodi est vernus & autumnalis, tempestas pluvia aut inaequalis, ventus meridionalis, mora longa in sole, olfactus rerum graveolentium, in specie bituminis, gagaris, cornuum caprinorum vel hircinorum, sulphuris, picis, hepatis caprini assati, bdellii, aquarum fortium seu mercurialium, corii caprilli, allii, apii & petroselini, suffitus ac illitus mercuriales: incondita vociferatio, gravis coeli tonantis fragor, perstrepens clangentium tubarum sonitus, tormentorum bellicorum explosio, & alij eiusmodi immanes sonitus: ictus & percussio capitis, abscessus in cerebro, cranium cariosum, meningis corruptae: comestio ciborum corruptioni malignae obnoxiorum, caput replentium, aut epilepticis specificè adversantium, qualia sunt ea, quae inferius in Diæta damnabimus: item ingluvies & crapulae, vini meri, veteris & generosi ingurgitatio, fames & inedia, mora nimia in balneo, Venus immodica aut intempestiva, exercitationes corporis vehementes, praesertim à pastu institutae, consternatio subita & pavor terrorque vehemens, excandescencia irae, impressio characteris epileptici fa-

cta foetui à gravida perterrefacta &c. observatum etiam fuit, quod ferè ordinariè in epilepsiam difficulter curabilem incidant infantes, quando nutricibus menstruae purgationes, quibus ab initio lactationis ad tempus caruere, revertuntur, ceu testantur Utratislavienses (bb): saepe etiam hereditario iure hic morbus à parentibus transit ad liberos. Coeterum Epilepsia est affectus maximè infantibus praesertim recens natis, ob cerebri nempe debilitatem, & systematis nervosi totius molliem: deinde adolescentibus & adultis, minimè verò senibus familiaris. Huc denique pertinet daemonopathia, à qua subinde & epileptici & alij graves insultus dependent, uti diximus, & probavimus antecedit. Cap. 2. hujus Sect. Art. 4. Membr. 2. §. 5. 6. & seqq. licet alij, & nuperis annis Jo. Westphalus in sua Pathologia Daemoniaca (cc), similia omnia causis naturalibus attribuerè frustra nitantur; quibus de errore suo convincendo vel id unum sufficere debet, quod Matth. 17. lunaticus ille verè fuerit daemoniacus, nisi Evangelium ipsum insimulare falsi haud erubescant.

LII. Facilis est Epilepsiae, quando actu occupat hominem, cognitio tum ex dictis, tum ex sequente hac Epileptici historia ac descriptione. Ubi enim praesens malum corripit agrum, nihil tale cogitatem (quod eximia sanè hominis miseria est) ut plurimum invadit,

G g g g

ex

Diæta
cognitio
Descriptio
Epileptici

ex improvise opprimit, & sensu omni mentēque captum in ictu oculi humi prostermit; hinc si foco affideat, vel in præruptis, aut rivi margine consistat, in ignem corruet incogitans, aut præceps agitur in aquam, nisi adfuerit, qui succurrendo casum prævertat. Prostratus frequenter dentibus stridet, genas inflat, oculos invertit, & (quod Æginetæ præcipuum veræ Epilepsiæ indicium est) spumam ore agit, sæpè rabidò & horrendè distortò; caput sæpè concutitur, ejusque crebra fit ad humum allisio; lingua haud rarò multum exseritur; artus cum cervice & dorso nunc validè rigent, nunc mirum miserumque in modum huc illucque torquentur; totum haud rarò corpus ingenti jactatur impetu, aut flectitur omnino in arcum; sæpè etiam miser artubus omnibus, totòque corpore tremit; manus nunc complodit, nunc circumagit in gyrum, nunc pavimento crebris allidit ictibus. Multi rhonchos præaltos trahunt: multi sibilum aut obscurum sonum edunt, alij econtra horrendum vociferantur, alij cantant, ululant, latrant, alij penitus obmutescunt. Plerisque hypochondria tentantur & intumescunt, mugit & crebris borborygmis murmurat venter. Nonnullis invita accidit lotij, stercoris & seminis excretio. Demum ut invasere inopinò, sic etiam, postquam brevius aut longius affixerunt tempus, non tam remittunt,

quàm potius cessant de repente omnia; æger subito ad sensum mentēque redit, & de se ipso consurgit, reliquum tamen sentiens capitis dolorem, sensuum hebetudinem, & sæpè quoque vertiginem.

LIII. Sunt, qui ex gravissima Epilepsia non modò mente, sensu omni & motu orbantur; verum etiam per longissimam Paroxysmi moram ac gravissimam afflictionem, etiam pulsu arteriarum, & respiratione & omni alio sensibili vitæ indicio destituti, excessisse vitæ videntur, postliminiò tamen sua sponte, & quasi ex alto somno excitati, ad se se revertuntur & surgunt. Quare Epileptici, & qui his hac in parte affines sunt, Apoplectici & hysterice, ante triduum à morte sepeliri, juxta morem receptum, non debent; siquidem expletò 72. horarum curriculò, ait Levinus Lemnius (ee), humores sisti contingit, moverique desinunt, quòd luna eo temporis spatium unum Zodiaci signum peragraverit, cujus vi humorum decursus in corporibus perficitur. Quæ etiam ratio effecisse dicitur, ut Christus Dominus captatâ occasione Lazarum, non nisi quatríduanum à morte, in vitam revocaverit, ipsèque negotium Salutis humanæ suâ sanctissimâ morte ac resurrectione operatus, triduum in monumento, lethali lateris vulnere saucius, & verè mortuus translegerit; ut nempe sic omnem de
vera

vera sui resurrectione dubitationem ac calumniam Judæorum præscinderet.

LIV. Subinde tardè repetit Epilepsie periodus, & in hebdomadas, & menses & ultra emanet; subinde unico die recurrit bis, ter, quater & sæpius, ita ut visi sint, quibus centies quasi una dies mali abitum & reditum reciprocavit; & fermè ita obtinuit, ut quando periodus in statas incidisset dies, plurimum plerumque insultuum ferax illa dies fuerit. Nam Epileptiei paroxysmi nunc vago nulloque ordine revertuntur, nunc certa statæque habent diei, mensis & anni tempora; ut plurimum verò circa majores anni mutationes, & lunæ phasæ redeunt.

Signa Epilepsie demoniacæ. LV. Mira profectò nonnunquam occurrunt in epilepticis invasionibus; & observati fuere, qui cantarunt, riserunt, saltarunt, imò qui etiam minimè caduci, per omne lutum, ignem & aquam, per invia & avia, quousque nihil obstar et, rectà cucurrerunt. Sed similia dæmoniaci quid olent, & ubi exoticæ linguæ, artes & scientiæ prius non doctæ, vaticinia &c. accefferint, manifestò produnt indicio, juxta ea, quæ Cap. 2. hujus Sect. Art. 4. Membr. 2. §. 5. & 6. à nobis sunt animadversa.

Signa imminentiis paroxysmi LVI. Quamquàm autem plerumque non cogitantem ægrum caducus morbus de subito proster-
nat; aliquando tamen præsentuntur, à quibus sibi imminens malum

prægustat miser. Et quidem ubi idiopathicus affectus est, *urinae tenues & crudæ*, teste Hipp. in Coacis, præter morem, sine repletionem, morbi invasionem significant, tum aliàs, tum si quis dolor aut convulsio in summum humerum aut collum aut dorsum incidat, aut torpor corporis fiat, aut turbulentum insomnium viderit. Eiusmodi paroxysmus prævenitur capitis gravitate, dolore atque vertigine: sensus omnes hebetantur, sermonis plectrum titubat, facies obscura fit, nonnunquam & torvum aspicit, cogitationes turbantur, animus in iram flectitur, mœstitia, pavor, oblivescencia, somnulentia & terrificæ somnia molestant: nec etiam adsunt indicia mali aliunde & per consensum contracti. Si stomachus morbum parit, ejus præcedit dolor, subversio, cardialgia, vomituritio, & homo nunc à pastu, nunc jejunus pe-
Signa mali sympathici. Ubi Hypochondriaca passio subest, ructus emittuntur acidi, ingens sentitur hypochondriorum à flatibus distensio, in testina murmurant, à sumpto cibo dotor inter scapulas urget, æger fatigatur vomitu, quo cuncta indigesta rejiciuntur & impensè acida; in ipsa verò invasione invitis alvus deponitur, lotium emittitur, & genitura ipsa excernitur. Si ab utero, ab intestinis verminantibus, aut alio in abdomine viscere, vel à dolore, percussione, vulnere & similibus occasionibus originem sumpserit Epilepsia, per proprias

harum partium notas facile deprehendi potest: si à parte quadam externa malum provenit, sæpe, ut de Vertigine dictum est, aura frigida, aut flamma ardens, aut vapor, aut aliud quid, quod inefabile est, manifesto trajectu caput petere prius sentitur, quam Epilepsiaprehendat.

Causarum
cognitio.

LVII. Cum vetò Epilepsia diversis causis suos debeat natales, ut superius in ætiologia diximus, ac plurimum intersit in curatione, ut istæ ritè à Medico dignoscantur, operæ pretium erit, causarum dignotionem, utut ex Semeiotice generali supponi possit, debeatque, paucis attingere. Quòd si igitur Sanguinea Epilepsia sublit, vel signa adsunt ipsius per universum corpus præsentis plethoræ, vel certè, ubi in capite solo sanguis abundare, stagnare, aut inæquali circulatione didi, contingit, facies multo perfunditur rubore, auditus hebescit, venulæ oculorum turgent, arteriæ in temporibus pulsant vehementius, carotides sanguine pleniores admodum tument, saliva in ore dulcescit, & sæpe cruentum aliquid ex eodem per epilepsiam egeritur, cor angitur, membra sudore diffluunt &c. In Pituitosa facies pallore decoloratur, saliva oris & blenna narium abundat, caput grave est, & vita sedentaria, victus plenus atque humidior præcessit, urinæ tenues sunt & fuso vitro quid simile referunt &c. Cholericum paroxysmum brevem facit:

sed eò tamen atrocior, oculi album flavet, amarum reijcitur, caput fervet, tempora pulsant, & alia multa cum sanguinea habet communia. Melancholica infert paroxysmum diuturnum, & suis clamoribus, vociferationibus, ululatibus & aliis rarioribus accidentibus mirabilem, describiturque in toto corpore & vultu temperamentum melancholicum aut atrabiliarium, quod huic malo adeò benignum & affine est, ut Hipocrates verissimo pronuntiavit effato, *melancholicos magna ex parte comitiali hoc morbo affici, & contra, epilepsiam laborantes, demum reddi melancholicos.*

LVIII. Cum juxta superius dicta Epilepsia per quandam excellentiam dicatur & sit morbus soniticus, hominem huic obnoxium, ineptum reddens ad præcipua suæ conditionis officia, Veteres Græcos & Romanos id eò induxit, ut in coëmptione mancipiorum & servorum periculum quoddam facerent eorundem valetudinis, & in latentem Epilepsiæ dispositionem, celari ne possit, per artem indagarent. Nempe suffitus faciebant accensò cornu caprinò aut cervinò, vel lapide gagate, aut galbanò, aut myrrhâ, & hominem stragulis, ne odor dispergatur, circumdatum suffimigando probarent; ubi enim morbo huic obnoxius fuerat, illicò ex odore accensorum cadere debuit. Idem fiebat ex esu hepatis hircini &c. Alex.

Deter-
tio Epilep-
tici.

lex. Trallianus ex Apollonio refert, ad detegendos epilepticos hoc quoque facere; nempe quod venæ, sub lingua ipsorum sitæ, virides inveniantur.

Pro-
gnosis. LIX. In quibus morbus hic acutissimus est, ait Ægineta, protinus interficit continuitate exacerbationum, & eorum, quæ superveniunt, vehementia. Cæterum magna ex parte longus est; ideoque si non in pubertate, aut muliebrium expurgationū, aut conceptūs tempore cessaverit, aut si post hoc tempus invaserit, plerūmque ad mortis usque diem comitatur, nisi per accommodata remedia fuerit nactus. Idem etiam habet Celsus, & est inter omnes modò indubitatum receptūque. Nam consonat Hipp. Aph. 7. S. 5. & aph. 45. S. 2. ad quem ultimum Galenus optimè advertit dicendo; *liquet autem, quod neque omnibus sanabitur passio ex pubere ætate, nisi & alia rectè gesserint; neque quibus in hac accidit, omnino permanet, si bonam victus rationem adhibent. Verum quod non habeant ex ætate sanationem, sed quantum ad eam attinet, passio consenescat, liquidò ostendit.* Copulatur, & etiam terminatur sæpè Epilepsia in melancholiam, in catochen, in ecstases morbosas & alia mala. Subinde mutantur Epilepsia in cæcitatem, cujus reciprocantis cum Epilepsia exemplum prorsus mirabile legere est in Ephemeridibus Academia Naturæ Curiosorum (ff)

Galenus (gg) pronuntiat: *qui ceciderit in hanc passionem, & contraxerit omnia membra in unum, non tamen spumat, & postea libenter manet solus, & cum nemine propria voluntate loquitur, signa mortalia sunt. Si quis lunaticus spumat, & oculos convertit, & fremit, & mugit, & cadit, & membra contraxerit, & colorem similem croco habuerit, moriturus est.* Quando Hipp. 30. aph. S. 5. scribit, mulierem uterum ferentem capi ab aliquo morbo acuto, lethale esse; in hæc verba commentatur Galenus; *& si absque febre aliquis morbus acutus fiat (intellige in gravida) veluti morbus comitialis, morbus attonitus, convulsio, distentio, propter magnitudinem morbi & acutiem, impossibile est, laborantem evadere; quod verò, quantum Epilepsiam & convulsionem attinet, ab experientia multum limitatur, qua constat, & gravidas ab his malis haud rarò convalescere; cujus ratio sine dubio est, quod, ceu ipse Galenus alibi testatur (hh), Epilepsia non semper sit morbus acutissimus nec periculosissimus; ut proinde jam absolute valeat à prægnante exantlari. Cæterum periculosius & gravius ægrotant ex idiopathica quàm consensuali Epilepsia. Hereditaria nunquam aut raro curationem admittit, quæ porrò facilior est in recenti quàm habituali malo. Epilepsia pueris obveniens ante febrem acutam, vel in ejus primo principio, melior est, quàm si febris adultæ*

supervenerit, praesertim in vario-
lois & morbillosis.

Indi-
catio-
nes.

LX. Prælibatis Epilepsiæ theo-
rematis, gradum promovemus ad
dogmata practica, ac debitam e-
jusdem curationem juxta Indica-
tiones pro more Dogmaticorum
adornamus. Sicut prius de Ver-
tigine explicavimus, ita etiam hic
occurrunt Indicationes potissi-
mum tres, quibus remedium ge-
nera, Epilepsiæ accommodata, inve-
stigare, & invenire possumus, at-
que debemus. *Prima* est, proca-
tarcticarum seu occasionalium cau-
sarum evitatio: *altera* internarum
tam mediarum quam immedia-
tarum remotio: *ultima* partis affe-
ctæ confortatio. Quæ Indicationes
quàmvis in omni Epilepsiæ spe-
cie teneant, & tam in ipso paroxys-
mo, quàm extra eum, adimplen-
da sint; quia tamen exsequendi ra-
tio variat tum pro varietate cau-
sarum & specierum affectus, tum
pro diversitate temporis: &, quod
extra invasionem commodum est,
hoc ipso non mox suggerat oppor-
tunitatem in paroxysmo; hinc se-
jungenda sunt quædam curationis
nostra capita, & primò Epilepsiæ
essentialis paroxysmum curandum
dabimus adutorum: hinc eorun-
dem exponemus prophylaxin seu
medendi rationem extra paroxys-
mum; dein subnectemus quædam
de Epilepsiis consensualibus; & ul-
timò infantum & puerorum epi-
lepticorum tractandi methodum
exponemus.

LXI. Quodsi igitur quempiam *Cura*
ex Epilepsia cadere contingat, an- *tio E-*
te omnia consideratione maximâ *pilep-*
exigi oportet, cujusnam generis *si in*
malum lateat? sitne sanguinea ac *paro-*
calida, vel vicissim phlegmatica *xyismo*
ac frigida affectus & causarum in- *adul-*
doles? quippe sanguinem atque bi- *torum.*
lem, pituitam æquè ac melancho-
liam, in censum causarum inter-
narum saltem mediarum superi-
us ex mente plerorumque Docto-
rum vocavimus. Juxta has enim
conditiones varianda venit Epile-
ptici tractandi ratio. Sunt tamen
aliqua, quæ in omni prorsus paro-
xyismo communia sunt, potissimum
quæ externum juvandi genus con-
cernunt. Sic

LXII. In omni Epilepsiæ paro- *Pro-*
xyismo præter inclamationes vo- *cessus*
ce magna in aures factas, vellica- *tra-*
tiones & perstrictiones nasi, & si- *standæ*
milia, septem potissimum occur- *ex-*
runt, quæ extrinsecum curandi *trinse-*
processum formant. 1. Ante omnia *cus in*
æger supinus collocari debet, re *paro-*
clinato capite in cervicem; hic e- *xyismo*
nim situs & recollectioni virium,
& respirationi liberius ducendæ
est commodissimus. 2. Oris & ma-
xillarum diductio quàm maximè
necessaria est, fierique debet,
quamprimum poterit. Cum enim
plerque cadentes enormi maxil-
larum convulsione tonica corrip-
soleant, lingua periculum incurrit
vulneris aut omnimodæ præcisio-
nis, ab ægro inscio mordicùs infl-
gendæ. Accedit ingens quoque

ex constrictis maxillis suffocationis discrimen, præsertim ubi agri multam spumam, eamque viscidam, ore agunt, aut ubi nares simul obstructæ liberum aëris comitum haud concedunt. Ipsa etiam medicamentorum administrandi ratio os parvum exigit. Aperitur autem os Epilepticorum tum forti cantuque manuum injectione, tum, & potissimum, cochleari aut cuneo, dentibus interjecto. 3. Ligaturæ & frictiones fortes instituendæ sunt extremorum, brachiorum potissimum supra cubitum, & femorum supra genu. Dixi fortes; superficialiæ namque & laxæ nihil opis ferunt, si nihil inferant doloris. Monendi tamen adstantes, strictas ejusmodi ligaturas brevi iterum solvant, & rursum inijciant, idque sæpius pro duratione affectus; quandoquidem longior stricti vinculi in parte mora, impeditio humorum circulo, trahere post se posset inflammationem. Idem observandum est quoad frictiones pedum in plantis, & in volâ manuum; quæ ut sint fortes & pro revulsione utiles, fieri possunt cum panno aspero, sale, nitro, sinapi, acetô &c. 4. Odoramenta naribus, & irritamenta linguae palatoque afferenda sunt; censeturque passim ab omnibus pro utroque hoc usu omnium optima & maximè specifica, Ruta, præsertim recens virênsque, potissimum si teratur cum vini aceto fortissimo, aut ubi succus ejus expri-

mitur, & naribus instillatur, linguaque ac palato affricatur. Eadem ratione in usum vocantur majorana, origanum, thymus, dictamnus creticus, satureja, scordium, pœonia, angelica, imperatoria; singulariter si succus ex iis exprimitur, & cum momento theriacæ aut mithridatij miscetur: item castoreum & galbanum acetô maceratum: vel balsamum rutæ, suc cini, zedoariæ: spiritus libior, convall. baccarum juniperi, cephalicus August. elixir vitæ Matth. aqua epilept. Lang. mirabilis Ejusd. theriacalis bezoartica, Panacis Heraclei: oleum destill. castorei, salv. orism. succini, juniperi, camphoræ: extractum rutæ, castorei &c. 5. Revulsio item fieri debet in paroxysmo graviore & longiori per suppositoria & clysmata acriora, quæ in omnibus capitis malis suo nunquam carent fructu. 6. Membra convulsa ac distorta molli contrectatione componenda sunt in suam naturalem formam, unaque illinenda uncturis lenientibus, mollientibus, calefacientibus & discutientibus: quæ nomina singula præ aliis complent axungia humana, anserina, anatum: oleum amygd. d. lilior. albor. vulpinum costinum, rutaceum, laurinum, samoluchinum, chamomillæ, terebinthinæ, juniperi, lumbricorum terr. de lateribus &c. Dixi molli contrectatione; nonnulli enim pessimo consilio vim, qua possunt, omnem inferunt motibus epilepticis,

us

ut ne membrum ullum moveri queat in ægro; qua officiosa rusticitate naturam, quæ ejusmodi concussiones in ægri bonum instituit, impediunt, & majori sæpè distorsioni dant ansam. Igitur non nihil impetus refrœnari, non verò motus & concussio membrorum coërceri in hoc morbo debet. 7. Denique ubi contumacius malum urget, ad ptarmica quoque seu sternutamenta veniendum est, ut sic nihil omittatur, quod posset excitandis spiritibus animalibus, & revellendæ causæ morbificæ opitulari. Sunt, qui in sternutatoriis parum aut nihil confidunt, quòd nimia inde sequatur cerebri & spirituum exagitatio concussioque, epilepticis perniciosa, præsertim quando capite nihil expurgatò in usum vocantur. Sed potior Medicorum praxis & experientia non probat modò, sed etiam magnopere commendat in paroxysmo ptarmicorum usum. Atque hæc sunt, quæ externum auxiliandi genus totum conficiunt.

LXIV. Ubi igitur sanguinea ac calida Epilepsia in motu & paroxysmo adest, mox cogitandum de sanguinis missione, quæ an hoc in passu conferat, aut potius noxia sit, vehementer inter Practicos, recentiores saltem, disceptatur. Nos ut in re tam gravi sententiam eligamus & tutam simul atque proficuum, nempe ex omni parte, ut decet, probabiliorem, juvat prius nostros consulere

antesignanos & duces, quibus, nisi gravis ratio aliter luadeat, nefas foret contrarium tueri, minus sequi in praxi. Itaque Hipp. (ii) scribit: *hinc morbi comitiales fiunt, aut semisiderati, si in ambientes locos fluxiones inciderint, & à spiritibus, pertransire non potentibus, resiccata fuerint. Quare talibus, fomentis prius adbibitis, venam secare oportet statim ab initio, dum adhuc elevati sunt omnes affligentes spiritus ac fluxiores.* Quibus verbis haud obscure innuï videtur, V. S. celebrandam esse ipso in paroxysmo. Galenus, Ægineta, Avicennas, Celsus, Aëtius, Haly, Mesue, & alii communiter ex Veteranis, commendant phlebotomiam, sed omnes, quantum colligere potui, intelligunt tempus à paroxysmo liberum, & si nihil adsit, quod sanguinis missionem alias prohibeat, Notanda tamen sunt verba Celsi, cui hac in parte jure merito plurimum deferimus, quæ ita sonant (kk) *ubi concidit aliquis, si nulla nervorum distentio adsit, utique sanguis mitti debet; si accessit, non utique mittendus est, nisi alia quoque hortantur; quo loco paroxysmum eximere non videtur, si fuerit sine distensione, seu convulsione tonica; paulò post tamen jubet Author, ut etiam pro re nata mittatur sanguis mox à paroxysmo soluto.* Item Alex. Trallianus ex Theodoro refert, verbis: *comitali collapsò, ubi à magnis pedum digitis (id est ex cephalicis pedis) sanguinem lancina-*

tu extraxeris, labra & frontem
inungito &c. Igitur & tunc mos
fuit secandi venam epilepticis in
paroxysmis: quod ipsum quoque
patet ex aliis antiquissimis testi-
moniis, quæ adducit de Heredias
(11), quæque testantur, Medicis
jam tum ante Hippocratis tempo-
ra in usu fuisse, & magnis enco-
miis celebratas, Venæsectiones in
pede, in Epilepsiæ paroxysmis ipsis
institutas. Quare plures in scho-
la Veterana & Galenica fuere, quin
nonnulli etiam hodie sunt, qui
phlebotomiam absolutè in omni
graviori Epilepsia necessariam aut
utilem esse contendunt; utut ali-
qui in: alii extra paroxysmum ean-
dem celebrare malint.

LXV. Sed haud ita universali-
tèr pronunciandum est de phle-
botomia, quasi absolutè, semper,
& in omni Comitiali Morbo san-
guis mittendus foret, sive dein pa-
roxysmum, sive intermissionem
in tempus secandi commodum re-
putent. Quandoquidem, uti in
ætiologia superius statutum est,
immensum ab invicem abeunt
Epilepsiæ species, tum causarum
morbificarum ratione, tum etiam
ex idiopathiæ aut sympathiæ di-
scrimine. Quis enim, amabò te!
prudens sanguinem educet, &
corpus caputque ulterius infrigi-
dabit, si movens in cerebro causa
phlegma & serum frigidum fuerit:
si temperamentum totius aut ce-
rebri pituitosum: si Epilepsia ægro-
tanti ex viscido-acido ventricu-

lo, aut utero, natales debet, aut
aliunde oriatur, sanguine nihil ad-
dente penitus? Nullò utique da-
to indicante, nullum erit indica-
tum; ut proin luce meridiana cla-
rius appareat, adeò non esse
absolutè necessariam V.S. in om-
ni Epilepsia, ut etiam quamfre-
quentissimè in perniciem cederet
& ingens damnum, sive in pa-
roxysmo, sive extra eum insti-
tuta: quod vel tyronibus, qui
extremis solùm labiis generalem
medendi methodum delibârunt,
debet esse evidens.

LXVI. Igitur illa sententia ve-
ra, eorumque praxis per expe-
rientiam probata auspiciatque ef-
fe debet, quæ ad causas sedulò ani-
mum & oculos reflectit, statuit-
que, in omni graviori Epilepsiæ
sanguineæ, biliolæ & melancholi-
cæ specie, & eâ quoque, quæ oc-
casionè suppressorum & emanen-
tium menstruorum, lochiorum,
aut hæmorrhoidum exorta est, vel
efferatæ sanguinis ebullitioni fe-
brili supervenit, Venæsectionem in
auxilium vocandam esse: nisi vi-
rium exsolutiones, fluxus colliqua-
tivi & ejusmodi, vehementer con-
traindicent, & remedium, verè
indicatum, prohibeant, frustrent-
que. In determinando tempore
non vano scrupulo & timore, sed
prudentiâ opus est atque judiciò,
in datis theoriæ principis fundatò;
semper enim currit illud Genera-
lis Medendi Methodi dogma,
tunc nempe adhibendum esse re-

H h h h

medium,

medium, quando indicatur, & non prohibetur; quod si tibi nunc in paroxysmo, nunc extra istum, omnia ritè pendenti, opportunum aut necessarium visum fuerit, sanguinem mittere, utrumque, aut alterutrum, tempus occasionem captandam offert. Hoc tamen verum est, & notatu dignum, maximam nobis difficultatem fieri per paroxysmi insolentiam, qua totum sæpe corpus, & omnia membra violentâ concussione quati solent, ut proin etsi opportunum, certè tamen perdifficillimum sit, phlebotomiæ præsidium executioni mandare. Quod si autem distentione omnino rigeat corpus, nescio quid omnibus probatis Practicis venæsectionis metum incutiat, timorum omnium facile maximum; ut proin ne ego contrà auderem, quamvis tam fonticam hujus causam, ut ingenuè fatear, nullus satis cognoscam; si *nulla nervorum distentio adsit*, ait superius Celsus, *utique sanguis mitti debet: si accessit, non utique mittendus est, nisi alia quoque hortantur*; sed quænam ista alia? Locum denique V. S. designat Medentis scopus; ut plurimum urget revulsio; quare cephalica pedis vena, aut, desideratis mensibûs, lochiis aut hæmorrhoidibûs, saphena plerumque tundenda veniet, nisi plethorica constitutio sectionem medianæ brachij prius efflagitet. Ultimò, ubi phlebotomia indicata prohibetur ab aliis, sæpè vicem ejus supple-

re impunè licet per scarificationes, cucurbitulas, & hirudines, sicuti anteced. §. de Vertigine diximus.

LXVII. Hactenus, quæ phlebotomiam in paroxysmo epileptico concernunt, examini & censuræ nostræ subjecimus; quid verò sentiendum, atque nostrâ sententiâ in praxi securè tenendum sit circa alia evacuationis genera, dum invasio infestat? nunc imus investigatum. Potissima verò quæstio hic movetur de universalibus evacuationibus, in specie de *Emesi* atque *Catharsi*; de utriusque enim usu multum controversum est, an locum habeat in Epilepticis, tam in; quam extra invasionem seu paroxysmum. Vomitus modò ad rectæ rationis & experientiæ trutinam exigemus, purgationem alvinam postea expensuri.

LXVIII. De usu Emeticorum *Emes* in Epilepticis apud Veteres non *tica* usque adeò multum certitudinis *an* haberi posse existimo; valde jeju- *confe-* *rant* *in pa-* *roxys-* *mo E-* *pilepsia* na enim sunt hac de re Hippocratis, Galeni, Pauli, Avicennæ, & reliquorum prisci ævi authorum monumenta. Quæ in eorundem perlustratione haud perfunctoriâ conquirere potui, sunt sequentia. Galeus (mm) balneorum & vomitoriorum usum, tanquam vehementer noxium epilepticis, in universum damnare videtur; utpote quod sit ex ijs, quæ caput replere, & in dispositis epilepsiam facile ciere possunt. Sed intelligendus est hic usus prophylacticus, & quasi

quasi diæteticus; certumque est omnibus; & experientiâ firmum; balnea & emetica iis, qui idiopathicè laborant comitiali, rarò conducere, quin fermè semper nocere, & paroxysmum accerere, qui malo epileptico obnoxij sunt; quid verò pro statu ipsius paroxysmi de emeticis teneat Galenus, adhuc in incerto relinquitur. A. Trallianus, & Haly vomitoria laudant, sed in pituitoso aut atrabiliario malo, præprimis per ventriculi consensum contracto; verum utuntur non nisi lenissimis, puta raphanaceis, oleosis, squilliticis; præcipiuntque Avicennas & Alexander, ut talia potius post, quam ante cibos assumptos in usum vocentur, ut, si quid crassum, viscidum & tenax ventriculi plicis inhæreat, eò certius inde avellatur & educatur; quo iterum patet, hos Authores intelligere tempus intermissionis; qui perinde tamen Galeno nihil adversantur, cum ab isto prohibeantur emetica in prophylaxi epilepticorum, per essentiam, non per consensum, ægrotorum, illi autem loquantur de Epilepsia potissimum stomachicâ & hypochondriacâ - melancholicâ aut atrabiliariâ. Haly Abbas tamen, qui & ipse contra pituitosum & stomachicum malum vomitoria (leviora) laudat, in hoc singularis est, quòd vomitum præcisè ante invasionem exhibitum velit, ut proin jam ad tempus paroxysmi respexisse videatur. Et ad hunc

quòque modum scribit D. Le Duc apud Nicolaum de Blegny (nn): *præbe Epileptico, luna inclinante, & quàmproximè paroxysmi invasionem licuerit, unicam vel sesqui unciam syrupi Emetici (cujus descriptio infra N. 71. habetur) in aqua artemisie aut melisse, tunc ejus ope plurimam aquam ex ore patientis educi videbis, unde ægro magnum emolumentum accedens est.* Arque ita videri potest, paroxysmum ipsum procuranda emesi haud adeò per timendam esse, ubi verè fuerit indicata; ut proinde valde incerta adhuc sit Bartholdi experientia, qua in nupero suo congesto volumine constare ait, in paroxysmo, in epilepticis, & aliis spasmodicis, nocere vomitoria, & inde quosdam fuisse mortuos. Quis enim hominem edocuit, vomitum tunc fuisse verè indicatum, quando ex eo in invasione moto mortuos quosdam fuisse contigit, ut ita confidenter & absolutè lethum & noxam suo minetur edicto? quod id ex aliis exscripserit, hoc non credo modò, sed scio; sed etiam hi ejusmodi fuerint, quibus dixisse, abundè & satis probatum, dictatoriâ quadam autoritate planè ridendâ, esse volunt.

LXIX. Aliter & diversum longè sentiunt alij viri cordati; inter quos laudari meretur Kozakius, qui per experientiam sufficienter in padoctus palam enunciat (oo): *Epileptico si vomitivum exhibueris, idque antimoniale aut mercuriale, in ipso paroxys-*

*Emetica
pro-
bantur
in pa-
roxys-
mo
gravi
epilep-
sia.*

paroxysmo, plus proficies, quam si extra paroxysmum alvum centies purgasses. Cristam eriget, hæc talia legens, Bartholdus, & Kozakium plaustro suorum authoritatis conficiet: quin & in me lexcentos jurare Joves parabit, ni reverentius loqui de se, suaque dogmata sanctius haberi in praxi instituam. Sed virum postulo, inane & fatuum è pelvi fulgur nihil pertimesco. Graviter errat, quisquis è nobis falsam dogma in Medicinæ usum invehat: ratione & experientia judice componenda lis est, dictaturæ hic nullus est locus; *authoritatis*, ait Kozakius, *in praxi nulla est habenda ratio* (nisi quæ fuerit per experientiam & rationum gravitatem comparata) *meæ enim fidei se committit æger totum, non alterius; ideò non secundum alterius, sed meam propriam conscientiam tractandus erit.* Viden igitur! num experientia testetur, ut Bartholdus & alij ita absolute edicunt, vomitiva epilepticis in paroxysmo nocere, & mortem invehere? Miles fuerat triginta aliquot annorum hic Ingolstadtij die 14. Octobris Anno 1715. ex improvise tantò correptus Epilepsiæ paroxysmò, ut robusta sex virorum lacertissimorum manus par vix esset continendo in lecto homini, adeò nempe vixit corporis totius artuumque violenta concussio. Octodecim jam horas tenuit insultus, & eum nihil valuit vel modicè mitigare; dedi denique tartari emetici grana tria

cum scrupulo semis tartari vitriolati, & duobus granis cinnabaris nativæ, ex jusculo: & quamprimum prima vomuit vice (vomuit autem ex propinato emetico satis valido bis, non amplius) æger liberatus à paroxysmo ad se rediit, & vocem quietemque recuperavit, integrè restitutus, nisi quòd insignis languor porro affigeret. In id ferme tempus incidit, quòd Sacerdos septuagenarius senex, parochus & decanus ruralis, in ædibus suis horarum canonicarum pensum coram altari domestico degentibus persolvisset, & inter orandum subito humi prostratus cecidisset sensibus omnibus orbis, toto corpore concussus, tremensque artubus. Facta fuit invasio ad vesperam diei seram, quæ copiam proin negaret, Medicò & auxiliò è civitate potiundi. Alterò manè vocatus, circa secundam pomeridianam ægrum conveni, invenique adhuc humi eo loci, ubi heri ceciderat jacentem, spumam ore egerentem multam, tenacem & viscidam, sensu omni destitutum, & per totum tremulum convulsūque clonicè. Respiratio & pulsus adhuc validus visus fuerat, sed ab antepilepticis & excitantibus, tum internis, tum externis, nil prorsus levabatur; infudi denique semiunciam syrupi emetici Angeli Salæ cum syrupo squillitico & aquâ raphani, sed cauta manu, ne ægrum ex defectu deglutitionis in suffocandi discrimen adducerem

Aliquo

Aliquo pōst tempore vomitu tenacissima mucositas ore reddita est ipse verò æger hoc in vomendi conatu manus pedesque ad se trahere, & obscuro sonitu grunnire, & aperire, movereque oculos cœpit. motus insuper fuit ad fauces atque oris cavum ulterior mucis spississimi proventus, sed non promotus, ita ut digitis & linteō extergendus fuerit; expectavimus & intendimus pleniorē vomitum, sed frustra fuimus, nullo amplius ad manus suppetente medicamento. Ex quo siluit rursus ægrotus, corpore, ut antea, quassus, & fatiscente sensim naturā, circa concubiam noctem spiritum Deo reddidit. Plures numerare habeo, sed cū observationes conscribere, instituti jam mei non sit, in viam, qua digressus sum, redeo, &, num vomitus epilepticis in paroxysmo ita pro absolutē nocivo habendus sit? æquis relinquo arbitris.

LXX. Sed neque ratio hanc meam & aliorum destituit experientiam, ut ita meræ & incircumspectæ empyriæ insimulari ab adversariis haud possim. Quis enim ignorat, quod in superioribus relatam est, Epilepticum insultum cum sternutationis, singulūs, tussisque motu in comparisonem venire, proindeque ipsius Naturæ bene operantis opus esse, quo noxium à cerebro avelleret, excuteretque capite? Quando autem ipsa natura in motu est, quid vetat, imò quid non præcipit, ejusdem

nostrā operā juvare molimina, ubi hæc insalubri causæ impar videtur, aut defectura, sibi uni relicta? Urget singultus (qui & ipse de convulso genere est) & regulariter vomitu instituto sedatur; tussis ferina humida vomitu tandem cicuratur; quin & ipse vomitus curatur vomitu; quid ita? quia nempe duro nodo durus debetur cuneus, & acuto gravique malo, cujus materia arctius impacta hæret partibus nobilioribus atque præcipuis, obviandum est citā validaque revulsione, excussione & expulsionē, quæ longè maxima per vomitum obtinetur. Ipsa natura universum corpus per epilepsiam quatit & concutit, ut hac violenta motitatione cerebrum liberet; quid ni, in subsidium naturæ, ars nostra atque opera instituat vomitum, ut ejus valentiori agitatione clavus morbo certius securiusque eriperetur? In universum pro vero accipio, quod prælaudatus Kozakius citato loco nos monet: *vigente morbo, ait, vel imminente paroxysmo, natura ipsa efflagitat artis opem, & dicitur locum affectum, variisque indiciis &c. prodit præsentiam peregrini hospitis, quo libenter liberari vellet; atque si tunc exhibeatur purgans, affectui conveniens, multum inde boni in patientem redundabat, nec sentietur purgationis molestia ob affectūs vehementiam; ipsa quoque natura in ipso paroxysmo evacuationes molitur, quas nominamus críticas.*

LXXI. Atque hæc sufficere posse
Hhhh 3.

se cenſeo pro eo, ut ſententiam ſtatuerę, atque praxeos articulos facere valeamus de Emeticis in Epilepſia uſurpandis. Ita autem ego quidem iudico ac concludo: 1. Vomitus procurandus eſt in paroxyſmo epileptico, ſi is fuerit gravis admodum, diuque durans, ordinariis excitativis, acribus clyſteribus, & aliis reuulſoriis & derivatoriis nihil cedens, atque de genere phlegmaticorum, præprimis autem ſtomachicorum, aut ubi magna copia viſcidæ ſpumæ & pituitæ agitur ante os, ſtertoſusque trahitur ſpiritus; quamvis præſentiam ſpumæ præſtolari, haud ſit neceſſe. quemadmodum me docuit experientia, & miles ille, de quo antea, per paroxyſmum ſuum prorsus nihil ſpumavit. 2. Uti fieri conſuevit in apoplecticis, & ſimilibus, ita etiam obtinet apud noſtros Epilepticos, ut actu morbo detenti haud facile moveantur, niſi dato in doſi majori emetico; hinc ſumma medicamenti quantitas mediocritatis, excitando & liberando ægro debitæ, limites operando non tranſiliet. 3. Emeticum mercuriale & antimoniale aliis hoc in paſſu merito præhabetur; cum enim ſubtiliſſimarum partium ſint, incidendæ & movendæ tenaci pituitæ erunt apprimè idoneæ. Mihi cartarus emeticus, aut ſyrupus emeticus Angeli Salæ in potiori uſu eſt, vidi etiam oxyſaccharum vomitivum Monacenſe feliciter exhibitum. Alijs præ-

placent vomitiva helleborina, & quibus ſyrupum Emeticum D. le Duc arcani quaſi loco habet Blegny, eſtque ſequentis deſcriptionis. *Syrupus emeticus le Duc.* R. H. rubiæ tinctor. & beronican. Mi. contere in mort. marmoreo; poſtea ebull. ſemihorulæ ſpatio in quatuor heminis & ſemis aquæ communis; traijcitur hæc decoctio, & calentem adhuc affunde unicæ uni tabaci braſiliani, ſeminiuncie ellebori nigri & tantundem ellebori albi, prius inciſorum, contritorum, ac vaſi terreo aut lapideo immiſſorum; macerentur omnia cineribus calidis impoſita bini nyctimeri ſpatio, demum factâ leviffimâ ebullitione, traijciatur infuſio, decoquenda cum media parte ponderis mellis Narbonenſis (vel alterius boni & deſpumati) ad ſyrupi conſiſtentiam, in unaquoque libra diſſolvendo ſalis abſinthii unciam unam. Doſis uncia una, aut ſeſqui uncia. Cæterum perbene facies, ſi hiſce emeticis, qualiſcunque ordinis ſint, addideris oxymel ſquilliticum Meſuæ, aut ſyrupum ſquilliticum; habet enim ſquilla, quod Epilepſiæ ſpecificè opponatur. 4. Extra paroxyſmum epilepticum ordinariè non eſt locus propinandi Emetici, ejus enim operatione anſa dari perfacile poſſet excitandi inſultus: cum & balneorum, & aliorum nonnihil commoventium, & caput replentium aut turbantium uſum haud bene ferant hi ægri. Dixi ordinariè; fieri enim poterit,

ut ipsa natura, congesta in ventriculum materia, & institutis epigastrii angoribus (puta cardialgia, nausæ, vomituritione, amarore oris &c.) ad inferendum vomitum invitet, non tam ideo, ut Epilepsie medeatur, quam ut prævertat v. g. febribus aut aliis morbis imminetibus, aut præsentibus modum medelamque ponat; quibus in casibus religio non erit, emeticò datò naturæ nissus adjuvare. Leniora tamen aut mediocria tunc sufficient; utpote quòd excitandi, & è capite revellendi indicatio (quæ in insultibus epilepticis urget) nulla habeatur. Præterea ubi reliquis purgantibus ex helleboro nigro, colocynthide, scammonio, agarico &c. sæpius repetitis nihil cedit malum, sed insolescat & obfirmetur in annos, tunc demum ad malum validius excindendum, etiam ad usum hellebori albi deveniendum esse vult, suadet, & præcipit Alexander Trallianus, describitque medicamentum ejusmodi, quod album veratrum probasi habet, & quo solo testatur se curasse multos epilepticos desperatos, & ab aliis Medicis relictos. Sed hoc ipsum Tralliani remedium sumptum est ex Pauli Æginetæ lib. 3. c. 13, laudaturque pro extremò Epilepsie averuncò à pluribus aliis, præsertim antiquis; à quibus etiam seriò vetatur usus hellebori albi apud eos, qui os stomachi imbecille & valde sensibile

habent, atque exinde lipothymias, mortisque præfagiunt; quod sine dubio etiam nobis dictum existimes. Ubi verò tam delicata non est ægroti constitutio, tunc etiam nostrò consiliò ad ejusmodi eradicandi genus per helleborina emetica tuto confugitur.

LXXII. Ad tertium nunc evacuandi genus devolvimur, videlicet Catharsin seu purgationem per alvum; de qua, an in: aut extra paroxysmum sit vocanda in usum? ^{Purgatio an Epilepsie proficiat} ante omnia disquirendum. Usum Purgantium, paroxysmi tempore, quod attinet, mihi certum est eum nocere haud posse, sed potius proficere ad liberandum exinde æg- rum; cum enim cathartica suâ operatione non modò evacuent, sed strenuè etiam revellant è capite, evidens eorundem habetur indicatio, nec adest quoque, opinor, quod in paroxysmo indicata ab usu prohibeat. Quin, si per priora stetimus pro Emeticis, in paroxysmo epileptico gravi exhibendis, quæ tamen majorem noxæ umbram in oculos & mentem multorum conijciunt; quid cunctabimur, partes tueri Purgantium, quorum legitima operatio minori corporis incommodo copulata est, atque emeticorum. Quod de ultimis his asseruimus superius, valet idem quoque de Purgantibus; quatenus nempe horum usus nunquam feliciùs cadere possit, atque in eo motus articulo, cui & ipsa natura

natura totis suis intenta est nervis. Verè pronuntiat elegantissimus inter Modernos scriptor Medicus Hequetius (pp) *inde observabis, nascentibus ijs affectibus* (de apoplexia, paralyti, epilepsia, sorditate, cæcitate &c. loquitur) *aut eorum paroxysmis, prosperare magis purgantia, quæ illis consensientibus adhibita, aegrorum ac vulgi pascunt melius animos, quàm morborum illorum causas depascuntur.* Quare non usque adedò gravibus tutior purgantium usus est, quàm emeticorum, & horum mihi alias quoque vices supplerent, si præter securitatem pariri contra majorem insultum efficaciam, & iustam celeritatem, pugnarent.

LXXIII. Perinde tamen nolum, usus Purgantium debitus extra paroxysmi tempus tollatur; ubi nempe constat, mali fomitem alicubi in corpore abdi, aut pravorum succorum proventum in dies cumulari; quod in iis potissimum contingit, qui per consensum laborant. In Idiopathicis Epilepsiis sæpenumero nihil humoris morbum capitis fovet, præsertim ubi ex hæreditate, ex terrore, & aliis animi subitis motibus provenit & characterem epilepticum cerebro & spiritibus impressit; in similibus non modò frustraneus est purgantium usus, sed damnosus etiam; fluidorum quippe vitium resecat purgatio: solidorum in tono stricto anamalam adangit.

LXXIV. Sed non quævis, quæ

purgandi alvum vi pollent, contra Epilepsiam, sive in exacerbatione, sive in quiete, rectè adhibentur. Sunt sua cuique morbo specifica, sunt & Epilepsie alia ex singulari quadam proprietate accommodata. Et hoc nomine laudem præ cæteris ferunt helleborus niger, colocynthis, scamonium, agaricus, turbith vegetabile, senna, rhabarbarum, epithymum, polypodium, myrabalani, lapis lazuli & armenus. Ex compositis & præparatis, *Pilula cochiae*, è hiera c. agarico, foetidae, Ruffi, aggregativæ, de succino Crat. aloëphanginæ: *Extractum panchymagogum Crollii*, *diacartham*. *Augustanor. helleb. n. Electuar.* *diaphœnic.* hieræ piceæ, hieræ c. agarico, hieræ Logad. *diacarthamu*: item *Q. dulce.* *diagrydium*. Formulas Cathartico-
rum, quæ huc faciunt, vide anteced. §. N. 29.

LXXV. Quamadmodum priore §. de Vertigine diximus, præparantia prius, quàm purgantia propinentur extra paroxysmum, in usum ducenda esse; ita idipsum quoque intelligendum hic est de Epilepsia, contra quam ad incidendam & attenuandam pituitosam materiam iisdem uteris, & eodem modo procedes, ac explicavimus prædicto anteced. §. N. 29. Singularem verò commendatione dignissima sunt omnia squillitica; cum squilla rectè præparata non modò incisivum sit omnium ferè
opti

optimum, sed etiam specificā & prorsus egregiā virtute polleat contra Epilepsiam, ita ut ejus ferme unius usu continuo Epilepsias habituales eradicaverit Galenus (qq): nempe exhibendo diebus singulis cochlear mellis squillitici in potu, parvum quidem pueris, majus verò adultis; præmittendo tamen aut interpolando purgationem. A Recentioribus oxymel squilliticum Mesuæ frequentius usurpatur, & tam in: quàm extra paroxysmum exhibitum laudem fert maximam.

LXXVI. Ex hæcenus dictis facile colligitur, qua ratione paroxysmus Epilepticus tractandus, & æger ab eo liberandus veniat; videlicet, præter externum illum, quem superius N. 62. dedimus, processum, sanguis mittendus est in sanguineo graviq̃ malo: in pituitoso verò, præsertim consensuali stomachico, emeticum aut, pro re nata, catharticum, infundendum est ori, cautè tamen & non nisi successivè, ubi deglutitionis defectu timenda præfocatio videatur. Quòd si excitatus æger ad se se redierit, analepticis opus habet, ex cordialibus & cephalicis mixtis, tam externis, quàm internis, quibus verò specifica antepileptica jungenda sunt; ut ita languori corporis, ac sensuum omnium hebetudini succurratur, & epileptica cerebri diathesis atque infirmitas percuretur.

LXXVII. Prophylaxis Epilepti-

corum etiam variat pro ratione ^{sera} causarum diversarum. Sanguis ^{vand} neis & plethoricis V. S. præ aliis ^{ratio.} necessaria est, verno præsertim & autumnali tempore instituenda. In eadem quoque tempora, imò in menses ferme singulos, incidet opportunitas purgandi, si malum ex phlegmate, bile aut melancholia sit ortam. Cuique cacoehymia & corporis constitutioni accommodabis medicamenta, modumque præcipue tenebis, quem hac de re in prophylaxi Vertiginosorum §. anteced. N. 29. explicavimus. Hoc tamen loco illud notabis, ex re esse, si purgantibus immisceas subinde ꝯ. dulcem; non solum quòd & ipse strenuus pituitæ & feri vitiorum debellator existat, ac proinde plerasque compositiones cathartorum phlegmagogorum meritò ingrediatur; sed quòd lumbricis specificè contrarius & deleterius sit, qui & ipsi frequenter tam in pueris quàm in adultis occulta Epilepsia causa esse solent. Ad Lunæ etiam quadras attendere Medicum necesse est, & inquirere, num æger ad novilunium (quod quidem frequentius observatur) vel ad plenilunium magis morbo corripì solet? ita enim, re intellectâ, instituet, ut aliquot ante dies debitam repetat purgationem, eidemque specificorum antepilepticorum usum continuum, donec periculi tempus pertransierit, subroget. Non autem in sola purgatione illa

Fonti-
culi
pro-
sunt.

universali quiescendum, sed confugiendum porro est ad omnis generis evacuationes & purgationes capitis particulares, puta errhina, masticatoria & gargarismata. Confer huc, quæ Cap. I. hujus sect. §. 17. de Catarrho revelleando, derivando, & suspendendo præscripta sunt; omnia enim illa usum habent maximum in inveterato Epilepsiæ malo. Specialiter cauteria maximum in percuranda & præservanda Epilepsia momentum habent, pro indicato scopo, nunc brachijs aut pedibus, nunc interscapulio aut nuchæ, seu ad colli vertebrae, nunc occipitio, nunc capitis vertici ad concursum suturarum inusta; quod non modo constanti omnium ferme experientia & idoneis authoribus asseritur, verum etiam ratione inde probatur, quod, teste Blegny (rr) Epilepticorum crania ordinariè densa, suturis minus distincta, & in cavitatibus suis sero plurimo repleta, per dissectionem cadaverum observentur; ut proinde rationi perquam consonum sit, vicaria vaporum & seri spiracula inustione capitis formare. Reliquum regimen prophylacticum debito specificorum & Diæticorum usu absolvitur; de quibus mox infra, postquam pauca de quibusdam sympathicis Epilepsiæ speciebus, deque pueris Epilepticos tractandi ratione speciali, interposuimus.

Cura
Epile-

LXXVIII. Summa curandæ Epilepsiæ, in specie Stomachalis, in

eo est, ut sedulo reflectamus ad ea quæ priori §. de Verrigine N. 34. 35. & 36. notata volumus; nempe an ventriculi vitium verè humorale sit, vel atonicum: item num jejuni aut pasti magis casui obnoxij sint? in meram namque ventriculi imbecillitate & atoniâ, præter roborantia stomachica atque tonica tum medicamenta, tum edulia, nulli alteri locus medicinæ est, specialiter purganti. In materiali autem ventriculi malo & vomendum & purgandum est, ad normam præcitatis Numeris de Vertigine datam. In *Hystericis* respiciendum est ad veram morbi radicem; quæ si fuerit vitium mensium aut seminis, eidem opitulandum curâ & prophylaxi debitâ, quæ verò aliunde petenda erit. Ordinariè, vel plerumque saltem, chalybeatîs difficile cæteroquin hoc curandi negotium feliciter conficitur, si ex catameniis malis est ortus: sin ex spermate? thermis aut conjugio: cujus si non suppetit copia, antaphrodisiacis agendum erit. *Hypochondriaci* quoque extra Martialium usum vix solidum invenient contra Epilepsiam prophylacticum. Pro *Verminantibus* conducunt anthelmintica specificis antepilepticis mixta, & purgandi indicationem mercurialia præ cæteris, ut superius est dictum, auspiciatò implebunt. *ab externa quadam parte* si quid sensibilibiter ferri ad caput ante invasionem videatur, emat-

psia-
rum
con-
sensu-
alium.

emanationis ille locus fricandus, aut ligandus, vel potius rubificandus & ustulandus est epispasticis, phoenigmis, sinapismis, vesicatoriis, moxâ &c. Cæterum in paroxysmo eadem excitandi methodus locum habet in sympathicis omnibus affectibus, quæ in essentiali fuit proposita, nisi quod pro odoramentis apud hystericas potius rutacea, luccinata, castoreata & ejusmodi graveolentia sint exhibenda.

In- LXXIX. Infantilem nunc seu
fanti- puerilem Epilepsiam in particula-
lis ri tractandam suscipimus; cum
Epi- enim teneræ huic ætati adeo fa-
lepsia miliaris & periculosa existat, ut
cu- exinde nomen quoque ducere, &
rando *Παιδικὴν νόσησιν* vel *παιδικὸν πά-*
ratio *θησιν*, id est, *puerilis morbus*, appellari jam tum ab Antiquis consueverit: præterea verò omnia quæ tam in therapia, quam in prophylaxi, necessaria aut proficua adultis esse diximus, pusionibus hîce accommodari haud possint; aliorum scribendi methodum secuti, rationem curandi Pueros Epilepticos merito seorsim damus. Eam potissimum ætatem hîc intellectam postulamus, quatenelluli verè *infantes*, sunt, id est, loquelæ usum nondum habentes, recens nimirum in lucem editi, lactentes, & adhuc dum in cunis vagientes; in pedes enim jam erecti qui sunt, communi illa curandi methodo tractari possunt, pro modulo tamen suæ capicita-

tis quoad doses medicamentorum &c. Duo hîc iterum discriminamus tempora, *paroxysmum* nempe & *intermissionem*. Pusioni actu Epileptico quantocyus aperiendum os est & interjectio cuneo aut cochleari diducenda maxilla, quò liberius respiret; ex quo digitum immittes oleo amygdalarum dulcium tinctum, ut coacervatum ad fauces phlegma & spumam pro necessitate identidem educere valeas. Quin proderit plurimum, prædicto oleo, aut syrupo squillitico infuso, proritare ventriculum, ut in vomitum insurgat, & viscido-tenacem sarcinam ore egerat, præsertim ubi gravis paroxysmus cum multa spuma glutinosa infestat. Nares, vertex & tempora inungenda sunt succo, aut oleo, aut balsamo rutæ vel succini aut ejusmodi; hinc caput ad futuras cranii conspergi potest pulvere cephalico, cujus paulò inferius dabimus copiam. Plantis pedum calidè affricetur oleum castorei. Injiciatur clyma, vel glande saltem tentetur revulsio per alvum, præsertim ubi hæc obstructione laboraret; quamvis alvinæ injectiones pro revulsione, etiam fluente cæteroquin alvo, semper indicantur, & sine magno homunculi ægrotantis levamine nunquam adhibentur, etsi heri primum nati; præsertim cum plerumque intestinales apud infantes urgeant convulsionες & Epilepsia, ab acredine corrupti nutrimenti

tum materno-uterini, tum lactis & pultaceorum assumptorum, & pravitate corrosivâ factorum inde excrementorum alvinorum, profectæ. Notabis autem liquorem clysmatis pro pusillis hîsce recens natis uncias duas: pro semestribus uncias tres haud facîle excedere posse; ut nempe ejusmodi confiat formula. $\mathfrak{z}$. Decoct. emoll. vel jusculi Carn. aut gallinac. vel decocti chamomill. $\mathfrak{z}$ iiß. butyr. clysmat. $\mathfrak{z}$ ij. mell. mercurial. ol. chamomill. an. $\mathfrak{z}$ iiij. ol. castor. & rut. an. $\mathfrak{z}$ ij. muscerd. N. ij. vel iij. M. f. Clyst. Denique ori infundenda sunt specifica antepileptica, præprimis nonnihil spirituosâ cum aquis specificis mixta; de quibus omnibus paulò post inter specifica. Ego liquori CC. succinato hoc in passu primas concedo, aquæ cuidam antepilepticæ seu vehiculo ad guttas duas, tres, quatuor & quinque, pro dosi instillato. Alii alia laudant. Admirationem, si fidem, meretur arcanum Herculis Saxonix, quodque Colerus mirè deprædicat, relatum ab Unzero & aliis. Catellum nempe sumit ille, parvum, nigrum & adhuc sagentem pro puerulo, pro fæmella catellam, & strangulato eximit cystidem felleam, quæ non nisi tres quatuorque guttulas bilis in se continet; bilem hanc omnem excipit pauxillo aquæ v. g. flor. tilix, & infanti cum epilepsia conflanti infundit; quæ è

vestigio & miraculi instar profligari dicitur paroxysmus. Dixi, infantiles Epilepsias originem suam plerumque debere corruptis, acris & corrosivis liquidis intestinalibus; atque inde observatur quotidie, excrementa ejusmodi parvulorum, dum vel brevi aëri in linteo exposita sunt, vel etiam mox ab egestione sua, reddi porracea, acre & acidum olentia, lurida, nimis serosa, & incocta; quæ sine dubio tormina, & vellicationes intestinorum ac mesenterii facere, sicque etiam convulsiones & Epilepsias inferre denique solent. Atque hæc & similia ex usu erunt, ubi paroxysmus infantem plectit.

LXXX. Extra paroxysmam curatio & præservatio potissima debito diætæ victusque regimine, & usu specificorum instituitur; quia verò infantum victus nutricao solum lacte & pulticulis constat, omnem in id industriam convertere debemus, ut lactis vitia corrigamus. Porro cum lactum ab ubere nutricis lactenti, tum à vacca esitanti, tum ab ipso ventriculo digerenti pusioni corruptum iri contingat, ad trinam hanc pravitatis originem oculos reflectere in curatione & præservatione Epilepsix infantilis oportet. Omnium primò igitur nutrix in curam medicam veniat, & si quo corporis animive vicio laboret, quod lactis bonitatem, sicque alumni sui valetudinem temeraret, debitis sanetur

tur auxiliis; ne illud, quod Hippocrati in ore fuisse dicitur, *dum lactant, mactant*, nostro verificetur neglectum. Exulent præprimis in ea omnes vehementes animi motus, sed peculiariter excandescencia iræ; inde namque humores & spiritus turbantur nimium, & latentis in corpore morbosæ dispositiones ducuntur in actum, quarum characteres lacti infunduntur & animalibus infantis spiritibus cerebroque tenero facile imprimuntur; quin contingit nonnunquam, ut lactantibus ad iram commotis lac reddatur amarum, quod lactentes refugiunt, ceu in suis Physicis Amœnitatibus testatur David von der Becke. Huc refer aphrodisiam, qua nihil est lacti æquè nocivum & corruptivum, ceu vitæ etiam damnò innumeri quotidie experiuntur miselli ex materno ubere pendentes parvuli; & hinc nutrici nulla sanè, aut certè prudens moderatæque sit cum viro consuetudo. Diætæ legibus inferius Epileptico præscribendis, præsertim quoad victum, ad summos quoque apices sese obstringat, vitetque acrium, acidorum, crudorum, omniumque esum, quæ vel pravi succi sunt, aut difficilis coctionis. Repletio omnis atque crapula nutricis vehementer nocet lactenti, singulariter vini, ita ut etiam ejus usus locum hic habere sine culpa haud possit, ceu priusdem notavit Aristoteles (M), nisi vinum oligophoron fuerit, aut val-

de dilatum. Novimus, quantas turbas in cerebro & spiritibus cieant omnia inebriantia, per excessam ingesta: quid non facient, si cum lacte tenellulis communicentur, & caput petant de se infirmum? in potum veniat cerevisia tenuis alba, aut ubi imbecillis ventriculus adest, bibatur nigra, sed moderatè. Studeat prætereà nutrix munditiæ, eamque sollicitam semper habeat debita ac necessaria diaphoresis; cui proinde sartæ tedæque servandæ sataget cerebrâ linteorum, straguli & indusiorum mutatione, quin & mediocri corporis, dorsi præsertim, pectoris atque manarum frictione sedulâ, opitulari: absque eo tamen, ut sudationi multæ deferat, ceu lactantibus haud aliter ac diarrhæa, vigilia, labor immodicus, vehementer nocivæ. Et hæc sanam decent nutricem; quæ verò si & ipsa cacochymica, aut morbi-da aut pravorum morum fuerit, ubi optio datur, à lactandi munere removeatur, & alterius vegetæ sanæque alumnatui credatur pusio; vel certè corporis & animi vitia corrigantur congruis artis tum Ethicæ tum Medicæ administris, prout nempe cacochymicæ ratio (ut de Medicis solum loquamur) aut infirmitatis indoles requirit, putà purgantibus, alterantibus & confortantibus: quibus antepileptica, ceu ipsa nutrix caduco obnoxia esset, identidem junges atque immiscebis. *E pur-*

gantium classe altriculis non nisi lenientia dabis, v. g. ex manna, cassia, senna, rhabarbaro, myrabalanis, agarico &c. constantia; fortium hic sine noxa nullus est usus. *Alterantia* respiciunt sanguinis universi labem, quæ proindocerinon possunt modò, sed supponuntur aliunde jam nota. *Confortantium* hoc loco nomen ferunt theriaca veneta, theriaca smaragdina, mithridatium, species diambræ, aut diamoschu dulcis & similia.

LXXXI. Non verò nutritrix modò suum infanti lac præbet in potum, sed & vacca suæ concedit in esum: ut igitur etiam hujus meritò ratio haberè debeat à sollicito Medico, & rerum ægri, pro munere suo, satagente. Providendum igitur est de vacca vegetâ, sana, quæve ætate florente, & multiplici nondum partu attrita est, non lactans, bene nutrita quidem, sed haud multum crassa ac pinguis, mediocriter exercitata, strigilè in dies singulos, ut equus, pexa; cui proinde substratum mundum decumbenti identidem suppetat. Eligendum quoque est animal fusci coloris potius quam candidi; unde ex Aristotele notat Jul. Cæsar Claudinus (tt) fuscæ mulierum lac salubrius esse quam candidarum, quòd hæ pituitosæ ferè sint, excrementisq; scatant: & Hipp. frequenter lac quærit vaccæ ingræ, & Mesue capræ fusce; & Aëtius universè

brutorum, quæ fusca sunt, lac melius esse ait, eoquòd fortiora sint albis, & eorum carnes jucundiores. Singulari insuper industriâ animalis curetur pabulum, ut bonum sit, & omni ex parte probatum; valde profectò incommo-
dant mustaceæ illæ hordei exuvix, quæ nostris in partibus vorandæ præbentur jumentis & vac-
cino generi, à praxatoriis desumptæ, die Dröber; inde enim fermentativum acidum nanciscitur lac, quod parvulis in pulte datum non potest non esse summè insalubre, præsertim colicæ & epilepsiæ obnoxiiis. Apud Magnates, ubi nullis parcitur sumptibus, ex re fuerit, pabulum speciebus conspergere antepilepticis, quæ nempe ex herbis, radicibus, seminibus & floribus specificis componentur, ex valerianâ potissimum. Agatur animal ad pascua idonea, scilicet in loca edita, & bene apricata, salubribus herbis & fruticibus consita, & aquis fluentibus irrigua, à paladibus econtra & stagnis remota. Vanum profectò est pro lactis probitate curam nutrimenta multâ præceptione distringere, ipsum verò Medicum perinde habere, quale quale à vacca pro pulticula lac & Alimentum suggeratur.

LXXXII. Tantè nempe inter *boni* est, ut infantulo Epileptico de *lactis* probo lacte sit prospectum. Quem *nota* admodum autem vinum COS probatur communiter, ita pari quo-

quoque ratione Lac COS explorandæ probitatis dat specimen; *Colore* nempe *Odore* atque *Sapore* se lac nobis comendat; si tamen etiam mediocris ille & naturalis consistentiæ modus accesserit, quo nempe gutta ejus, recens ubere hausti, lævi ungue, aut speculò aut tersò cochleari argenteò excepta, nihil diffusa hæreat, æqualis per totum & sibi continua, suam bellè in sphaerulam convexa. Candor in lacte splendidus, odor suavis, & dulcis sapor lac omne probat, (qui tamen uterque singularis est & propriè *lacteus* vocandus) damnat verò amaror, falsugo, aciditas & omnis acredo, item foetor, fracedo, aut redolentia putris. Probat quoque lac ipse ventriculus, si nempe queat facile probèque digeri; cujus indicium est, si ructus acidus aut fumidos non concitat, præcordiaque non gravat, torminibus non cruciat, alvi fluxus non infert, vel vicissim alvum non constipat, non invehit vomitum, asthma &c. Arguitur denique bonitas lactis à bona constitutione lactantis; hæc verò, si quæ præter matrem sit eligenda, probatur, quæ sit optimi corporis habitus, coloris fusci, vel ex albo & rubro nitentis (ut mavult Mercurialis) bonorum morum, inter viginti & quadraginta annos nata, lati pectoris, nec tamen nimium mammosa, sed mediocria & turgidula habens ubera; non primipara, sed alterum duntaxat

nutri-
cis
bonæ
note.

partum enixa, à puerperio bimestris saltem aut trimestris, viro interea non juncta, labore aut ambulatione mediocriter exercitata. Unum his addam de Colostro; *Colostrum* quod an pusionibus recens natis *strum* conducat, an non? inter omnes *moet.* non convenit, sive doctos, sive plebeos & faminas. Sunt qui id genus lactis maximopere commendant, ceu esset à natura in hunc finem comparatum, ut alvinam infantis fistulam meconiò atro illo, magnorum morborum infantilium fomite, extergendo liberaret. Sed lac aliunde colostratum, seu acido-viscidum redditum ac coagulatum religio faceret, sugendum præbere: quæ igitur fieri possit, ut crudeum hoc, immaturum, acidum, fracidum, & spississimum lactis genus, haustum ubere, conferat pusioni, lucem vix intuito? Alia suppetunt, facilia, sufficientia & tuta remedia, quibus venter, si sibi natura non sufficeret, uterinis purgetur facibus, ut mox infra dicemus; non video igitur, cur ancipiti salutem concrederemus. Quare rectius illi mihi sentire, & optimè facere videntur, qui colostrò prius exsuctò purganda ubera mandant, & tum demum, ubi sincerum lac mammam interfluit, natum matri appendunt nutriendum; quæ si ipsa lactatione fungì haud possit aut, quòd plerumque pessimò consiliò & peccaminosâ tergiversatione fieri amat, non velit,

velit, ferulâ censoriâ dignus foret, qui factam heri puerperam in nutricem eligeret, ut colostrum alumno instillaret. Quod si autem colostrum nutricium nocivum censeatur alumno, quid proderit maternum nato?

LXXXIII. Nunc denique, ipse Infans qualiter præservativè curandus sit, dicemus; cum sæpe numero mali epileptici causa nec in matre aut nutrice, nec etiam in lacte vaccino atque pultimentis, sed penès ipsum solum patientem, resideat. Potissimum verò, quod hac in ætate in vitium cadit, est addephagia, & inde profecta ventriculi cruditas. Est nempe id primis proprium unguiculis, ut esitare & dormire perinde habeatur atque vivere; nec enim sufficit parvulis, totos se se in patinam effundere, & omnem sugendo edendoque explere satietatem; verum identidem ad lintrem redeunt, & indigestis sæpè alia & alia superinfundunt ventriculo; quæ cum plerumque lac & lacticia sint, fieri utique aliter nequit, quam ut cruditas cumuletur, feracissima illa puerilium morborum mater. Atque de vitii hujus crimine subinde plùs tenentur ipsæ matres & nutriculae, quam pusiones; utpote quibus nullo non tempore præbere mammas sæpè tam est in deliciis, atque optatum pueris accipere, licet hi ad vomitum redeant, & ex nimia farturâ spirent, ructentque acidum; nec etiam

multam ab iis inibis gratiam, si damni & peccati eas postulabis. Hoc igitur in ventriculi vitio, ab errore, ut dicitur, externo inducto, ex re erit, tantillò olei amygdalarum dulcium, aut olivarum, tenelluli faucibus instillatò, aut pennâ oleò litâ, inque gulam dimissâ, ventriculum proritare ad vomitum, ut colostratum ex eo lac, & quidquid præterea viscidum, acidum, coagulatum & crudum inest, viâ, qua ingressa est, regiâ educatur. Quod si vomitum negligas, aut difficilius moveas, per alvum saltem ventriculum & vias primas expurgabis, exhibitò v. g. syrupò mannatò, aut syrupò de cichorio c. rhab. & ejusmodi. A vomitu verò aut catharsi, in pulve profunt trochisci galliæ moschatae pulverisati, ad cultri cuspidem pro vice; gastricam verò regionem unges oleò nucistæ expressò vel solò, vel aliis oleis destillatis stomachicis & peruviano balsamo, mixtò, v. g. hoc modo. R. ol. N. M. express. ʒj. ol. destill. absinth. caru. mac. ana gr. V. bals. peruv. vicellò ovi subacti ʒss. M. F. llaim. Dictum superius fuit, recènter in lucem effusis meconium sæpe negotium facessere, & diro morfu delicata lancinare intestinula, ut colici cruciatus, vigilæ, ipsæque convulsiones & Epilepsiæ inde oriantur. Quare perbene consultum est nati valetudini, si per duos trèsvè primos à partu dies cibetur solo

solo melle despumato, vel oleo amygdalarum dulcium, aut olivarum, butyro atque saccharo, in eclegmatis formam redactis; quibus sperma ceti super carbonibus solutum haud inicitè permisceatur; poteritque interea semel etiam uberius moveri alvus exhibitio cochleari syrupi de cichor. c. rhab. aut simili; Nonnullæ faminae absterfivis illis oleis seu eclegmatibus aut melli momentum (puta grani unius aut duorum pondere) theriacæ aut mithridatii, quod improbari sanè non potest, modo minima hæc non excedatur dosis.

Bal-
nea
no-
cent
infan-
tibus
epi-
lept.

LXXXIV. Deinde alius quidam insignis error in tractandis infantibus committitur, nempe balnei ex aqua tepida ille usus nimis frequens & importunus, quo imprudens mulierum industria & sollicitudo ingentem hercle! parvulorum numerum Libitinæ consecravit, & crudeli huic pietati hodie dum non parcat. Nihil profectò ineptius esse posset, quàm de balneandi & lavandi hac consuetudine bene sentire; utpote quòd tenerum corpusculum, & carne compactum vix dum præ nutritio succo fibrosa, nihil humectatione minùs pro se postulet, aut languida ex se partium suarum stamina laxari tonò sine damno admittat. Evenit procul omni dubio exinde, quòd convulsionibus & epilepsis, tussi & asthmate humoroso, suffocativis catarrhis, rheumatismis & aliis

dolorosis defluxionibus ad dentes, oculos, aures, nares, articulos aliasque partes, imò & febrilibus alterationibus, quatiatur hæc ætas, & spes parentum maximæ cita deletionem macentur. Ama-
bo te! balnea juxta omnes epilepticis provecta affectaque ætate in prophylaxi damnantur: & ex usu ea fuerint molliculis, & à matre rubentibus pusionibus? Galenus suo ævo, ad firmandum corporis habitum, sale conspergi jussit recens in lucem editos: & Spartiatarum mos fuit, qui adhuc apud permultos viget, natos à partu vinò tepidò aut etiam frigidò abluere; & nos vicissim eorundem invalida membra emolliamus, laxemus, enervemus lavacro tepidæ? Sed longè omnium adhuc pejus, & infantiæ quàmproximum, usu tamen multo muliercularum receptum est, non modò corpus pusilli & artus, verum ipsum etiam omnino caput aqua mergi, diutinâque satis morâ macerari, temporis quoque opportunitate insuper habitâ, sive jejunum (ut fieri equidem deceret) sive etiam nuperrimè pastum lavando temerent; quod quidem sicut illis apud prærobustas uaturas abire potest & solet impune, non tamen ita sine crimine culpaque cedit in aliis. Quasi verò abstergi sordes, & exui haud possit veterana illa, ut dicitur, cuticula in recens natis, ni præstò ex aqua balneum, ejusque usus diuturnus

frequensque foret. Illine corpusculum pomatō aliquo aut solo butyro, & dehinc spongiā aquā, lacte aut vinō calidō madidā, lotionem facile absolves. Quōd si tamen ita visum sit, balneo immittas parvulum, ita tamen, ut caput emineat extra aquam, idque fiat per moram perbreve, & quidem post bonum, qui assumpta alimenta potissimam partem jam concoqui fecit, somnum, & abstersō siccatoque corpore, capiti pulverem insperge ex cypero, adiantho, iride flor. succino, pœoniā & similibus cephalico-antepilepticis paratum, aut oleō anethino, irinō, chamæmelinō, jasmīnō, crininō, nardino &c. istud inunge. Sit v. g. hæc formula pulveris. *℞. Rad. cyper. irid. fl. an. ʒiʒ. valerian. pœon. an. ʒij. granor. pœon. ʒv. herb. adianth. n. flor. lil. convall. lavendul. pœon. an. P. ij. succin. alb. N. M. mac. an. ʒij. M. f. ʒ. de quo aliquid quotidie post lotionem inspergatur vertici & suturis capitis. Cæterum ubi nutrices suspicantur aut observant alumni sui epilepticum malum, mammam bene mundam servant, eiusque papillæ lacte maddidæ inspergant mox ante suctionem nonnihil pulveris sem. pœoniæ, præbeant etiam in pulte aliquid de pulvere marchionis aut alterius specifici, subinde linden- dæ præbeantur aquæ epilepticæ simplices, ut cerasor. n. flor. tiliæ,*

pœon.edulcorenturque cum man- Christi perlat. aut syrupo de pœon. in quibus etiam suctorii illi noduli (Schnuller) intingi pos- sunt.

LXXXV. Numerum hunc ^{Fon- ticu- lus in nucha con- fert.} Unzero in solidum debeo: cujus verba, cū meras auctoritates referant, ideò transcribo, ut de remedio Epilepsiæ infantilis exoti- co, cui ego quidem, experiētiā destitutus, de ratione saltem tri- buo plurimū, quivis pro suo va- leat iudicio sentire, & in suam praxin vocare. Si omnibus ritè adhibitis, ait præfatus author, nihil profectum fuerit, ad ulti- mum tandem, quod adhuc su- perest, confugiendum præsidium, scilicet Cauterium actuale in nu- cha; de quo Jacobus Trunconius Tract. 4. de Custod. pueror. Sanit. Cap. 13. ita scribit: nulla tuta magis evacuatio excogitari po- test, & quæ facilius ab infantili ætate tolleretur, quàm ea, quæ per derivationem ad vicina effi- citur, per inustum occipitium, quod præsidium à magno illo Cel- so celebratur. Præsidium hoc non absque methodo & ratione, tum ad præservandum, tum ad curan- dum, celebratur, & in hac Flo- rentiæ urbe, in qua adeò ende- mius hic morbus infantilis est, pauci existunt pueruli, quibus, cū jam mensē agerent, & decrecente lunā, ad præservatio- nem occipitium non inuratur. Horatius Augenius Tom. 2. Con- sult.

sult. l. 8. adhæreo iis, ait, qui cauterium faciunt in occipite, quod sciam passim usurpari in Thuscia, in qua etiam si pueruli hunc affectum non patiuntur, ratione tamen præservationis adhibent. Scio etiam, Ludovicum Patrem, & Sebastianum Paparellam satis bono successu fuisse usos cauterio in spondilibus colli inter tertiam & quartam vertebra, ferro ignito facto. Rondeletius d. med. morb. c. 36. ita habet: pueris applicetur cauterium actuale in posteriore parte capitis, & maximè iis, qui obesos sunt, estque præstantissimum remedium. Philotheus Elianus in Archipath. Tract. 17. dicit: strenuum est præsidium, & cæteris dignitate anteferendum, in occipite fontanellam candenti ferro aperire; hoc verò vel in nuperrimè natis infantibus tutò exerceri potest. Vidus Vidius l. 2. curat. membran. c. 18. in hæc verba scribit: Florentiæ inurunt pueros nuper natos fermè omnes cum ferro candente, quâ summa vertebra cum capite committitur; quo unico præsidio quam plurimi ab Epilepsia præservantur: ac multi, qui ante ustionem interdum eâ vexabantur, post illam ab ipso liberantur penitus. Denique his suum adjicit quoque calculum Mercurialis l. 2. d. morb. pueror. Cap. 3. dicens: cauteria in brachiis, maximè verò in nucha, in hoc morbo probantur. Atque hæc sunt magnorum Virorum no-

mina, quibus Unzerus usum cauteriorum in infantibus cupit omnibus persuasum; neque dubium est, haberi in hoc passu authores plures alios parallelos, qui & ipsi suâ experienciâ & ratione gravi eundem pro tuto probatòque auxilio commendant; & meritò; cum enim contrâ magnas, & cæcitatem minantes, oculorum defluxiones, & alia similia graviora mala, parvulis, & in cunis adhuc vagientibus pusionibus fonticulos inurere felici semper successu solemus: quid nos ab hoc absterreat consilio, ubi non de cæcitate, sed de morte etiam cum Epilepsia decertandum est, præsertim apud obesos?

LXXXVI. Nunc demum syl-
labus texendus est medicamento-
rum, quæ Epilepsiæ specificâ per
idiosyncrasiam virtute contraria,
usui tam therapeutico, quam
prophylactico, momentum maxi-
mū conferunt. Præterquàm quòd
omnia medicamenta cephalica,
hoc ipso, quòd talia sint, etiam
contra caducum morbum ratione
quadam specificâ militent: quod-
que in specie illa, quæ anteced. §.
pro Vertiginosis sunt laudata, spe-
cificum usum effectumque insig-
nem habeant in Epilepticis; Alia
adhuc nobis detexit experientia,
præ cæteris omnibus contra Epi-
lepsiā maximè potentia, ex tri-
plici regno petita, tum simplicia,
tum præparata aut composita;
quæ proinde sigillatim enarrabi-
mus.

mus. Vegetabile regnum nobis inter simplicia, quæ intus sumuntur (nam alia quoque pro amuletis usurpantur, de quibus deinde) suppeditat pœoniam, rutam, viscum quercinum & corylinum & tiliacium, tiliam, valerianam, hyssopum, artemisiā, scyllam. Ex Animalī regno desumuntur, & insigni laude passim contra Epilepsiam commendantur cranium & cerebrum humanum, secundina humana, sanguis humanus, ungula alcis, unicornu verum, CC. ebur, hirundo, pica, castoreum. Ex Minerali demum regno veniunt unicornu fossile, vitriolus, antimonium, cinnabaris.

Pœonia.

LXXXVII. *Pœonia* tota planta cephalica est, & pro usu antiepileptico subministrat radicem, flores & semina. Accipienda verò est *Pœonia* mas, non fœmina, quæ nullius, vel certè longè minoris efficaciz est. Dignoscuntur ab invicem, radice, foliis & fructificatione; quatenus nimirum mas radicem habet, describente Hermanno, crassam & tuberosam, foris fuscā intus pallidam, saporis, dum recens est, subacris, subdulcis cum levi amaritie, odoris nullius; folia ipsi sunt nigricantia, splendida, magna, lata, crassa, folio juglandis nonnihil conformia: fœmina verò folia habet strictiora seu tenuiora & profundis incisuris laciniata. Quoad fructificationem mas, te-

ste Ettmüllero, florem habet pendentem, colore coccineo, maculis nigricantibus interspersum; fructus speciosius se gerunt, & post flores defluentes se expandunt in quatuor lacinias seu valvulas, quæ fatiscunt, & quasi quadruplex crista gallinacea reflexa intensè rutilant, quibus extrinsecus grana majora, nigra, lucida, polita, oblongo-rotunda, instar pisorum adhærent, pulpam albam saporis subdulcis, odoris nullius habentia; fœmina verò capsulas binas, tres vel quatuor acutas, quasi obtusa cornicula, fert post florem, non tamen adeo magnas, in quarum medio reperiuntur acini seu grana minutissima & rubicunda. Diu stat pœonia infœcunda, donec perfectè adolescens fructum seu semen proferat; refertque Levinus Lemnius, perfectissimum semen pœoniæ maris esse, quod ex prima ejus foetura profectum est, vanum tamen fore, ait, credere, ac si sequentis anni semen inefficax esset; cum à decimo partu etiam qui emerfit foetus, præsentaneam vim habeat, modò ne cariosus sit & evanidus. Rara certè planta est *Pœonia* mas, fœmina autem communis illa in hortis observatur, quæ etiam propterea *Pœonia communis* appellatur, ejusque semina pessimo consilio, & nullius penè fructus consecutione, sæpe substituantur à pharmacopœis. Radix datur in substantia nempe pulveris-

sata,

lata, à ʒß. ad ʒi. in decocto
verò ad ʒij. Incoquitur etiam
clysteribus antepilepticis. Hæc
ipsa quoque radix appendi solet
amuleti formâ; quod jam ab anti-
quissimo tempore ita traditum &
commendatum est. Flores adhi-
bentur in ipsorum conservâ potissi-
mum ad ʒi. & plus; destillatur
quoque ex iis aqua; & ex floribus
pœoniæ simul & radice confici-
tur Syrupus de Pœoniæ Zwelfe-
ri, qui & ipse præstans est ad ʒi
propinatus. Grana seu Semina
ad ʒijj vel ʒß. communiter
contunduntur in mortario, & af-
fusâ vel florum pœoniæ aut aliâ
appropriatâ aquâ, extrahitur
emulsio, edulcoranda rotulâs ma-
nus Christi perlat. Dantur quo-
que hæc grana unâ cum aliis in
pulvere, in morisulis, electua-
riis &c. Cæterum quando pro usu
antepileptico, tam in: quàm ex-
terno, effodi debeat radix? non
convenit inter omnes. Quidam
volunt id fieri, circa 22. Julii,
quando sol ingreditur leonem, in-
tra horam diei undecimam & duo-
decimam. Paracelsus effodien-
dam putat lunâ crescente, quan-
do sol in leone existens radio *
vel Δ eam spectat. e contra Alii
eligunt tempus decrescantis lunæ,
sole in ariete existente; decrescen-
te luna mense Martio & Aprili id
faciendum dicit Unzerus; Ett-
müller autem optimum colligen-
di tempus esse vult, ubi sol versatur

in signo leonis, nimirum mense Ju-
lio, circa tempus S. Henrici aut
Divæ M. Magdalenæ, lunâ in arie-
te decrescente. Quod attinet flo-
res & semina: ista colligantur
mense Augusto: illi verò Majo.

LXXXVIII. *Ruta* quàm præ-
sentaneo auxilio proficiat contra *Ruta.*
Epilepsiam in excitando & libe-
rando ægro à paroxysmo, dictum
jam est superius, nec dubitari po-
test, quin in prophylaxi usum ha-
beat proficuum. Hinc Jason Pra-
tensis bene advertit, quòd ruta
non tantum profligando paroxys-
mo conducatur, sed & morbum
ipsum potentur tollat. Et in vul-
gus constat ea in pueris variolosis
& morbillosis expellendi, & ab Epi-
lepsia, quæ se facile comitem jun-
git variolis & morbillis, præser-
vandi ratio, per succum rutæ ex-
pressum, & cochleatim adhibi-
tum. Usurpatur autem vel ejus
succus, aut decoctum, aut aqua
destillata; longè optimè autem
propinatur, quicquid ex ruta est,
cum squilla, ejusque præparatis,
v. g. oxymell. squillitico &c. Hoc
tamen habet Ruta incommodum,
quòd ob vim emenagogam peri-
culosa sit gravidis, & alias ejus
usus nimius eviret, & infœcundi-
tatem in utroque sexu inducat.
Viscus quernus, corylinus & tiliacius *Viscus*
prorsus insignia sunt antepileptica *quern*
medicamenta: quibus nonnulli ad *cory-*
dant viscum pyri arboris; præ- *lin. &*
fertur à multis quernus, à multis *tiliac.*
corylinus: à multis tiliacius. Datur

in pulvere à ʒʒ. ad ʒi. ex vehiculo convenienti, v. g. vinò aut aquà appropriatâ. Vanum videtur esse, quòd quidam caveant, ne viscus ab arbore avulsus, terram contingat; decerpitur tamen majori cum virtutis efficacia decrescente luna, inter diem 15. Augusti & 8. Septembris: corylinum verò aliqui mense Martio, decrescente etiam lunâ, colligunt. Visci portio, quæ arbori propior resecta est, majoris æstimatur. Continuaturs usus visci ad dies complures, ita ut ad dies 40. & ultrò continenter aliqui exhibeant. Sed non est de nihilo, quod Ettmüllerus advertit, dicens: observandum, hujusmodi viscos repetito usu figere & concentrare fermentum epilepticum in sua quasi minera, unde facile fieri potest, ut alii morbi, præsertim febres acutæ, exinde superveniant; hinc post eorum usum subjungenda sunt subinde purgantia, ne quid remaneat, quod alios morbos inferre queat. Cæterum etiam appenditur viscus contra Epilepsiam per modum amuleti.

Tilia. LXXXIX. *Tilia*, elegantissima illa arbor, contra Epilepsiam præstantissima nobis suggerit medicamenta. De Visco ejus jam dictum est; præter quæ Flores & succas seu Liquor Tiliæ in usum cephalicum & antepilepticum adhibentur. Potissimum usurpantur aqua destillata & spiritus florum

tiliæ, mixti præprimis cum aqua & spiritu lilior. convallium ac cerasorum nigrorum, quæ & ipsa lilia & cerasa quoad virtutem cephalico-Epilepticam coincidunt cum floribus tiliæ, quin fortè his etiam sunt superiores. In Ephem. Germ. D. I. A. 6. & 7. in Append. describitur elegans Syrupus puerorum Epilepticus, ex tiliæ floribus ejusque liquore, hoc modo: *℞. Flor. tiliæ odor. rec. collect. ℥ʒj. Liqueor. tiliæ in cella reservati, & prius optimè calefacti ℥vj. stent in vase vitreo vel terreo vitreato, & bene clauso, per 24. horas; expressione factâ, infusio rursus calefiat, absque tamen ebullitione, ac reassumptis tantundem novis floribus, infusio reiteretur, & post sufficientem macerationem iterum exprimatur, idque tertia vice fiat. Dein ℞. hujus infusionis prius colat. ℥ʒʒ. sacchari albiss. ℥ij. ac solâ dissolutione ejusdem fiat Syrupus clarus, qui in Epilepsia, vertigine, hemicrania, cephalœa, aliisque morbis capitis efficax est, ab ʒʒ. ad ʒj. per se vel in vehiculis convenientibus propinandus, maxime verò in liquore arboris tiliæ, tali processu: *℞. Liqueor. arboris tiliæ purificati ℥ij. Syrupi prædicti ʒiv. spirit. vitrioli volatilis, vel viridis æris q. s. ad grat. saporem. Misceantur optimè. Julapium tali modo concinnatum vitris clausis, ne quid exspiret, in cella vel alio loco frigido asser-**

*Cura
Epilepsie
per
acidulas
vegetabiles.*

affervatur: & ubi infirmitas capitis istius usum exegerit, quotidie duodecim uncia propinantur, ita ut manè jejuno stomacho, & tribus horis ante prandium, calicem unum quatuor unciarum ebibat: tribus post prandium horis itidem tot uncias, jejunando usque ad coenam: & tribus elapsis horis post coenam reliquas quatuor uncias, tamdiu continuando, donec juverit. Interim æger circa solstitia & æquinoctia uno vel altero medicamento lenitivo specifico purgetur. Porro liquor iste, qui & *Ens Primum*, & *succus mercurialis tiliæ* appellatur, colligitur eo planè modo, ac liquor betulæ, nempe tempore verno, mense potissimum Martio, crescente lunâ, sauciatur juxta terram caudex seu truncus tiliæ, & stillans inde liquor excipitur supposito vase vitreo aut terreo vitreato, & sicut succus betulæ, purificatur, ac postea vel per se, vel adjectis insuper floribus tiliæ, fermentatur, aut destillatur. Dosis, ut ex superioribus constat, sunt ℥iij. vel IV. singulis diebus ter sumendæ, nempe manè, post meridiem, & vespere. Huic liquori primas inter omnia tiliæ præparata defert Ettmüllerus, qui cum Tilemanno etiam contra hæreditariam Epilepsiam eum commendat, & si fermentatus, & in vinosum sic potum redactus fuerit, contra nephritidem præ betulæ liquore majoris ferè efficacis laudibus extollit.

XC. *Valeriana* quoad radicem in usu Medico est contra Epilepsiam potissimum & visus debilitatem; quamvis & uterina sit, aliasque possideat virtutes magis communes & vulgares. Datur hæc radix in pulvere pro dosi à ℥ss. ad ℥j. in aquâ flor. til. aut alio quovis convenienti vehiculo: in infuso aut decocto ad ℥ij. Nonnulli etiam flores in usum vocant, sed rarò. Tanta profectò est vis contra Epilepsiam in Valerianæ radice, ut aliis aliouque præstantissimis specificis in cassum diu adhibitis, sæpe numero ad unam alteramve dosin Valerianæ malum omne fuerit sublatum; mirum proinde, quod apud multos tam altum sit de Valeriana silentium, quando ex instituto in specifica antepileptica indagant. Dictis meis fidem faciet Observatio Clarissimi Crügeri, quæ est septuagesima octava Academiae Imperialis Naturæ Curiosorum, Decuriæ secundæ, Anni septimi: quam igitur nihil ferè immutatam describam. Secretarius, inquit præfatus Academicus Curiosus, quidam ex verborum conflictu iracundiâ succensus in Epilepsiam vehementissimam incidit, quater de die recurrentem; dato purgante & sectâ venâ, dedi remedia ut pulverem epilepticum Riverij, de gutteta, Marchionis, aquas epilepticas cum sale succini volatili, CC. &c. sed cum cura intra duos dies non succederet, accessit quidam, cinna-

barin

barin antimonij laudans; annui dicitis, ut adstantium petito satisfaceret. Datus igitur est hic Pulvis. $\mathfrak{R}$. cinnab. antimonij $\mathfrak{z}$ j. cran. human. corallior. rubr. ppt. an. $\mathfrak{z}$ ij. margarit. ppt. ungu. alc. an. $\mathfrak{z}$ j. M. f. $\mathfrak{f}$. dedit $\mathfrak{z}$ j. ter in die; dixi forsan dosin esse justò minorem, idcirco altero die dedit cum aquis specificis $\mathfrak{z}$ ss. ter in die. Sed cum pejus haberet, & res jam in angusto esset, patiens & adstantes mortem timerent successuram, iterum curam mihi obtulerunt. Idcirco sequenti modo curam aggressus sum. $\mathfrak{R}$. rad. valerian. $\mathfrak{z}$ ij. Pulverifat. divid. in duas part. æqual. nempe pro duabus dosibus. $\mathfrak{R}$. ∇ . Card. Bened. $\mathfrak{lb}$ j. Theriac. $\mathfrak{z}$ j. M. pro vehiculo prædicti pulveris; de hac aqua seu mixtura sumpsit $\mathfrak{z}$ ij cum una dosi pulveris valerianæ, & ecce in universalem incidit sudorem, & paroxysmi mox remiserunt, à meridie accepit alteram dosin pulveris in mixturæ $\mathfrak{z}$ ij. & planè intermiserunt eadem die paroxysmi, mador continuabat, & sic sensim viribus collectis convaleuit. Ancilla Consiliarii cujusdam ex terrore incidit in Epilepsiam, bis aut saltem semel in mense recurrentem: Trochiscos cinnabarinos aliquoties dedi post purgationem & venæsectionem, sed nihil levaminis sensit; idcirco pulverem radicis valerianæ per octo dies cum sudore datus in conve-

niente vehiculo, ipsam curavit. Majoris tentationis gratiâ adhuc semel experiri volui. Ancilla quædam ostiatim stipem colligens, cum & meas fores accessisset, ex commiseratione dixi, me non pecuniam, sed medicamenta procuratione ipsius morbi gratis porrecturum; post purgationem iteratam dedi trochiscos cinnabarinos singulis diebus, usque dum in salivationem incideret, verum convulsiones epilepticæ frequentius accedebant; idcirco ab illa cura abstinendum erat. Pulverem itaque divinum ex rad. Valerianæ singulis diebus manè assumebat drachmæ pondere cum aqua ciconiarum cum sudore; & ecce! post 15. dies mihi flexis genibus gratias egit, afferens poma, pyra & nuces in patella. Hæc Crügerus. Nos verò pæana canamus Deo ter Opt. Max. quod tantillæ, vili, simplici quæ radiculæ tam potentes indere vires voluerit, ut dirum morborum Herculem, contra quem sæpè etiam duo & plures nihil proficiunt, hac sola prostrernere & devincere valeamus.

XCI. *Hyssopus* paucis notus est, nisi quantum thoracicis affectibus potenter medetur; Mæse tamen hanc herbam inter antepileptica mirè deprædicat, & Decoctum *Hyssopi* contra Epilepsiam hunc in modum præscribit. $\mathfrak{R}$. hyssop. sicci $\mathfrak{lb}$ j. passular. enucleatar. $\mathfrak{z}$ ij. coq. in $\mathfrak{lb}$ ij. aquæ pluvialis ad medie-

medietatem, & da omni manè cum oxymelite squillitico; bonum & expertum mirabiliter. Melius & efficacius redditur addito epithymo. Hoc decoctum hyssopi, per hyemem quotidie manè jejuno stomacho potatum adeò præstare, ait A. Trallianus, ut asseveret, pleròsque solo hoc usos convaluisse, nec secundum aut tertium in eundem morbum relapsos fuisse; effectum autem hunc adscribit vi incisivæ, stomachicæ, thoracicæ, diureticiæ, & alvum lenitivæ. Hoc sanè decoctum, ait, capiat æger per se, aut cum oxymelite, in hyeme potius & autumnò, per æstatem autem rariùs, sed locò ejus sumat decoctum anethi cum oxymelite. *Artemisia* ex se quidem nihil habet, quod epileptico opitularetur; sed ad radices ejus circa solstitium æstivum reperiuntur carbonès quidam odorati, qui à multis contra Epilepsiam pro arcano habent, & miris laudibus extollunt. Sunt tamen æquè multi, qui nihil admodum his carbonibus tribuunt, & omnes de ijs enarratas historias & observationes pro anilibus fabulis habent; quod verò nimium mihi videtur; quis enim credat, deceptionem esse in viris maximi alioqui nominis, aut experimentum non satis circumspèctis imposuisse? Fortassis non omnes carbonès *artemisiæ* sunt energetici; adoratos enim expressè nonnulli exigunt. Fortassis usus eorum à quibusdam non est satis

longus; per 40. dies namque manè jejunis infirmis exhibendi sunt hi carbonès in convenienti vehiculo juxta Horatium Augenium (uu). Fortassis dos aliquorum fuit justò parcior; quantum enim capit cultelli cuspis, datur infantibus. Quibus igitur experimentum hujus rei facere volupe est, ad ista meritò attendent. Cæterum ipso die festo S. Joannis Baptistæ, inter 12. & 1. horam meridianam, vulgus quærit & fodit hos carbonès; quod à doctis ut superstitiosum jure ridetur. Quæres, quid sint isti carbonès? Respondent nonnulli, non esse productum *artemisiæ*; sed rectiùs sentiunt, qui eos annosas *artemisiæ* radices, demortuas, exsiccatas, & alkali adhuc multum refertas esse existimant. Minori dubitationi obnoxia est virtus *Squilla* ^{*Squilla*} contra Epilepsiam, utpote quæ jam ante Galeni tempora in hunc usque diem hoc nomine fuit maxime celebrata, præsertim in pituitoso malo. Exhibetur autem præparata in infuso cum aqua mulsa, item ex aceto: in officinis prostant ejus acetum, mel, oxymel, syrupus, & loch. Legi possunt, quæ ex Galeno traducta & in aceti scillitici laudes annotata sunt in *Pharmabopœa Augustana*. Atque hæc sunt, quæ ex vegetabili regno in usum antepilepticum nobis veniunt. Pertinent autem huc, ut jam superius, in sinuatum, etiam omnia reliqua cephalica, præsertim lilia convallia, lavendula, betonica,

tonica, cerasa nigra & ejusmodi, omniaque ex eis parata. Cæterum à Galeno, Ægineta, Avicennâ, & reliquis Antiquis, pro specificis medicamentis antepilepticis habentur, & laudantur quoque agaricus, semen & radix fefeli, pyrethri & branca ursinæ, si nimirum in potu infusa continuo usurpentur; quos proin omnino sequi, & medicatos sic potus Epilepticis præscribere poteris.

Speci-
fica ex
regno
ani-
mali.

XCII. Animalis ex regno præstantissima prorsus & efficacissima contra Epilepsiam remedia Homo ipse subministrat, in suo nimirum Cranio, Cerebro, Secundinâ, & Sanguine. *Cranium* imprimis communi usu omnium maximo probatur, si nempe fuerit hominis sani, violenter perempti, non humanum, idque vel simpliciter rasum & pulverisatum, vel etiam præparatum. Præparatur autem vel cum igne, calcinando nempe ac incinerando, vel sine igne; qui tamen posterior modus priori illi à modernis meritò præfertur, & fieri solet, quatenus rasura Cranij, ab omni immunditie & pinguedine liberati, in mortario, quantum fieri potest, contunditur, & affusâ aquâ liliorum convallium irroratur, in pastam formatur, exsiccatur, postea rursus pulverisatur, & affusâ aqua florum tilia iterum in massam reducitur, idque tertia vice ex aqua florum pœoniae repetitur: quarta verò vice ex aqua cerasorum nigrorum impastatur,

tandemque siccata in subtilissimum pulverem redigitur, & pro usu servatur. Nonnullis solum probatur pars Cranij anterior, abjecta posteriore; quidam etiam eligunt pro mare masculum, pro foemina, muliebri Cranium; sed utrumque hoc scrupulosum potius quam necessarium est. Officula triquetra multis censentur esse prorsus eximia contra Epilepsia malum, & reliquo Cranio longè præstantiora: quod etiam persuasioni potius hominum, quam veritati & experientia consonum judicant plerique. Dosis Cranij humani sive præparati, sive simpliciter rasi, est à ℥j. ad ʒj. quotidie in conveniente & appropriato vehiculo per dies complures jejunis exhibendo; quin alij etiam in potu ordinario dant aliquid usti & pulverisati cranij, vel gelatinæ, ex cranio humano, sicut ex rasura eboris aut cornu cervi, paratæ. Miscetur etiam perbellè cum alijs specificis, singulariter cum cinnabari antimonij, succino, semine pœoniae, & salibus volatilibus. Varia habentur hinc inde parata ex Cranio humano, puta sal volatile ejusdem, spiritus, & oleum, quale sub nomine *essentia cranij humani* describitur ab Ettmüllero hoc modo: R. rasur. Cranij humani, affunde acetum destillatum ad supereminentiam trium digitorum, hoc relinque in digestionem, deinde exprime, & accipe gelatinam: huic gelatinæ inspissatæ

spiffatæ affunde spiritum vini, & digere; in fundo subsidet oleum coloris aurei, quod separandum est per inclinationem; & hæc est revera essentia Cranij humani, quæ ad Epilepsiam singulatiter commendatur; cujus dosis esse poterunt gut. V. usque ad ℥ss. ex syrupo fl. pœoniæ aut alio vehiculo appropriato. Sequens ex Cranio humano remedium communicant Ephemerides Germ. Academiae Imperialis Naturæ Curiosorum: sumatur Cran. humanum, contundatur & destilletur in retorta; aqua rursum destilletur, & ad ℥j. hujus aquæ add. perlar. ppt. ℥ss. rad. pœoni. castor. an. ℥j. diamoschi. dulc. mellis anacardii. an. ℥jss. destilla. exhibe patienti in paraxysmo cochl. i. ter reiteratò, & mira videbis. Cranium sequitur *Cerebrum Humanum*, quod virtute contra Epilepsiam specificâ adeò non cedit Cranio, ut etiam passim credatur, eidem esse præhabendum. In hunc usum parantur ex humano cerebro spiritus, oleum & aqua, de quibus videantur Schröderus, Ettmüllerus in Schröderum, & alij pharmaceutico-chymici. Imò & in substantia excellentissimum remedium antepilepticum est humanum cerebrum; quod in Historia Academiae scientiarum Regiæ Parisiensis Anno 1705. D. L'emery testatur & confirmat, dicendo fuisse juvenem 28. annorum, epileptici insultibus decumanis & fre-

quentissimis obnoxium, qui curatus fuit, quatenus cerebrum humanum ipsi (in scio) in ossa seu jure per 10. aut 12. dies fuit exhibitum. Haud minus præstat, imò mirabilis contra Epilepsiam efficacæ est, *Secundina humana*, tam in substantia & pulvere, quam ejus spiritus, aut aqua destillata, de quibus omnibus legatur Ettmüllerus in Schröderum, ubi agit de Homine. Dosis pulveris secundinæ humanæ (quæ singulis annis recens parari debet, quia sine verminatione ætatem non fert) est à ℥j. ad ℥ij. Clariss. Cnœffelius (ww) communicat descriptionem Pulveris Epileptici Officinæ Regiæ Polonicæ de Secundina humana, qui prorsus specificus & efficax est ad Epilepsias & alios capitis morbos graves, estque seq. R. Secundin. mulieris primiparæ, & filium enixæ, torefact. Cranij hum. raspat. an. ℥ss. Unicorn. fossil. albissimi, CC. ex apicibus superioribus raspati & in alcohol redacti an. ℥j. corall. rub. cum aqua epileptica præparator. & oculor. eancror. an. ℥ss. granor. & radic. pœoni. de crescente lunâ collector. radic. doronici, visci querni an. ℥iij. succini subtiliss. pulveris. & N. M. an. ℥ss. ambr. ℥j. Fiat omnium pulvis subtiliss. Dos. à ℥j. ad ℥ij. in V. fl. tiliæ aut alio conveniente vehiculo. Profectò elegans compositio hujus pulveris est; sed mallet ego eundem

dem aut similem ex secundina humana in minuto præscribere pro usu, quam officinalem prostare; quippe quòd, ut dictum est, brevis sit secundinae in pulvere duratio. Denique in ipso *Humano Sanguine* latet ingens contra Epilepsiam arcanum; & hinc per enchelreses chymicas pro usu hoc medico ex eodem elicitur spiritus, sal volatile, oleum, & alia, de quibus præter alios iterum consuli debet celeberrimus Ettmüllerus in Schröder. Sed hoc loco

XCIII. Quæritur, an Sanguis Humanus, ex homine sano decollato adhuc erumpens & tepens haustus, pro specifico contra Epilepsiam remedio haberi, probarique possit? Diu jam hæsisse quibusdam hanc persuasionem, id remedii genus quidquam posse præ aliis contra Epilepsiam proficere, etiam inveteratam & hæreditariam, certum est; nam patet id ex Celso, qui ita habet: *quidam jugulati gladiatoris calido sanguine epoto tali morbo sese liberarunt; apud quos miserum auxilium tolerabile miserius malum fecit.* Idem etiam commendat antiquissimus ille Apollonius apud Alexandrum Trallianum; & iste porro scribit, se à Mersino quodam Thrace accepisse seq. remedium. *Gladiatoris occisi, aut alterius cujusdam mortis rei panniculum cruentum comburito, ac cineri vinum misceto: ubi septies hoc dederis egro, liberabis.* Verisimilitudines eorum, qui hujus reme-

dii partes tuentur, sunt; experimenta in quibusdam facta cum desiderato eventu bono. 2. quòd sanguis humanus etiam extrinsecus tantum ad epileptici labia illitus pellat paroxysmum in momento, ceu id testantur ex sua praxi antiquissimi Medici, Orpheus, Archelaus, Sidymus & Theodorus. 3. quòd sanguis etiam aliorum quorundam animalium, & venis mox fluens & calens exceptus & bibitus, testimoniò multorum authorum specificus sit, & eradicativus Epilepsiæ pertinacissimæ: qualis est sanguis aquilæ, corvi, agni, testudinis, mustelæ &c. Sed his nihil obstantibus, communiter rejicitur, & tanquam abominandum nefas damnatur sanguinis humani in potu usus, idque jure meritissimo. Præterquam enim, quòd cruoris humani poculum ex sua natura inhumanam crudelitatem horrendum sapiat, & miser æger pessimam sæpe decollati indolem cum ejus sanguine in se se hauriat: in evidens tum vitæ tum malæ per vitam valetudinis conjicitur periculum; utpote quòd evasatus sanguis, præprimis humanus, ceu maximè fibrosus, facillimè coaguletur, & in glomeres cogatur in cadaverisationem citissimè abeuntes, maximè in ventriculo hominis, liquore gastrico acido prægnante; unde manifestum inducitur deliquii, colicæ, asthmatis suffocationis, quin & ipsius convulsionis & epilepsiæ leth-

lethalis discrimen. Patet hæc sanguinis grumescencia in iis, qui vomitu cruento affliguntur; ubi per vasorum anastomosin, in ventriculi cavum apertam, sæpe tam ingens copia sanguinis in ventriculum evalatur, ut nihil ejus in toto arterioso & venoso systemate maneat reliquum, prout mihi experientia & exenteratio cadaverum jam aliquoties palam fecit; in ejusmodi enim casu tam ore, quam alvo, sanguis adeo grumolus frustulatim egeritur, ut, nisi errorem anatomia corrigeret; jurares, hepar in portiones abscissile, ore & alvo redditas: quod imperitum vulgus etiam credit & asserit. Ipso etiam facto fatentur adversarii periculosam hanc coagulationem; ut quid enim potorem tam celeri abriperent cursu, nisi ut mediante continuo motu haustum cruorem in ventriculo agitent, & à coagulatione avertant? quasi verò hæc taliratione semper & certò caveri posset: & non etiam aliunde à motus enormitate ingens Epileptico damnum accederet, cui tum animi tum corporis intensiones nunquam impunè abire solent. Ratiunculæ in contrarium allatæ diffantur facile; ad primam enim respondeo cum Aretæo apud Heurnium (yy): num ita ad sanitatem pervenerint, nemo mihi affirmare potuit. Ad experientiam si appellare vis, ea non debet esse particularis, confusa, imperfecta & inconstans, sed cer-

ta, constans & circumspecta, de qua ab idoneo authore nihil unquam accepi, minùs ipse vidi, ut ut experimenta hoc ipso in loco, & me ipso spectante, sint facta. Ad secundam dico, prorsus vanum esse atque nullum sanguinis usum externum, & si quid inde consecutum fuerit & observatum ab illis antiquis, id certè adscribendum erit venæsectionibus, quibus mediantibus hauserunt sanguinem, & illitui externo adhibuerunt; nam in pede instituerunt phlebotomiam in ipso paroxysmo, ut historiæ expressè narrant, & superius de Venæsectione à Nobis jam insinuatum est. Ad tertiam repone, desiderari in istis recensitis specificis constantiam & firmitudinem experientiæ; hinc defacto à nemine, qui circumspectus est, ducuntur amplius in usum. Dein prædictorum animalium sanguis coagulationi & corruptioni haud ita obnoxius est, atque humanus. Accedit, quòd plerumque Authores, qui ejusmodi sanguine usi sunt, eidem immiscuerint acetum præsertim squilliticum. Denique de animalium & hominis cruore, quantum huc spectat, dico & concludo cum Galeno (zz): ejusmodi remedium nec magnum quippiam effecturum speravi, nec ausus sum experiri. Simul enim metuebam, ne eurius & stolidus viderer, si tantis tamque probatis remediis præteritis, considerem, sanguinem illis plus posse præstare, simul cum affectus sit admo-

dum periculosus, non est mihi visum, honestum fore, si ad ea, quæ inexplorata essent, transissem. Siquidem periculosa est ejusmodi experientia, & quæ solis regibus in homines noxios meritò usurpatur.

XCIV. Sed de abominabili hoc, & ut aliqui volunt, magico ac diabolico Epilepsiæ antidoto abunde satis est. Seriem porro continuemus ingenuorum specificorum, ex quibus adhuc plura, &que eximia restant: inter quæ loco primo poni meretur *Ungula Alcis*, virtutis antepilepticæ adeò decantatæ, ut hoc nomine in ore omnium etiam mulierum circumferatur. Eligitur autem ungula mascula posterioris potius pedis; creditur enim hoc ipsum animal caduco esse obnoxium, à cujus paroxysmo non prius liberatur, quam posterioris pedis ungulam auri suæ intulerit, quod tamen fortassis inter fabulas numerandum; & quomodo pedem inserat auri animal, si epilepsiâ captum cassos habet sensus omnes? plures selectas rationes vanas vide in Schrödero. Usus ejus est externus & internus; inditur enim annulis, ita ut cutim contingere possit, vel integri etiam annuli ex ea conficiuntur & auriculari inseruntur digito, vel collo appenditur ejus frustulum, ut nudam nudum cutim tangat; internè verò datur ejus scobs aut rasura subtilissima ex potu vel appropriato vehiculo ad ℥j. & scitè immi-

scetur aliis antepilepticis, v. g. ad imitationem Hermanni: ℞. Ungul. alc. ras. & pulveris. rad. pœon. sem. pœon. visc. quern. an. ʒj. ☉ vol. CC. ʒss. M. f. ☿ dos. ℥j. ad ʒss. vel ℥ij. ex a ceras. n. aut alio ejusmodi vehiculo. Meritò autem præfertur ungula simplex & cruda omnibus inde præparatis, & magisterium ejus prorsus nil valet. Sequitur *Unicornu Verum*, quod singulare censetur in caduco torminibusque puerorum: præstat tamen etiam, & proficuum est adultis. Usurpatur potissimum ejus scobs, aut limatura pulverisata, à gr. IV. ad ℥ss. tum solum, tum aliis immixtum, ex syrupo aut aqua appropriata. Ejusdemmodi quoque est *Cornu Cervi*, & *Ebur*; quod utrumque cum: aut sine igne præparatum, communis & noti usus est; proficitque specialiter infantibus. Ustum præparatum exhibetur ad ʒj. & ultra: philosophicum verò ad ʒss. Elegantissimum autem & efficacissimum remedium, usu proprio maximè probatum, est liquor CC. succinatus, ad ℥i. & ultra, tum solus, tum aliis mixtus. Fiunt quoque gelatinæ ex CC. & ebore, quæ Epilepticis commodissimè in potu exhibentur in prophylaxi. Denique ex animalibus terrestribus adhuc nobis singulari & efficaci auxilio venit *Castoreum*, ad ℥i. aut etiam ʒss. exhibitum. Speciale remedium est in Epilepsiis hystericis, & torminalibus, & ubi-

cūque observantur convulsiones doloribus junctæ aut supervenientes. Paratur quoque exinde oleum castorei per infusionem, externo usui dicatum; & oleum per distillationem, itidem externè usurpandum, quodque altero efficacius & penetrantius est. Sed omnium elegantissima est Essentia castorei, quæ in convulsivis & epilepticis affectibus insigni cum fructu exhibetur ad ℥j. & 3℔. tum sola in vehiculo, tum cum aliis v. g. liquore CC. succinato, essentia succini & similibus copulata.

XCV. Ex Volatilibus *Hirundo* & *Pica* inter specifica antepileptica apud nos referuntur; quibus alibi, ubi ejus copia est, annumeratur *Ciconia*. Sed communiter nil nisi aquæ earum in usum veniunt, & præstat aqua hirundinum cum castoreo August. pro vehiculo aliorum medicamentorum, præprimis in colicis & hysteriis malis. In quibusdam pullis hirundinum, inque eorum ventriculis continetur aliquando lapillus, *Chelidonium* dictus, lentis aut pisi magnitudine, rufi potissimum aut variegati coloris, qui corio vitulinò aut cervinò involutus, & capsulæ argentæ inclusus, vel è collo suspenditur, vel brachio alligatur, tanquam præstans contra Epilepsiam amuletum, præprimis in pueris. Eligunt autem lapillos primogenitorum pullorum, mense Augusto ante plenilunium eâ collectos religione, ut ne terram tangant. Sunt ta-

men, qui his lapillis, ex se raro reperibilibus, non multum deferunt singularitatis.

XCVI. E minerali regno petuntur contra Epilepsiam *Unicornæ fossile*, & *Corallia*, quæ virtute ferme conveniunt; potenter enim absorbent acidum primarum viarum; hinc in puerorum torminalibus epilepsiis & convulsionibus singulariter conveniunt, præsertim, ubi patiens simul alvi fluxu acri detinetur. Usus horum plerumque est præparatorum in pulvere, daturque pro dosi ℥j. 3℔. & etiam plus. Sed in *Vitriolo* creditur summum latere contra Epilepsiam arcanum: non quod in substantia habere hic usum possit, sed quod inde proliciatur *sulphur anodynum* seu *philosophicum*, atque *spiritus* quidam *volatilis* summæ efficaciam, longè nempe diversus ab illo communi fixoque vitrioli spiritu, sed cujus æquæ ac sulphuris præparationes perdifficiles in secretioribus suis habent chymiatrum; hinc divinæ hæ medicinæ in votis, & non officinis nostris vulgaribus sunt reperibiles; operæ verò pretium erit, in tantumuneris copiam indagare sedulo apud Authores (aaa). *Antimonium* quoque habet, quod in solatium humanæ per Epilepsiam miseriæ erogare potest, utpote quod aliqui crudum hoc & pulverisatum antimonium exhibeant ad grana tria, vel solum, vel mixtum cum aliis specificis, etiam in ipso paroxysmo, potissimum ubi malum dependet

det à vitio ventriculi & primarum viarum; alij verò regulum antimonij medicinale ad grana etiam quindecim cum aliis sudoriferis & cephalicis mixtum propinant, indicato sudore & cerebri nervorumque refectione facienda. Sed licet generosa, non satis commoda, aut tuta tamen sunt hæc talia, præ primis nisi ipse Medicus parare ea velit aut sciat. Conficiendi & usurpandi reguli antimonij medicinalis rationem superius Lib. I. harum Prælect. Sect. 2. Cap. I. N. 115. habes. Præ omnibus antimonialibus in usu maximo & communissimo est *Cinnabaris Antimonij*, quin etiam *Cinnabaris nativa* præparata. Notabis autem hanc medicinam esse in dosi majori & sæpius repetitâ contra Epilepsiam propinandam, nempe ℥j. pro vice in appropriato vehiculo bis aut ter de die, continuando per plures dies, eo solùm tamen attentò, ut ne salivationem moveat. Datur autem Cinnabaris in pulvere vel sola, vel immiscetur aliis specificis, & longè optimè ipsi convenit cum salibus volatilibus v. g. succini, cranij hum. CC. & ejus modi. Huc refero pulverem summæ efficaciz Hoffmanni (Friderici Filij) quem communicat in notis ad Poterium, quique ri è accuratus non potest non esse præstantissimus. Ita autem habet: ℞. ꝯ præcipit. alb. optimè edulcorati, foliorum aurian. 3j. cinnabar. ꝯ. purissimi, reguli

antimonij medicinalis an. 3ij. accuratissimè tritæque sufficienti hæc misceantur in mortario vitreo, addita pauca quantitate spiritus vini rectificatiss. Dos. 3ß. Morbos contumacissimos expulsat, prudenter exhibitus.

XCVII. Hæc sunt, quæ specifici antepileptici titulo inter simplicia medicamenta interna superbi-re jure possunt. Ab aliis quoque laudantur alia plura, & diximus jam, omnia prorsus cephalica verè esse contra Epilepsiam specifica, ut succinum, lavendula, lilia convall. betonica, cerasa nigra, & ejusmodi. Nunc Præparata & Composita Officinalia, ut specificorum sylva amplius repleatur, in medium proferamus. Adeoque ex *Aquis simplicibus* destillatis sunt betonica, cerasor. nigror. majorana, melissa, paralyseos, pœonia, pulegij, ruta, flor. tiliæ, flor. tunicæ, valerianæ. Ex *Aquis cum vino destillatis*, lavendulæ, melissæ, lilior. convall. salviæ, pulegij. Ex *Aquis destillatis Compositis*, Apoplectica Crollij aut Zvvelferl aut alterius probatæ descriptionis, aurea Langij, carbunculi, confortativa usitata seu perlærum, Epileptica Langij, epileptica puerorum (quæ nil aliud est, quàm mixtum ex quatuor aquis sic dictis epilepticis, nempe cerasor. n. pœonia, flor. tiliæ, & squammariæ seu orobanches, ana part. æqual. cum tabulis manus Christi perlatis edulcorata) hirundinum simplex & composita seu

seu cum castoreo, præsertim verò composita major, hysterica, mirabilis Langij, picarum, panacis Heraclei, Elixir Vitæ Matthioli. Ex spiritibus destillatis, Anhaltinus, cephalicus Aug. (qui etiam essentia cephalica appellatur) cerasorum nigr. CC. lavendulæ, liliorum convall. ☉ * siccinatus, liquor volatilis oleosus Sylvij, (qui etiam nomine spiritus salis armoniaci aromatici venit in dispensatoriis) liquor CC. succinatus, cuius mihi usus est frequentissimus. Ex Essentiis, ambra Mindereri, castorei, hysterica Leidensis. Ex Tincturis, coralliorum, succini, lunæ. ex Pulveribus, cephalicus (qui specifico cephalico Michaëlis ab Augustanis meritò subrogatur) epilepticus seu Marchionis, de Gutteta, cuius descriptionem communicat Riverius Prax. l. i. c. 8. Ex Speciebus, diambra, diamoschudulc. contra apoplexiam. Ex Salibus Volatilibus, CC. cranij humani, succini. Ex Conservis, pœonia, tunicæ, anthos. Ex Electuariis, Alkermes, Theriaca smaragdina (quæ prorsus specifica & excellens est) Theriaca Andromachi. Ey Syrupis, betonicæ simplex & compositus, de pœonia, de stœchade Fernelij &c. Atque hæc pleræque sunt, quæ ex Officinis pharmaceuticis contra malum caducum haberi possunt, & conficiendis ex arte formulis in materiam cedere solent, quarum aliquas in tyronum gratiam subnectere lubet.

Pulvis

XCVIII. R. rad. valerian. pœ-

on. mar. an. ʒij. cran. human. ppt. ^{ante} ungu. alcis ppt. an. ʒij. succin. ^{pila} alb. ppt. ʒß. margarit. or. ppt. u- ^{pticus.} nicorn. ver. an. ʒß. cinnab. ʒ. ʒij. ☉ vol. CC. gr. V. Theriac. celestis ʒß. fol. ☉ N. ij. M. F. ʒ. Dos. ʒj. ad ʒij. ex sequenti vehiculo; pueris ad unum aut alterum cultri cuspidem propinatur ex lacte, pul- te, aut aqua perlaram usitata, aut seq. vehiculo. R. V. fl. Til. ceras. n. pœon. an. ʒij. Syrup. d. pœon. & d. stœchad. Fernel. an. ʒß. M. Dos. aliquot. cochlearia pro vehiculo pulveris. Frequenter autem præscribitur solus pulvis Marchionis, aut cephalicus Mich. aut de Gutteta, propinaturque ad ʒß. aut ʒij. pueris, ut dictum, ad unum aut alterum cultri cuspidem. Emulsiones epilepticæ sæpè ordi- nantur parvulis, v. g. R. sem pœon. ^{Emul-} mar. ʒß. nucleor. cerasor. nigr. ^{sio an-} excortic. ʒij. sem pav. alb. ʒß. con- ^{teple-} tund. in mortar. & affus. V fl. til. ^{ptica.} ceras. n. & pœon. an. q. s. extrah. emuls. ad ʒvij. add. ʒ. rad. vale- rian. & Marchionis an. ʒj. cran- human. gr. xij. Man. Christ. per- lat. q. s. pro grato sapore. M. F. E- muls. pro duabus dosibus, utrisque ^{Mix-} intra tres aut quatuor horas ex- ^{tura} hauriendis. Mixturæ diffusæ sic ^{epile-} ri quoque solent ex prædictis pul- ^{ptica.} veribus & aquis specificis, additis quoque spiritibus, essentiis, tin- cturis &c. v. g. R. V. Epilept. L. aureæ ejusd. an. ʒij. ☉. lilior. con- vall.

M m m m

vall. ʒij. ꝥ cephalic. Mich ʒj. rad. valerian ʒß. cran. hum. & ungu. alc. ppt. an. ʒj. ☉ vol. CC. vel succin. ʒß. theriac. smaragd. ʒß. confect. alk. c. ʒij. syrup. d. pœon. ʒij. M. Dos. cochlear. i. aut ij. sæpius reiterand. Mixturæ concentratæ sunt hujusmodi. ꝥ. Liq. CC. succinat. ʒijß. Essent. castor. Tinct. succin. an ʒij. ☿. ☉ ✱. succinat. ʒß. M. Dos. gut. XV. XX. aut XXV. ex vehiculo aqueo prædicto, vel vino.

Amuleta epileptica.

XCIX. Specificorum antepilepticorum agmen claudunt amuleta, usu maximo comprobata. Talia sunt *radix peoniae maris* è collo suspensa; *ungula alcis* in collo gestata, aut annulo inclusa, & digito inserta: *corallium* item, *smaragdus*, *Jaspis*, & *lapis chelidonium*, è collo gestata. Sed singularissimum censetur esse & expertissimum amuletum, ex sambuco, qui salici innascitur, confectum; videatur *Unzerus* (ccc). De Jaspide, quantum huc spectat, legi mereatur *Observatio trigesima nona Decuriæ secundæ, Anni decimi, Acad. Naturæ Curiosorum*. Quam parum verò cæteroqui votis & expectationibus nostris sæpè respondeant ejusmodi amuleta, nemo est, qui ignorat. Fortassis plus in recessu habent amuleta factitia Cnoëffelij, præsertim ejus *Corculum Benedictum*; de quibus omnibus consuli possunt *Ephem. Germ.* (ddd).

Sædo. C. Atque hæc sunt specifica

contra Epilepsiam remedia; quorum si legitimum usum ineas, continuèque debito temporis spatio, per mali tamen pervicaciam sine ullo speratæ curationis fructu, ad extrema deveniendum est, per curam sudoriferam, aut salivatoriam denique, tentanda. Hydroticorum materiam constituunt lignum guajaci, sassafras & buxi, quibus etiam à nonnullis specifica vis contra morbum caducum tribuitur; quibus rectè junguntur radices *sarsaparillæ* & *chinæ*; quin & scitè in decoctis adjicitur antimonium crudum in sat magna quantitate, quod & ipsum inter Epileptica specifica ambulat. Ejusmodi lignorum cura hydrotica (quæ pro modulo virium ad ttes quatuorve septimanas protrahenda est) specificari & appropriari insuper malo huic solet per incoctionem herbarum, radicum, florum & seminum cephalico-epilepticorum, quæ nempe sub finem coctionis adjiciantur. Exempli loco sit sequens Decoctum Lignorum antimoniale epilepticum ꝥ. rad. sarsaparill. chin. el. an. ʒj. hermodactyl. pœon. maris an. ʒvj. polypod. Q. ʒß. Lign. Guajac. sassafr. juniperi, buxi, visc. querc. vel corylini an. ʒj. Cortic. L. Guaiac. ʒvj. citr. ʒß. sem. C. B. ʒvj. Incis. & contus. infund in ∇. font. lbxij. coq. in diplom. 3. horis: postea add. ☿ crud. ʒijß. l. ʒij. in petia, & coq. rursus per horam. Sub finem coct.

rifera & salivatoria in contumaci conferunt.

coct. add. H. betonic. flor. tiliæ & lilior. convall. an. Pijj. traijciatur colatura per manicam Hipp. Dos. ℥jv. vel V. vel. VI. jejune quotidie sumenda, desuper expectando sudorem vel in lecto, vel, si vires concedant, in laconico, continuando per dies 14. aut tres septimanas. Multi hodie sudorem cogunt hydroticis mineralibus, præprimis antimonialibus aut mercurialibus, è quibus varia ac insigniora petunt, ut & diaphoreticum præsertim martiale, bezoarticum minerale & similia; quæ ipsa quoque rectè immiscentur specificis extra sudoris usum. Ubi verò nec hydroticis cedit malum; denique ex consuetudine & praxi hodie multorum, ejus cervix frangenda est ptyalismo mercuriali; quo & ipso in cassum tentato, nihil porro humano superest consilio. Hac de re legi poterunt Ephemerid. Germ. (eee)

Opia-
ta con-
ferunt
in pa-
roxys-
mo.

CI. Antequàm Epilepticorum curam dimittam, monendum est, quod in superioribus dicendum fuisset, in gravioribus & longioribus Mali hujus paroxysmis, confugiendum esse ad Opiata; quæ tam in pueris, quàm in adultis sacra sunt anchora, tum specificis immixta, tum etiam, si indicatio urget, seorsim propinata: nempe Laudani opiat gr. j. aut jß. pro vice in adultis. Pusionibus verò tutus non est hujus usus; nisi saltem in tantillo theriacæ aut mithridatij (si dosi tantisper excederes, in-

signiter læderes aut etiam necares infantulos; hinc theriaca & mithridatium jam pridem in parvulis suspecta Galeno erat; & sua fortibi sim, pisi magnitudinem in recentis natis haud facile attingas, minus transcendas) vel saltem in theriaca coelesti, quæ ad unum granum pueris commodè exhibetur. Alias verò vicem opiat sustinet in infantili ætate theriaca smaragdina, cujus ℥ß. recenti nato exhiberi solet; adultis ℥j. & ultra datur. Est verò Opiatorum usus maximè commodus in epilepsia torminali seu intestinali, hysterica & febrili. Rectè monet Nobilissimus noster Thiermairius, abstergenda prius esse intestinula recens nati, juxta modum superius de curatione Epilepsie infantili traditum. Coeterum in usu opiatorum attentum semper animum habe ad *ne quid nimis*; cum enim Epilepsia sit naturæ motus, quo noxia è cerebro & nervis excutiat, pronum foret, præmaturò nostrò sedandi studio nocere, & hærente, manenteque in præcordiis materiâ, ægrum in suffocationis discrimen adducere.

CII. Quoad Diætam notabis im- *Diætâ*
primis, aëris & loci mutationem contra inveteratum malum valere plurimum; quod satis constat per Aph. Hipp. 47. S. 2. & Mesue ait: *aer nec calidus sit nec frigidus, sed in siccitatem temperatus*, & confert interdum, de regione in regionem mutare aërem, & quandoque consue-
Mmm 2 tum,

tum, si sub eo morbus accidit; In eis enim sepe dissuetus morbum permutat, & in quibusdam, si dissuetus addat morbum, reverti ad consuetum, permutat; qua in re consentientes passim omnes habet. *Victus ratio attenuans*, ait Galenus (fff) plerisque diuturnis morbis adeò confert, ut sola ea, sine ullo alio medicamento, sublata sepe fuerint. Exempladein affert arthritidum, asthmatum, scirrhorum lienis & hepatis, solâ attenuante diæta curatorum; & in specie epilepsias, ait, parvas quidem & etiamnum incipientes penitus sanat, inveteratas verò & consumatas juvat non mediocriter. In mensa Exulent coturnices; utpote quæ aviculæ ipsæ epilepsiâ laborare creduntur; cuiusmodi ferme etiam sunt alaudæ. Apii quoque & petroselini in cibis usus communiter suspectus est in Epilepsia. Omnia quoque, quæ caput petere solent, mensâ & culinâ proscribantur, ut omnia caparum, allij & porri genera, sinapi, nuces, dactyli. Inter carnes damnatur caprilla, suilla, bubula, ovilla, cervina; eligitur animalium juniorum, pullorum & avium subtilium; pisces omnes missos faciunt, exceptis saxatilibus & truttâ, quæ creditur contra Epilepsiam specifica. Lac & lacticinia cuncta cum caseo passim proscribuntur, uti & olera & legumena. Comendantur verò singularem in modum cappares muriâ conditæ, quæ proin frequenter in condimenta ciborum veniant. In po-

tu abesse debent omnia inebriantia; hinc cerevisia & vinum, nisi admodum sit oligophoron, aut aquâ dilutum, minimè conducunt; affecti hoc morbo, ait Paulus, potu aque quamdiutissimè continendi sunt. Antiquis autem passim in usu fuit, radicem aut sem. poconia, pyrethri, seseleos, & aristolochiæ rot. in potu ordinario Epilepticorum macerare; cumque diæta attenuans hic locum maximè habeat, dictis quoque adjicere in potu possumus lignum sassafras, aut bochetum ex decocto lignorum præscribere. Universim omnis in cibo & potu repletio & cruditas fugienda est, prout etiam vicissim inedia. Ante cibationem corpus moderatè exerceatur; post pastum verò uni quieti sit locus. & vehementer nocet, nisi ubi abstinentia & spermatis corruptela in mali causam abivit, hinc rectè putat Mesue, eius usum apud eos, qui ultimè abstinent, si moderatus sit, posse sanare. De reliquo mali fuge prophases, & mediocritatem tene in omnibus.

(a) l. I. c. 15. (b) *introduc.* c. 16. (c) l. d. *sympt. diff.* c. 3. (d) l. 3. *de loc. aff.* c. 6. aut 7. (e) l. 3. c. 13. (f) l. 3. *Fen. I.* Tr. 5. c. 8. (g) l. I. c. 15. (h) l. I. *de Caus. sympt.* c. ult. (i) l. 3. d. *loc. aff.* c. 6. aut 7. (k) l. 3. d. *loc. aff.* c. 6. aut 7. (l) l. I. c. 15. (m) *com. 6. in lib. 6. Hipp. epidem. tex. 7.* (n) 3. *probl. I.* (o) 6. *in 6. epid. com.*

com. 7. (p) l. 2. d. dinamid. c. 27. (q) l. 1. c. 15. (r) l. 3. d. dieb. cristic. (s) 1. epist. 75. (t) vid. Paul. Zacch. Quest. Med. legal. l. 2. t. 2. q. 4. n. 30. (u) l. 1. d. epileps. c. 1. (vv) l. 5. d. loc. aff. c. 5. (x) l. 3. d. loc. aff. c. 6. aut 7. item in comm. ad aph. 70. f. 5. (y) l. 2. d. sympt. saus. item l. 3. d. loc. aff. c. 6. aut 7. (z) l. 3. fen. 1. tr. 5. c. 8. (aa) vid. Galen. 3. d. loc. aff. c. 7. (bb) vid. Act. Erudit. Lips. Anno 1701. Mens. Novembris. (cc) vid. Act. Erudit. Lips. Anno 1708. Mens. Mart. (dd) Parhol. cerebr. c. 2. (ee) l. 2. c. 3. d. occult. Nat. miracul. (ff) Cent. 1. § 2. Obs. 130. (gg) l. 2. d. dinamid. c. 27. (hh) in comm. ad aph. 70. f. 5. (ii) l. d. vict. rat. in acut. (kk) l. 3. c. 13. (ll) d. morb. acut. f. 1. disp. 7. c. 3. (mm) adversus. Erasistrato d. V. S. c. 15. (nn) Zodiac. Med. Gallic. Ann. 1. Mens. Febr. Obs. 7. (oo) tr. d. Sale c. 9. S. 8. (pp) d. purganda Medicina c. 24.

(qq) in documento d. puero epilep. N. 7. § 9. (rr) Zodiac. Med. Gallic. Ann. 1. Mens. Febr. obs. 7. (ss) l. 7. hist. animal. c. 12. (tt) d. ingress. ad iusfirm. append. sect. 8. (uu) in consultation. (vvvv) D. 2. A. 6. Obs. 37. (xx) in Ephem. Germ. D. 1. A. 6. § 7. in append. (yy) c. 23. d. aff. cap. (zz) l. 10. d. simpl. medicam. Facult. c. 4. (aaa) videantur Ettmüller in Schröd. ubi d. vitriolo, § in Colleg. pract. ubi d. epileps. Hoffman, in Poter. l. 2. pharmacop. Spagyric. c. 10. in not. Ephemerid. Germ. D. 1. A. 6. § 7. append. pag. 57. 58. 59. item Cent. 7. Obs. 79. (bbb) in Poter pharmacop. Spagyric. l. 2. c. 12. (ccc) l. 2. d. epileps. c. 13. (ddd) D. 1. A. 6. § 7. in append. (eee) D. 2. A. 9. Obs. 166. D. 3. A. 7. § 8. Obs. 171. Cent. 1. § 2. Obs. 136. Cent. 3. § 4. obs. 94. (fff) d. Attenuante Victus rat. c. 1.

§. III.

De Apoplexia.

CIII. **Q**Uod circa impropriam Apoplexiæ acceptionem in usu hodie venit communi apud vulgus, paralyfin cum hoc ipso affectu confundendo, illud dudum annotavit suo jam tempore Avicennas, quando ait (a): quandóque dicunt apoplexiam, & significant per eam paralyfin communem amborum laterum, manentibus capitis membris sanis; & quandóque dicunt mollificationem partis apople-

xiam illius partis, & illud quidem in Hippocratis sermonibus jam obvenit. Quin apud Hippocratem, teste Galeno (b) aphonia cum apoplexia sæpe in synonymon venit, etsi per aphoniam nunc simplicem obmutescentiam, nunc carum, nunc veram apoplexiam intelligat Cous. Est verò nomen hoc græcum Apoplexia derivatum à verbo ἀποπλήγω percutio; quippe qui hoc morbo afficitur,

Mmm 3

instar

instar victimæ ad aram, ictu olim feriente unico, repente concidit, aut quasi fulmine percussus humi subito prosternitur, universi corporis sensu omni & motu privatus, oblæsis per consequens una etiam omnibus animæ seu mentis actionibus. Conferatur Paulus (c) Aëcius (d) &c. Et hinc est, quod hoc ipsum summum corporis humani malum alio nomine vocetur ἀσφοβολισμός seu *Sideratio*, *Morbus Attonitus*, & Germ. *der Schlag* / *der Gewalt* & *Ottes*: quandoquidem repentina hic fieri supponitur spirituum congelatio in nervorum principio, ex qua necessario omnis sensuum & motus usus cum mentis functionibus aboletur in instanti. Avenzoar ille antiquus hunc affectum *Silentium* appellavit; & *Gutta* nomen accepit à Paracelso, qui somniavit, tres sanguinis guttas ex cerebro pendere, unam alteramve è regione temporum, tertiam verò in capitis medio; quodsi igitur cadat alterutra in latere, paralysis fiet istius lateris: si media, oriatur Apoplexia. Si tamen rectè memini, legi quoque hoc Apoplexiæ synonymon *Gutta* in Authoribus, Paracelso longè vetustioribus.

Definitio
Apoplexiæ.

CIV. Quare Apoplexia est simultanea sensuum omnium & motus voluntarii per totum corpus abolitio, casus per consequens necessario operationibus mentis, solâ in vitæ radicem & indicem

remanente læsâ respiratione pulsûque. Existimat Massarias (e) de essentia Apoplexiæ non esse, ut subito & de repente corripiat; eò quod sæpè eveniat, hominem sensuum motusque torporem aliquamdiu & aliquoties advertere, & sensum notare in manibus pedibusque, quasi formicæ in iis hinc inde sturnatim reparent; ex quo demum consequitur actionum principum omnium læsio & abolitio. Sed errat hic Author in eo, quod dispositionem apoplecticam & mali imminentis signa cum ipsa Apoplexiâ confundat; si enim antecedant indicia, si non, Apoplexia hominem nunquam comprehendit, nisi prosternendo de subito; quod ipsi vi & formali significatione nominis innuitur; quandoquidem ἀποπληξία græcis dicta fuit à similitudine, à victimis ad aram prostratis, quæ nempe securi in fronte unico, sed tam valido ictu percellebantur, ut repente humi conciderent; hinc talia animalia ἀποπληκτὰ, & per similitudinem inde ductam homines, morbo hoc attonito percussos, ἀποπληκτες appellarunt. Illud tamen cogitandum non est, quasi nulla prorsus in Apoplexia unquam concipi possit fiendi & procedendi successio, talem enim agnoscit ipse Galenus, quando apoplexiam & omnem penitus affectum p. n. in sua tempora dirimit, dicens (f) neque repente adeò invadentem statum apo-

apoplexiam dixeris; quoniam tale ad amissum non est: sed brevi tempore & principium & ascensum percurrit, non tamen caret principio, nec statim perfectissime invadit: sicut nec epilepsie accessio. Nullus siquidem tam subito symptomate corripitur, ut ii, quibus cervix truncatur; quamquam horum quoque sectio primum aliquod tempus habet, & secundum, & tertium, & quartum. Sine omni igitur fundamento Gedeon Harveus erroris ridendi insinuat omnes Medicos, quod ex horum communi omnium doctrina sequatur, fures omnes & latrones e patibulo vitam apoplecticos defungi; quippe ni enim & bos ipse in macello securi percussus apoplexia concideret? æterum nostra Apoplexiæ definitio consonat communi omnium doctrinæ, haustaque est ex Galeni ipsius locis pluribus (h). Ut proinde hic affectus ab Actuario non recte ad symptomata Sensus Communis, nec à paucis aliis ad vitia Rectricis seu Facultatis animalis Principis referatur; cum reverà symptoma notet, ex abolitione omnium functionum animalium, tam principum, quam ministrorum, essentialiter coagmentatum.

**Differe-
ren-
tia.** CV. Differt autem Apoplexia à semetipsa variis modis. i. ratione intensiōis; quatenus nimirum vel levis est, vel fortis, & hæc rursus in fortem simpliciter, fortio-rem & fortissimam dirimi solet. Omnis autem magnitudo Apoplexiæ ex condi-

tione respirationis desumitur, quæ etsi in Apoplecticis essentialiter læsa esse debet, suos tamen lædendi modos & gradus habet. Igitur ubi imminuta solum respiratio est, & omnis cæteroquæ depravationis expers, levem Apoplexiam notat; gravis verò seu fortis affectus debilitati respirationis addit inæqualitatem: quæ si fuerit satis notabilis, & cum difficultate, stertore orisque spumâ juncta, intensam jam habebit gravis mali magnitudinem; fortissima verò erit Apoplexia, ubi respiratio ad sensum cessaverit penitus. Et hæc Apoplexiæ differentia fundamentum habet ex ipsa mali natura, pressèque sequitur Galeni doctrinam, quando in hæc verba docet (i) In apoplexia totum corpus repente sensu privatur & motu, sola restat respiratio; quæ si & ipsa prohibeatur, maxima est & acutissima hæc apoplexia, quicumque verò respirant quidem sed magno cum conatu & violentiâ (eorum exemplò, qui per gravem somnum stertere solent; ut alibi loquitur) fortis adest istis apoplexia: fortis autem adest & illis, sed minùs, qui neque intentam neque violentam, inæqualem tamen & inordinatam ac propterea intermittentem habent respirationem; sicut in quibus hæc aliquem servat ordinem, levior existit. & si omnia fiant, quæ sunt necessaria, citò curatur. Referunt ad hunc ordinem Apoplexiam totalem & partialem, & hanc hemiplexiam & paraplexiam vocant. Sed pace horum! partialis apoplexia impli-
cat

cat in terminis. Cum enim dari nequeant dimidiata rerum essentia: & ratio formalis Apoplexiæ consistat in subitanea sensus & motus omnis abolitione; implicat profectò partialis apoplexia, seu talis, in qua unius lateris aut membri motus foret reliquus. Hinc hemi: & paraplexia Paralyseos species sunt, non Apoplexiæ; quod clarè docet Galenus (k): *apoplexia à paraplexia, ut à toto pars, differt; apoplectici enim prorsus & paraplectici sunt, paraplectici verò non omnino & apoplectici, differunt quoque, eò quòd sani mente paraplectici, resoluti parte una corporis sint aut pluribus: apoplectici & his, & mente, & toto. paraplectici dicuntur, quibus dextra tantum partes aut sinistra resolutione languent.* 2. Ratione causarum Apoplexia alia est *sanguinea*, alia *pituitosa*: utramque uberiùs declaratam dabimus inferiùs in ætiologia. Item alia est *privativa*, alia *positiva*; quam etiam inferiùs de causis explicabimus. Rursum alia est Apoplexia *idiopathica*, alia *sympathica*, qualis est *hysterica*, *hypochondriaca*, *arthritica*, & ejusmodi. Pertinet huc ea differentia Apoplexia, quam solam in praxi utilem censet Pitcarnius (l) nempe quòd causa contineatur vel extra: vel intra vasa; in priori enim casu lethale, in altero verò curabile malum arguitur; utpote quòd prima species pendeat ab extravasatione sanguinis in cerebro: posterior ve-

rò ab infarctu vasorum cerebraliū & cephalicorum. Denique Willisij illa differentia Apoplexiæ in *accidentalem* & *habitualement* maximè momenti est, & meritò à plerisque hodie attenditur. Est verò habitualis, quæ diathesin malam, & constantem dispositionem in corpore præsupponit, ob quam homo primò levioribus insultibus apoplecticis exercetur, sequentibus postea per temporis intervalla gravioribus, quibus denique ultimò plerumque succumbunt. Hinc talem Apoplexiam multo sæpe tempore præcedunt vertigines, torpores & hebetudines sensuum, corporis tremor &c. Accidentalisis Apoplexia est, quæ ejusmodi procatarxin & præviam dispositionem apoplecticam in corpore non præsupponit, sed promiscuè omnibus, etiam optimè alioqui sanis, ex inopinò supervenire solet, ob graves causas per accidens, & de subitò ingruentes, ut est ruptio vasorum in cerebro, aut spirituum narcosis subitò inducta; quare accidentalisis apoplexiæ paroxysmus ordinariè sine medela est, nec admittit ullam mali prophylaxin, nisi quæ universalis est, mittendo nempe sanguinem plethoricis, purgando cacochymicos, & ejusmodi.

CVI. Differt autem, & quidem essentialiter, ab aliis congeneribus affectibus; & quidem primò à *Caro* & cæteris malis comatosis, quòd in his omnibus maneat illæsa penitus respiratio, nec etiam ita de repente

Differt à *Caro*

pentè homines rapiantur in soporem. Plura vide superius Cap. 3. anteced. N. 5. Secundò ab Epilepsia; hæc enim motum non habet abolitum, sed depravatum, putà convulsivum, clonicum, tonicumque. Notabis verò, observari aliquandò in praxi affectum, ex Apoplexia & Epilepsia medium, seu talem, quem nescias, ad hanc aut illam speciem sit referendus; eòquòd in eo adsint vel palpebrarum, vel manuum pedumque etiam, aut labiorum &c. motus, sed non propriè convulsivi; & subin superveniente vomitu sani surgant ægri, subin verò apertè & graviter convulsi moriantur. (m). Quare putem ego ejusmodi affectum esse de genere epileptiarum, in quibus tamè natura impediatur à maligna gravitate, ne adminiculante artuum & corporis concussione cerebrum liberare possit ab obsidione hostili; & ideò vomitus sive sponte sive arte factus talibus præsentaneo est auxilio. Quòd verò ad Apoplexiam pertinere non possit hoc malum, patet, quia ægri, paroxysmo defuncti, surgunt sani instar epilepticorum; quod non obtinet in Apoplexia, utpote quæ ordinariè paralysin aut alia mala post se relinquit. Tertiò à Syncope, quia in supremo hoc lipothymia seu deliquij gradu non solum sensus & motus quoque cessant, ut in apoplexia, verum etiam pulsus ipse & respiratio ad sensum cassa est, vel saltem uterque adeò debi-

lis, ut cum apoplecticorum pulsu & respiratione in comparationem venire haud possit. Quartò ab *Hysterica suffocatione*, quia hæc sensus & motus habet insigniter tantum diminutos, non abolitos, nec ullus unquam in hysterica, utut malò suò gravissimè correptà auditur sub respiratione rhonchus seu stertor. Ultimò differt Apoplexia & dignoscitur à Syncope *Cardiaca seu Catarrho Suffocativo*, quòd in hoc respiratio semper sit gravissima & difficillima, sine omni tamen stertore, urgeant angustia præcordiales, æger summo nisu conetur movere membra, ut ut mortuorum instar jaceant: pulsus fermè deficiat, extrema mox frigeant, palle scat facies, sudorque evanescente peuitus pulsu & respiratione, erumpat frigidus.

CVII. Sedes tanti mali alia non est nisi Commune Nervorum Principium, seu meditullium cerebri, Facultatis omnis animalis, ad gubernacula universæ corporis œconomia sedentis, regia, & spirituum scaturigo animalium. Quando igitur Galenus cum suis cerebri ventriculos in hujus & similium affectuum subjectum adstruit, à modernâ nostrâque sententiâ re ipsa non discrepat, nisi quantum dictos cerebri ventriculos pro officina spirituum animalium falsò habet; qui verò ipse Galenus in solis cerebri ventriculis Apoplexia sedem adeò non constanter collocat, ut etiam differtè alicubi scribat (n)

Et hy-
stérica
passio-
neà ca-
tarrho
suffo-
cativeSubje-
ctumà Syn-
cope:

in apoplexia cerebri corpus magis quam ventriculos esse affectum: & iterum (o) si tota anterior cerebri pars afficitur, supremum ipsius ventrem ei consentire necesse esse, sicque mentis etiam actiones vitari & apoplexiam induci. Ratio verò pro cerebro, & nervorum in specie principio est, quòd subita & simultanea Facultatis animalis eclipfis omnimoda fieri utique non possit, nisi destructo ipso spirituum animalium fonte ac promptuario communi, ut patet consideranti. Quòd verò aliqui Apoplexiæ subjectum statuunt non ipsum cerebrum, neque etiam ventriculos, sed vel torcular Herophili (est concursus sinuum duræ matris, in posteriore cerebri sede, propè apicem futuræ lambdoideæ situatus) vel plexum choroideum vel alia vasa languifera, cerebri substantiam perreptantia; in hoc nihil quidem falsi, si debita accedat explicatio, adducunt, sed causæ sedem cum affectus subjecto minus accurati confundunt, prout ex sequente jam ætiologia patet.

Ætiologia.

Causa continens.

CVIII. Ipsam jam tanti tamque subitimali causam quod attinet, evidens prorsus omnibus est, repentinam totius Facultatis Animalis fatiscientiam & collapsum aliunde haberi non posse, nisi à spirituum animalium sufflamine, factò in communem eorundem emanationis scaturigine, quo omnis tum in motus organa, tum in utriusque generis sensoria influxus prohibe-

tur. Nisi enim ipso in spirituum fonte & cerebri medullio obturarentur sensuum adyta, nervorumque communi ostio iniiceretur repagulum, fieri non posset, ut in ictu oculi tota corruat hominis quæ animalis, quæ rationalis, œconomia, sicque motus, sensus & ipsa ratio simul omnis in instanti pereat. Verum in eo potissimum laborandum est, ut causa reperitur, quæ impedimentum hoc tam subito, tamque efficaciter in origine nervorum, & spirituum promptuario ponere sit potis?

CIX. Galenus passim & notorie tenet, congeri in cerebri ventriculis humorem crassum, qui ubi de subito cerebri meatus, qui ad nervos ducunt, obstruit omnes, Apoplexia oritur; & hæc una & communior ejus est causa. Huic alteram jungit Pergamenus, dispositionem cerebri phlegmonoden, seu inflammationi similem. (o). Porro prima illa Apoplexiæ causa seu humor crassus Galeno videtur esse potissimum pituita, dehinc etiam melancholia; isti enim duo humores obstructionibus ob viscedinem & crassitudinem suam opprimè litant, præprimis in cerebro, ubi de se pituitæ proventus ingens est, & meatus visceris perexiles. Hinc nec à Galeno, nec à multis suorum, bilis cum prædictis duobus succis in societatem noxæ admittitur; quia ob connaturalem tenuitatem minus apta obstructionibus videtur; & alias ob bilis acrimo-

Galenico-rum ætiologia.

mo-

moniam caducus magis quam attonitus morbus in expedito foret; licet alij hujus defectum compensari posse arbitrentur per copiam, & in modos inquirant, quibus non obstante humoris mordacitate Apoplexia oriri valeat; quemadmodum etiam in principiis Galenicis phrenitis fieri solet ex abundantia bilis in cerebrum effusæ, absque eo, ut epilepsiam aut convulsionem creet. Phlegmonodes cerebri dispositio, quam alterius generis Apoplexiæ causam facit Galenus, si rite inspicatur, sanguini in acceptis referri debet; ut ut Galenus sanguinem in causarum apoplecticarum numerum expresse haud referat. Quandoquidem generalis Scholæ Galenicæ de quatuor tumorum generibus doctrina est; phlegmonem sanguini deberi, sicut erysipelas bili, oedema phlegmati, scyrrhos melancholix. Scitissime autem ait, phlegmonodem solum cerebri dispositionem, non phlegmonem ipsam in censum causarum Apoplexiæ venire posse. Cum enim hic affectus sit ortus repentinus inflammatio vero tempore indigeat necessario, cum manifestis sui indicibus & afflictionibus; fieri nequit, ut veræ inflammationi ratio causæ mali subiti competat. Hinc potius adstrictionem, intumescens de subito cerebri substantia factam, hoc in casu accusandam putant plerique Galenici; qui proinde cum Avicenna passim sanguinem etiam causis

Apoplexiæ annumerant. Verum Recentiores postmodum Galeni affectu hanc cerebri dispositionem, inflammationi similem, clarius explicarunt, docendo, fieri de subito vasorum sanguiferorum in cerebro obstructionem, ut proinde ad officinam spirituum animalium nullus queat adigi sanguis, & sic dictus vitalis spiritus, pneumatici animali essentialiter necessarius, atque talis vasorum obstructio & interceptio sanguinis non ob vitium cordis, ut fit in syncope &c. sed ob vitium cerebri ipsius contingit, in specie ubi hoc repentinè obturatur aut concidit. Declarat hoc Nymanus in suo, quem de Apoplexia scripsit, tractatu, exemplo eclýpsis, comparando cerebrum lunæ, cor soli. Quemadmodum enim lunæ adimitur lux, si, interpositò globò terraqueò, solis radij nequeant ad illam appellere; ita & omnis vivificatio cerebri cassa est, quamprimum vivificò cordis necitare, i. e. sanguine, spiritibus vitalibus foeto, haud irroratur. Porro determinat præfatus Nymanus ipsa hæc cerebri vasa, quæ obstructa Apoplexiam inferant, & in specie Torcular Herophili tantæ noxæ insimulat, quando ita scribit: cum paulò penitiùs rem introspiccerem, vasæque cerebri singula diligenter perlustrarem, deprehendi tandem locum, quo tanquam è fonte sanguis & spiritus vitalis cerebro communicentur, & ex cujus obturatione cerebrum suis spiritibus, si non omnibus, tamen

pluribus simul privari possit: hicque est concursus omnium crassæ meningis sinuum (quem Torcular aliqui nominant, eòquod veluti ex torculari sanguis è venis & arteriis in canales istos effusus, in universam cerebri substantiam exprimatur) obvius in posteriore cerebri sede, propè apicem suturæ lamdoideæ, ubi quartus & tertius sinus oriuntur, priores verò duo ad suturam prædictam ascendentes conjunguntur: omnes autem exiguo foramine congregiuntur, quo obturato (ut facile fieri potest, siquidem circa id etiam in cadaveribus nonnullis, violentâ morte peremptis, sanguinem, humorem crassum sæpè & viscidâ pituitâ permixtum, concretum & valde compactum, ad obstructionem ejus aptissimum, deprehendi, delineavitque simile quid Casserius Placentinus &c.) nil sanguinis spirituumque vitalium in tertium & quartum sinum effundi potest, cerebrumque maximâ spirituum copia destitutum suis functionibus omnibus privatur, & vera apoplexia procul dubio generatur. Hæc Nymannus, pro suo quidem ævo doctissimè; quamvis enim, ignoratâ tunc sanguinis circulatione, falsò existimet, sanguinem per venas æquè ac arterias ad caput ascendere, & in sinus duræ matris confluere dehinc verò per substantiam ipsam cerebri diffundi; in eo tamen ingenium commendat suum, quòd in talem locum fœnèque indaget, unde causa omnimodæ & subitanæ frustrationis omnium functionum hominis animalium manare valeat; qui etiam si

ritè explicetur, vera profectò apoplexiæ fiendi ratio quædam ad oculum demonstratur. Nam, ut optimè discurret Clariss. noster Thiermairius (p), venæ jugulares internæ, quæ in dictos duræ meningis sinus, ad reducendum è cerebro sanguinem, insertæ sunt, si crasso, mucoso & pituitoso sanguine obstruantur, atque adeò afflaum ex arteriarum carotidum internarum & vertebralium ramulis sanguinem non resorbeant; tum enim verò debita sanguinis circulatio in cerebro torpescit, & cordis ceu solis microcosmici ulterior influxus & irradiatio prohibetur, subsistente nimirum in carotidibus aliisque plexum choroideum & reliquam arteriosam in cerebro syntaxin constituentibus arteriis, vitali sanguine; qui etiam dum ibi turget, non rarò in cerebri substantiam lethali vomitu effunditur. Unde

CX. Superiùs ubi de differentia Apoplexiæ egimus, ex Pitcarnio bene monuimus, quantum intersit, præsertim quoad prognosin & indicationem sumendam in curatione, ut inter Apoplexiæ causam intra: & extravasariam ritè distinguamus; quippe ubi stasis sanguinis per cerebrum tanta est, ut alicubi vasa crepent turgentia, intraque ipsam cerebri substantiam cruorem eructent, actum est de vita; ubi verò vasorum ruptio nondum contigit, possibile utique est, ut per venæsectiones, aliàsve depletiones, arteriæ atque venæ suo li-

berentur infarctu, sanguinis solvatur strangulatio, & circulatio restitatur, animasticaque Potentia reddatur usus atque integritas. Atque hanc esse veram rationem causam & fiendi modum illius saltem Apoplexiæ accidentalis, quam Galenus phlegmonodi cerebri dispositioni in acceptis refert, Avicennas cum innumeris aliis sanguinis abundantia tribuit, & Recentiores Modernique passim sanguineam appellare consueverunt, probat ratio valde evidens, & confirmat constans experientia per felices curationes mediantibus venæsectionibus factas, de quibus postea, atque per exenterationes cadaverum apoplexiâ & subitanâ morte defunctorum, in quibus restatum palam fuerat, causam tantim mali constitutam fuisse in *αἰμοστασία* seu strangulatione, ut sic loquar, sanguinis, id est, in ejusdem sufflaminata circulatione, stagnatione aut evasatione in meditullio cerebri, cerebelli ac medullæ spinalis factâ, prout videre licet in Weppero (q), Blegny (r), Dionis (s), Actis Erudit. Lips. (t), Ephemerid. Germ. (u) Frid. Hoffman. (vv) Willis. (x), & passim apud alios complures. Et hinc etiam est, quod Apoplecticorum sanguis V. S. extractus ut plurimum crassus admodum sit, fibrosus, tenax & viscidus, sero sæpè omni orbus, aut non nisi per paucò perfusus, imò & grumosus polyposusque tum in cerebri & capitis vasis, tum in reliquo

etiam venoso arteriosoque systemate observetur in exenterationibus.

CXI. Ratio itaque genuina Apoplexiæ sic dictæ sanguineæ in eo consistit, non simpliciter quòd in ista fiat explicata hætenus *αἰμοστασία* seu sanguinis strangulatio per cerebrum, sed quòd hæc ipsa non aliunde quàm ab inquilino ipsius sanguinis vitio dependeat; quod verò duplex esse censetur, plethoræ nempe, atque spissa, grumosa, aut polyposa ejusdem diathesis, cacochymia tamen seroso-pituitosa nihil obstricta. Nempe quod in radice est Catarrhus suffocativus, id ipsum est quoque Apoplexia, ita ut uterque affectus in causa sua nihil prorsus differant, nisi quoad hæmostasiæ locum. Quippe in suffocativo catarrho sanguis in cordis ac pulmonum vasis sive ex abundantia, sive ex grumescencia & polypositate, suo de subito penitus sufflaminatur circulo, in Apoplexia verò id ipsum contingit in cerebro, præcipue verò quando sive ob plethoram, sive ab coagulatoriam spissitudinem, aut ob concreciones polyposas, sanguis ab arteriis cerebri refluas, in torculari Herophili, sinubus duræ matris, aliisque ramificationibus vel omnibus, vel certè plerisque & insignioribus, venarum jugularium (internarum) & vertebralium, sibi ipsi viam obstruit, atque stagnat. Dixi autem, præcipue in venoso cerebri genere fieri apoplecticam

Etiam sanguinis stasis; quando-
quidem an hic affectus oriri etiam
possit à sola arteriarum cephalica-
rum occlusionē, expedità cætero-
quin retrogradā per venas viā, ut
quidem haud pauci arbitrantur,
nondum omnibus persuasum est,
idque meritò; ostendit enim Will-
lis, arterias cephalicas, carotides
nempe & vertebrales, omnes in-
ter se invicem variis in locis per
mutuas inosculationes adeò com-
municare, ut si contingat, illarum
plurimas simul obturari, aut com-
primi, sanguinem tamen unius tan-
tūm arteriæ, sive carotidis, sive
vertebralis, ductu ad cerebrum ad-
missum, statim istius partes omnes,
tum exteriores, tum interiores
pervadere; quod quidem experi-
mentò satis probatò demonstrat,
quatenus atramentum unius vasis
trunco injectum, ductus omnes
sanguiferos implevit brevi, ipsum-
que cerebrum undique atravit.
Cadaver insuper tabidi aperuit
prælaudatus Willisius, cui carotis
& vertebralis arteriæ dextri late-
ris intra cranium ossificatæ ac pe-
nitus imperviæ fuerant, quin ta-
men iste ager unquam fuisset sile-
ratus; ut proinde rite concludere
videatur, longè plus periculi esse
à nimio sanguinis in cerebrum in-
cursu, intraque ejusdem substan-
tiam extravasatione, quàm de-
negato per arterias affluxu.

CXII. Adeò autem ad Apople-
xiæ genesin necessaria mihi vide-

tur explicata ἀποπληξία per cereb-
rum, ut absque ea nulla prorsus
Apoplexia fieri quidem possit, si-
ve de earum genere sit, quæ *positi-
ve* appellantur, sive de *privativa-*
rum sit grege. Rigidus ille magis
quàm æquus Galenicorum censor
& mastix, Helmontius, prolixus
est in eo, ut Apoplexiam privati-
vam omnem è foro medico pro-
scribat, positivam verò unam uni-
cam subroget, ac pro genuina ha-
beat. Vanam nempe, docet (y),
eam esse communem Galeni cate-
rorumque de Apoplexia ætiolo-
giam, quæ non in ipsis animasticis
spiritibus causam mali omnem po-
nit, sed impedimenta solum quæ-
rit, constituitque in humoribus,
ob quæ isti spiritus vel generari
porro materiā subtrahit haud pos-
sint, vel angustatā ac occlusā viā,
à jugi per nervos influxu ac distri-
butione prohibeantur; cum ta-
men, ipso iudice, Apoplexia om-
nis à vero soloque ipsorum & spiri-
tum animalium vitiò prognasca-
tur; quatenus nempe à causæ oc-
casionalis narcosi subito stupefacti,
suffocati, extinctique in causa sunt,
ut de repente quoque tota colla-
batur potentia animalis, sicque
sensus omnis cum motu & animi
usu simul & semel penitus abolean-
tur, ac cessent; uti fit in fulmine ta-
ctis, à gas carbonum, aut ferment-
escentium liquorum exhalatione
conclusa suffocatis, vel opia-
torum aliorumque narcoticorum
usu

Apo-
plexia
positi-
va &
priva-
tiva
qua-
nam?

esu & usu extinctis. Cum verò hæc Helmont pro Apoplexia sua positiva Recentioribus postmodum ritè perorasse sit visus, & experientia convicti facile darent, à causis merè stupefactivis enarratis Apoplexiam aliquando imò & sæpe oriri; e contra verò nec Helmontius ipse idonea ratione humorales posset Apoplexias exterminare, evidensque omnibus sit, à celeri suspendij chorda, à plethora nimia & consummata, à grumositate sanguinis, ab humoribus aut materia purulentâ evasatis, & cerebrum prementibus, à casu ab alto, à plagis inflatis, & ejusmodi, haud minus ac à fulmine, rerumque quarumvis narcosi, homines siderari; ansam hinc arripuere dividendi Apoplexiam in Helmontianam seu positivam, in qua nempe stupefacti soli spiritus, sine omni humorum noxa, supponuntur esse in causa; & in privativam, in qua nimirum ex solo humorum vitio (quod plures hodie in sufflaminatâ sanguinis per cerebrum circulatione collocant) morbus hic Attonitus oritur, spiritibus in se nihil vitiatâ.

CXIII. Redeo nunc ad thesin meam, & dico, αἰμοσασία adeò necessariam ad Apoplexiæ genesin esse, ut etiam sine illa omnis quoque positiva fieri haud possit. Sicut enim certissimum illud ab experientia omnibus evadit, à fulmine, à gas sylvestri carbonum & locorum nonnullorum subterraneorum, & mineralium quorundam,

à conclusis fermentescibilium habitibus, ab usu narcoticorum, venenorum & opiatorum, quando Apoplexia inde inducitur, animales spiritus sua in crasi labefactari, stupefieri, suffocari, extinguique; ita profectò haud minus evidens est, humoralem quoque massam, sanguinem, lymphamque, in tantum de subito suo in motu, tam intestino, quam progressivo, perinde turbari, ut vitalis illa fermentatio circulatioque, per capitis pomœria præcipuè, pessum penitus eat, cessetque; quod ex natura opiatorum & narcoticorum omnium, eorundemque agendi ratione, planè deducitur, & ab experientia probatur. Quin nec intelligi ferè posset Apoplexia ex sola spirituum noxâ oriunda, saltem lethalis quæ esset, aut longius duraret. Da enim mihi hominem, spirituum duntaxat usu privatum, qui boni autem sanguinis jugi semper in viscera omnia influxu & irrotatione gauderet; is profectò in momenta singula recolligeret vires, sensuum motusque restitueretur usui, moreretur certè nunquam. Falsum proin sibi sumit Helmontius, quando ex mera solâque spirituum narcosi Apoplexiæ genesin meditatatur, & credit: verumque manet, cephalicam sanguinis strangulationem essentialiter & pro omni Apoplexia requiri.

CXIV. Quemadmodum verò Apoplectica cerebri αἰμοσασία, pituitosa merâ quæ?

aut grumescentiâ dependet, speciem illam sanguinei sic dicti mali ingenerat; ita ubi tota cruoris massa pituitoso sero est difflua, seu quando phlegmatico totius temperamentô homo sideratus est præditus, inclytissima illa apud Practicos Apoplexiæ pituitosæ species consurgit; siue dein intra vasa adhuc hæc mali radix contineatur, ad obstructions & stases subitaneas apta: siue evasetur intra cerebri substantiam, & gravando, comprimendoque spiritibus humoribusque viam subito præcludat. Ut ex superioribus constat, Galenus cum suis generationem Apoplexiæ collectioni humoris pituitosi (aut melancholici) ad cerebri ventriculos tribuit; & per exenterationes observatum est sæpè serum, in copia nonnunquam intra calvariam apoplecticorum evasatum. Verùm haud minus frequens contraria observatio est, qua compertum habetur, subinde nihil prorsus humoris fuisse per Apoplexiam in capite collectum: subinde verò per alios morbos ingentem factam, visamque fuisse seri, lymphæ ac pituitæ in cerebro extravasationem, absque eo tamen, ut Apoplexia inde ortum duxisset ac apparuisset. Fernelius & Vesalius id testati sunt dudum (z), quando prior ex inflicta capitis plaga ingentem puris copiam, ad ventriculos cerebri confluentem, reperit in homine, nono ab accepta læsione die,

sine omni apoplexia, demortuo; alter verò de puella quadam hydrocephalica prodit, quòd sine Apoplexia vixerit, & defuncta sit, ventriculis licet cerebri in sectione repertis, seri copiam distentissimam. Parallelas observationes inter Authores nostri ævi plures circumferuntur; quibus meam jungo, præterito primùm anno in juvene viginti annorum hic Ingolstadii habitam. Studiosus is erat Academicus, felicitate ingenii & doctrinâ suos inter commilitiones omnium facillè princeps. Vitam, quoad sciam, & ex quo illum novi, degebat sanam, hoc solo à suis notato, quòd nares emungere, aut strophium maculare, nunquam sit visus. Caput languere corpore, ubi animò tamen adhuc satis polleret: ægrotavitque per aliquot dies, quin tamen morbi natura in apertum veniret; pulsus enim diu sibi constabat, de febre nihil quicquam prodens; vires verò adeò concisæ fuere, ut pedibus insistere æger haud valeret amplius; hinc interveniebant paraphrosynes indicia, à quibus die altero secuta est mors placidissima sine omni convulsionis, epilepsiæ aut apoplexiæ notâ. Sedem ignorati mali in capite esse ratus, aperiri calviam jussi, & ecce! limpidissimum serum, totum cerebrum & cerebellum inudans, ingenti copia profudit. Duas facillè libras colligere potuissimus evasatæ ejusmodi lymphæ, nisi inexpecta-

pectatus hic hydrocephali casus, jugisq; laticis effluxio cassam reddidisset omnem industriam; quippe non cerebrum modò cum cerebello sero huic innatabat, sed ex spinæ dorsi antro per sat longum tempus continenter ascendit hic latex. Mira profectò hæc fuit ichorescentia cerebri, eò potissimum, quòd apoplexiæ ferax haud fuerit. Nempe nullas huic gignendo malo est locus, quousque à cerebri sanguinis strangulatione per naturam est cautum.

Causa pro- CIX. Igitur omnia, quæ spiri-
cata- tas animales & sanguinem figere
rica. quomodolibet possunt in cerebro, aut ad stasim disponunt, malo huic occasionem præbent, & inter procatarticas causas ambulant. Sunt verò ejusmodi. *Ex Rebus Naturalibus*, imprimis plethora, juncta præsertim cum intemperantiâ vitæ: habitus corporis præpinguis & crassus, in iis specialiter, qui impinguntur in prima ætate, ut Avicennas advertit (aa); intelligendi autem potissimum sunt illi pingues, quibus parvæ, graciles & constrictæ sunt venæ; ubi enim ampla satis vasa corpus pingue & crassum pereptant, minus periculum est hæmostasiæ & strangulationis sanguinis, ubi etiam sanguinis missione malo facile omni præverti potest, quod non obtinet in obesis, angusto vasorum systemate ex natura præditis. Utut verò res ita se habeat in præpinguis, gracilis perinde tamen

corporum dispositio adeò immunis ab Apoplexia censenda non est, ac si eidem prorsus esset inhabilis; cum experientia doceat, nec extenuatis quidem naturis semper esse contra Apoplexiam ritè & tutò provisum. Juvenes & viri sanguinæ saltem syderationi obnoxii existunt, si plethoram, quam habent, temulentia, incontinentiaque prodigunt. Ab anno autem ætatis 40. usque ad 60. apoplexias frequentius fieri contendit Hipp. Aph. 57. S. 6. Pituitoso autem malo succumbunt plerumque senes, præsertim in aëre nubo, frigido, pluvio, hyberno diu versati. Conferantur aph. 16. 23. & 31. sect. 3. Puerili quoque in ætate aliquando visa fuit Apoplexia, rarissime licet. *Ex Rebus Non naturalibus* ad Apoplexias disponit imprimis Aër humido-frigidus, & humido-calidus: hinc auster & aquilo hoc nomine passim infames. Sed singulari quadam ratione suffocationis, cari & syderationis ferax est aër, exhalationibus narcoticis & virulentis foetus, qualis est in cellis vinariis aut cerevisiariis haud perflatis; in cubilibus gas carbonum accensorum, vel etiam odore grave: & suave olentium narcoticorum v. g. liliorum alborum, betularum &c. repletis, aut quorum muri coementò recens loricati, vel calce dealbati sunt, vel pavimenta ex lotione madent; item sub arbore fulmine tactâ, sub juglande,

de, ab exhalationibus subterraneorum locorum bituminosis, sulphureis, arsenicalibus, vitriolicis, occasione sæpè terræ motuum aut effossionum mineralium, puteorum & similium excitatis &c. Cibus euchymus & opipera mensa, in quotidianum usum ex consuetudine adhibita plethoricis & succiplenis, nisi unà sufficienter exerceantur corpore, aut plenitudini dematur per statas sanguinis missiones, Apoplexiam frequenter inducit. Nihil verè nocentius iis est, qui qualitercunque ad Apoplexiam disponuntur, quàm inebrians Potus, & frequens ebrietas, uti innumeræ tristesque loquuntur historiæ, & dudum verissimè pronuntiavit Arabum Princeps (bb) *frequens ebrietas est mala, quæ hepatis & cerebri complexionem corrumpit, & nervos debilitat, & ad nervorum ægrotudines perducit, & apoplexiam, & mortem subitanæam.* Quemadmodum juxta superius dicta pessimè consuevit valetudini, qui lautè victitans, nihil aut parcè exercitatur; ita vicissim ingens incurrit periculum, qui Motui corporis nimium tribuunt. Perquam notabilis est Galeni sententia, quando docet (cc) *si hominem, vel pituitâ, vel flava bile vel atrâ, vel ipso etiam sanguine plenum, volueris ad exercitationem perducere, aut ei morbum comitialem, aut apoplexiam efficies exercitatione: aut si hæc mala non evenient, periculum imminet, ne, raptò aliquo in pulmone*

vase, in morbum incidat insanabilem. Supinus in Somno decubitus tam atro carbone notatur passim ab authoribus, ut meritò quisque ab eo sibi diligenter cavere, & eò niti debeat, ut in alterutrum latus decumbere, indormireque assuefiat. Audi iterum Avicennam (dd): *resupinè autem dormire est malum, & ad multas præparans ægrotudines, sicut ad apoplexiam, & paralyssin & incubum; quoniam superfluitates ad posteriora (videlicet ad medullæ radicem & nervorum principium) declinare facit, & retinentur, & per suos non incedunt canales naturales, qui sunt ab anterioribus, sicut nares & palatum.* At resupinus hic decubitus non tantum malus est ac perniciosus ut causa, uti hic notat Arabs, verum etiam ominosus est ut signum, propter ea, quæ recenset Galenus inter prognostica (ee). Singulariter autem animum in omnem cautelam sibi ipsis intentum habeant, qui dormientes frequenter patiuntur incubum, & vertiginosi incedunt vigilantes; quo in casu omni se se exercitationi corporis subducant, & antequàm epilepsiam aut Apoplexiam incurrant, prophylaxin quantocyus ineant, de vertigine & incubo superius suis in locis edoctam. Tabaci, utpote narcotici & inebriativi, nimius usus: item præceps ira, terror, & Venus, quæ modum non habet, uti aliorum acutissimorum malorum causa persæpè extiterunt, ita Apoplexiam

plexiam haud raro inducere sunt visa. Huc refer intempestiva balnea, & denique abusam phlebotomiae in melancholicis & pituitosis temperamentis; de qua bene notavit Avicennas (ff): illi, qui plurimum utuntur phlebotomia propter melancholicum sanguinem suum, ex multitudine quidem phlebotomiae juvantur, sed in fine deficiunt, quoniam incidunt in apoplexiam, & similia ei. Ex Rebus denique Præternaturalibus ad Apoplexia genesis contribuere possunt & solent vertigo, incubus, arthritici, ac podagrici in specie, tumores aut dolores inepre deleniti, ac subito retropulsi, scabies retropulsa, fonticuli neglecti, ulcera pedum antiqua sanata, fistulae ani aut alterius partis obstructae, lochia, menses, haemorrhoides, haemorrhagiae natium consuetae, suppressae: abscessus seu apostemata cerebri repente disrupta; tumores & excrescentiae peregrinae intra calvariam; item violentiae externae, ut concussionem cerebri ex casu ab alto, ictu, & similibus: ex sideratione denique ipsa seu fulmine.

Diagnosis
immanitatis.

CXVI. Duo ex Willisio fecimus Apoplexiae genera, *Accidentalem* & *Habitualementem*; utraque verò eodem invadendi modo praesentem se sistit; Imminentis autem mali, si de accidentalium genere est, nullus praerititur prodromus; sanis enim, & bene valentibus, ut superius est dictum, inopinè supervenit; Habitualis econ-

tra Apoplexia multis, diuque saepe, symptomatibus praeludit: nempe languore corporis, hebetudine sensuum, vertigine, oculorum obscuracione vel etiam fulgore, aurium sonitu, incubo, dolore capitis, tremore artuum, dentium stridore in somno, extremorum frigore, lotio rubiginoso (ut Aegineta vocat) atro, paucò, cum crassa hypostasi farniaceâ, aut spermatis simili, catarrhis; quin multi quoque, quibus paroxysmus proximè imminet, quasi ebrii titubant, & fallente subin vestigio, cadunt, vacillantque mentem, ac blesâ linguâ verba non nisi dimidiata & semidelira proferunt, ut jurares, eos temulentiam agi, nullo licet praegresso potu. Nonnullis de subito labitur memoria absque causâ manifestâ, & brevi post succumbunt attoniti. In senibus mictus cruentus haud insolito minatur Apoplexiam, Wedelio teste (gg). Notantur quoque variorum gutturalium tumor & pulsus submaxillaris, somnulentia, graves inter dormiendum rhonchi, somnia turbulenta suffocationis; omnisque denique fatiscit animi corporisque alacritas. Ubi jam praesens malum hominem corripit, de repente eundem, nunc sine nunc cum ejulatu magno, proster nit, sensu omni & motu destitutum, mortuoque similem, nisi quod superstitè respiratione, lassâ tamen plus minus, & pulsu, nonnulloque faciei colore vivido,

Signa
praesentis
paroxysmi

vita certa indicia prodat. Pulsus Apoplecticorum absentiam testatur febris, estque ipse, referente Galeno (hh), parvus, languidus tardusque: nonnullis rarus quoque & celer, sed inordinatus, & adolescente periculo, intermittens; quin ubi aegri aguntur novissima, penitus ad sensum cum respiratione tollitur. Ipsa hæc respiratio, ut supra diximus de Apoplexiæ differentia, pro magnitudine morbi suam qualitatē læsionem; ut enim in leviori malo solum nonnihil diminuta est; ita evadit inordinata, inæqualis & difficilis, augmentum sumentem malo; stertor & spuma oris valde aggravant malam pravi spiritus conditionem: estque hæc spuma longè alterius ordinis atque ominis, quam quæ in epilepticis per modum criseos à natura in aegri emolumentum ante os protruditur; sicuti enim stertor ab oppressis nervis thoracicis, non sine suffocationis periculo, oritur in Apoplectico: ita spuma ex pulmonali sanguine, penitus penitusque stagnante, una cum spiritu per tracheam eliditur. Membra resolvuntur omnia, & si pedem, manum, brachium, aut caput leves, suo mox depressa pondere in se concidunt; sphinctere subinani resolutio, sua sponte egeruntur faeces & clysmata; trunci instar corpus jacet, homoque hians ore speciem præsefert altum dormientis, vellicatus, acclamatus, pun-

ctusque nihil movetur. Internoveris verò à pituitosa sic dicta sanguineam Apoplexiam, quod, inter recensita percussione subito facta phenomena, ista faciem, quæ plerumque tumidula fieri consuevit, rubore suffundat, vasa capitis ad turgescientiam maximè repleat, pulsum reddat haud adeo exilem, totumque corpus in calore conservet. Econtra in pituitosa visitur facies pallida ac flaccida, corpus universum sensim friget, pulsus perexiles sunt &c. Utrum verò Positiva aut Privativa Apoplexia hominem teneat? cognosci debet potissimum ex prægressis causis, nempe occasione libus externis, vitæ instituto & corporis habitu, victus genere & reliquâ diætâ; his enim ritè perpensis, haud difficile divinatur, utrum uni sanguinis per cerebrum stasi aut evacuationi, aut collectioni lymphæ atque pituitæ: vel an etiam peculiari cuidam narcosi spirituum animalium adscribendus sit paroxysmus. Denique Extravasaria Apoplexia ab Intravasaria perinde dignoscitur, si ex ore, naribus, auribus, stillet nonnihil cruoris aut puris vel alterius latitantis; sique causa tanta præcessit, à qua vasorum ruptio prudenter conjici possit.

CXVII. Inter acutissimos morbos Apoplexia meritò reputatur; brevissimo enim tempore ad salutem aut mortem terminatur, licet recuperata salus, resolutis ordinariè

Signa
san-
gui-
nea &
pitui-
tosa
apo-
ple-
xia.

Signa
positi-
va &
priva-
tiva.

Signa
apo-
plexia
intra-
& ex-
tra
vasa.

Pro-
gnosis

riè cruribus, deinceps per reliquos vitæ dies claudicat, aut vehementer titubet. Hinc ait Hipp. Aph. § 1. S. 6. *qui valentes capitis repente doloribus corripuntur, & protinus muti fiunt, & stertunt, intra septem dies intereunt, nisi febris interverit.* Estque huic parallelus Aph. §. S. 5. *si ebrius quispiam de repente obmutuerit, convulsus moritur, nisi febre corripiatur, aut qua hora crapula solvitur, vocem recuperet.* Cum igitur Apoplexia ex eorum sit numero morborum, qui acuti appellantur sine febre; acuti autem morbi, ut Galenus (ii) advertit, præter id, quod celeriter judicentur, statim etiam magnitudinem habeant; pater, affectum hunc esse ex sua natura satis periculosum: & quamquam divinus Causa noster Aph. 19. S. 2. asserat, acutorum in genere morborum non omnino esse certas prænuntiationes aut salutis aut mortis; in præcitis tamen aphorismis de eventu certo prognosticat, & etiam Aph. 42. S. 2. de Apoplexia differre scribit, eandem, si fortis fuerit, esse curatu impossibilem, levem verò non facilem. Quod attinet febre, quam Hippocrates in citatis aphorismis salutarem vult, si apoplecticis supervenerit, ait Galenus in comm. materiam apoplexiæ supponi pituitam, quam febris subigit, calefacit, extenuat, & resolvit: fieri autem hoc nonnunquam tribus diebus aut quatuor, nonnunquam verò pluribus, non

tamen ultra dies septem; quia pars affecta princeps est, non ferens diu passiones fortes. Exigit autem Galenus alibi (kk) febre acutam, non debilem, diuturnam, seu sic dictam febriculam lentam. Quod si autem Apoplexia sit sanguinea, & supervenit febris, tunc prorsus inflammatoria evasit; quo in casu non jam ad Medicos, sed ad pollictores properandum. Intelligendi etiam mihi videntur illi de febris in Apoplexia salubritate Aphorismi de habituali malo, quod plerumque in atonia cerebri & frigido humida temperie raditur; quippe in subitaneis, id est inexpectatis Apoplexiis (quales sunt accidentales) febre supervenientem, ut perniciosam, damnat Hipp. (ll) & Numenij filium in exemplum adducit; quæ proin febris tunc etiam lenta magis quam acuta fuerit, sphacelati cerebri haud obscura nuncia. Quatenus respirationis conditio salutis spem modificet, colligitur ex dictis superius N. 105. hæc enim quò magis à naturali statu deflectit, eò est ominosior; cum tota ulterioris vitæ radix in sola respiratione sit sita, quæ cessante suffocatus perit, qui, suppetente ex hac vitæ adminiculo, mortui instar jacet quidem attonitus, sed inter vivos esse non desinit. Valde autem deteriore respirationem reddit stertor, pessima omnino spuma oris; ex oppressi enim cordis obluetatione scaturiunt, mortemque portendunt; aliter

aliter nempe ac in epilepticis evenit, in quibus hæc spuma ad finem paroxysmi bonis avibus apparet & solutionem instare enunciat. Apparente igitur spuma in Apoplecticis, desperandum est, saltem ordinariè & ut plurimum. Nam sicut de strangulatis quoque Hipp. Aph. 43. S. 2. ait, quod servari non possint, quibus spuma circa os fuerit; Galenus in comm. expressè docet, intelligendum id esse de ut plurimum; aliquando namque, licet raro, etiam tales servati fuerunt. Coeterum contingit etiam, ut nullis rhonchis, nullaque spumâ tacitus æger (ut Jason Pratenfis loquitur) in exitum rectâ tendat; quodque ipsum Apoplexiæ genus omnium est funestissimum, nec Æsculapio, ex Epidauro si vocetur, curabile; quia nimirum ob degradatam virtutem, obque nimium viarum pulmonalium cardiacarumque infarctum, tantillum aeris inspirari non potest, quo remane ante æger stertere posset, aut humoris quicquam spumescere. Hæc si concurrant, difficultas spirandi, exilitas pulsus, sphincteris ani resolutio, & epistaxis seu sudationicula, apoplectici quatuor novissima reperta.

CXVIII. Habitualis Apoplexiæ paroxysmo plerumque expediuntur ægri semel atque iterum; qui verò semel Apoplexiâ correptus, rursus fiat vertiginosus, novum præstoletur, eundemque peiorem, insultum; tertio namque aut quar-

tò recurrens denique perimit. Finiri aliquando Apoplexiam in catarrhum suffocativum, lethali quidem metastasi, exemplis constat (mm). Si Apoplexia solvitur, remanente deglutiendi impotentia, ferè semper lethum expecta; cuius confirmatio illustris habetur in Ephem. Germ. (nn). Notabile quoque est præsagium Galeni (oo): *qui ceciderit in apoplexiam, & dein de multis rebus desiderat sibi cibum offerri & potum, & statim quando videt, hoc abominatur, sive masculus fuerit, sive femina, mortem imminere significat.* Notar enim talis abominatio paralytin seu atoniam omnimodam fibrarum stomachicarum, aliarumque totius œconomia antiquitùs sic dictæ naturalis partium. Habet autem hæc prognosis locum non modò in Apoplecticis & paralyticis, sed etiam in omnibus morbis chronicis, aut senilibus; & famigeratissimus Professor, Collega & Antecessor meus, Joan. Henricus Schefferus, qui Cathedram Academico-Medicam ultra octo lustra insigni cum fama adornabat, fatali exemplo suo ejusdem veritatem comprobavit; dum in ultima sua paucarum dierum infirmitate in horas ferè singulas appetitu speciali ferebatur in alia & alia eduliorum genera: quæ cum ipsi apposita fuissent, tantam abominationem ex primo mox aspectu moverunt ægro, ut inde animam quasi agere aliquoties videretur. Baglivus (pp) ex Rhodio

dio & Ballonio refert, in omnibus affectibus comatosis, præcipue vero in lethargo & Apoplexia, pulsum, dum ex parvo fit magnus, & sensim in magnitudine crescit, ægris mortem brevi affuturam nunciare. Idem Baglivus pro signo mortis aut vehementioris mali habet guttam serenam, Apoplexiæ aut epilepsiæ supervenientem: quod ipsum etiam colligo ex historia quarta Wepferi de Apoplecticorum Anatome. Pessimo indicio est, clysteres injectos ob sphincterem resolutum mox remeare; sed neque boni ominis est, eosdem ultra horam detineri in alvo, & suo carere effectu; notat enim hoc nervos splachnics & intestinales fibras spiritibus nimium destitui. Apoplexia ex ebrietate contracta lethalis pronuntiatur ab Isaaco (qq); quod tamen moderatur Hipp. in citato aph. 5. S. 5. & certum est, multos per V. S. suscitari. Quotidianum illud & passim obvium est, quod Aëtius affert (rr): *qui periculum effugerunt, in diuturnum morbum (ordinariè) incidunt resolutionis aliquarum partium, aut etiam totius corporis, aut etiam violatæ rationis.* Coeterum Apoplecticos non esse sepeliendos ante 72. horas, confirmatur historia Blegny (ss).

**Indicatio-
ne.** CXIX. Quandoquidem Apoplexiæ paroxysmus in radice sua nil aliud est, quam spirituum animalium in ipso communi suo fonte remora, repente facta, quò ne-

queant in sensoria & musculorum nervos influere, hæc ipsa verò spirituum sufflaminatio vel à sola hæmostasia cerebri subita proveniat, vel simul etiam narcoticam eorundemque spirituum congelationem supponat; quæ utraque etiam causa nunc dispositionem apoplecticam, & certam cerebri infirmitatem prærequirit, nunc sine ejusmodi procatarxi malum procreat, obstetricante potissimum vel plethorâ, vel grumescentiâ sanguinis, vel cacochymia & colluvie pituitosa; hinc in ipso hoc insultu indicatur excitatio spirituum animalium, & promotio in suas emanationes, ac solutio stasis sanguinis, seu expeditio circulationis per vasa cerebri & capitis, removendo causam pro re nata quamcunque. Extra paroxysmum tenet ulterior & impensior remotio causarum, correctio intemperierum cerebri, corroboratio totius facultatis animalis, & denique curatio affectuum & symptomatum, Apoplexiam secutorum.

CXX. Quod igitur ipsum spectat Apoplexiæ paroxysmum, haud ex vano mox in vestibulo nostræ Curæ dicere possumus cum Aëtio (tt): *sanè permittit hæc affectio, ac cogit, vel temerè omnia tentare.* Quin etiam, cum princeps humani corporis pars affectionem fortem, ut Galenus loquitur, diu cum vita non toleret, nec multæ deliberationi, cunctandò, locus est; *dilatatio enim, ait Mesue, ducit*

*Curatio
paroxysmi.*

Ex-
ternus
pro-
cessus
in pa-
roxys-
mo A-
pople-
tico.

ad mortem festinam. Protinus igitur ad rem; & æger attonitus ante omnia deportandus est in locum temperatè calidum, si pituitosa mali species subsit (secus verò in sanguinea, ubi præstat in loco perfato, etiam extra lectum, depone ægram per octo ferme horas, juxta Willisij monitum, donec materiæ morbificæ fluxio prætereat, & circulatio sanguinis per debita auxilia restituatur) reclinandus in supinum decubitus extensis manibus pedibusque, erecta tamen in alterutrum latus cervice; diducantur maxillæ, & ligno aliòve cuneo dentibus interjecto os servetur apertum, quò & ingeri quid medicaminis, & egeri saliva viscida spumæque commodius possit, & liberalior spiritus trahatur. Deraso capillitio, caput totum ungatur calidè oleo chamæmelino, irino, d. castoreo, succini: aut balsamo apoplectico, rutæ, succini: vel spiritu quodam cephalico, ut lilior. convall. meliss. aqua Regina Hungariæ, Elixir vitæ Matthioli, balsamo albo Schauriano aut Divoriano &c. Ex Antiquioribus multi herbas cephalicas in aceto squillitico, aut lotio veteri coquunt, & spongiâ hoc decocto imbutâ calidè aliquamdiu & aliquoties caput fovent; nonnulli ex consilio Avicennæ candens ferrum v. g. sartaginem ignitam, capiti cominus eminus obvertunt; haud pauci ventosam magnam vertici cum multa flamma affigunt: alij tum siccas

tum scarificatas cucurbitulas capitis partibus, aliisque vicinis locis, imò & dorso, lumbis & cruribus applicant; communiter etiam phoenigmis & sinapismis tum caput totum, tum tibias & ulnas, pro revulsione & derivatione, excipiant, estque secretum Bohemorum contra apoplexiam minimè ridendum à Cornace (uu) quando caput lotum solâ sinapi trita polliniunt, rubificant, & tumefaciunt. Sequens quoque cataplasma Jasonis pro rubificando capite haud contemnendi est usus: R. cineris sarmentorum vitium, caulium brassicarum an. P. i. stercor. columb. ℥β. sulph. viv. ℥ij. rad. pyrethr. pœon. irid. an. 3j. sem. nigell. cardamom. majoran. an. ʒj. ol. rut. ℥ij. oxymel. squill. 3j. incorp. c. cera & terebinthina. Ad testes quoque pro revulsione inunctiones inter initia fieri solent ex oleo è piperibus, hyperico, lavendulâ, erucâ, cinamomo & similibus lacoctis animato, vel oleo nardinò aut terebinthinæ, aut castorei; vel unguento martiato aut Aregon. aut è bdellio & similibus. Quamprimum verò os apertum sit, mox linguæ palatoque affricari expedit theriacam, aut mithridatium, vel oxymel squilliticum, vel confectiōē anacardinam; vel mixtura ex prædictis cum spiritibus epilepticis, aquis spirituosis apoplecticis, salibus volatilibus, essentiâ castorei, succini &c. facta mediante penicillo interno oris ri-

Qui

Etui forti manu quaquaversum affricetur, juxta modum & formulam, inferius de paralyfi linguæ explicandam. Inter primas quoque curas esse debent vellicationes narium pilorumque pubis, strictæ ex remorum ligaturæ, eorundemq; frictiones cū oleo rutæ, castorei, sale, aceto rutaceo, aquâ vitæ &c.

Cly-
steres.

CXXI. Inter hæc autem primum terè omnium revulsorium & excitativum esse, & applicari debet Clyster, idque acrius & specificum. *Acrius*, seu quod pulpâ colocynthidis à ℥j ad ℥iv. crocō metallorum à ʒß ad ʒi. electuariō hieræpicræ vel diaphœniconis à ʒi. ad ʒj. massâ pilulari v. g. cochiarum Rhasis, aut de colocynthide Mesuæ, ad ʒi. vel ʒß. sale gemæ ad ʒi. & similibus, sit acuatum; *specificum*, cui nempe *herba* salviæ, origani, pulegii, majoranæ, mercurialis, betonicæ, calamenthæ, rorismarini: *radices* pyrethri, bryoniæ, ireos, angelicæ, centaurei majoris seu rhapontici vulgaris: *flores* chamomillæ, stœchados: semen carthami & agaricus fuerunt incocta, adjectis insuper melle anthosato ad ʒi. extractō castorei, oleō irinō, rutaceō, muriâ, succō betæ, & ejusmodi. Notabis autem primò colocynthidem, & crocum metallorum ante coctionem esse seorsim in petia ligandum; peraccommodum quoque fuerit, crocum metallorum seor-

sim in vino aut aqua decoquere, & colaturam brodio clysmatis affundere. Alii vinum infusionis vitri & addunt clysteri. *Secundò*, liquorem clysteris solitō debere esse parciolem, nempe octo uncias haud excedentem, quò valeat diutius in intestinis hære. & uberius ex capite revellere; *tertiò* clysterem vel ob sphinereum resolutum, vel alias ob causas, citius, quàm par est, redditum, mox sequi debere alterum & tertium, pro necessitate & urgente usu; *quartò*, si clyster injectus planè retineatur, elapsâ moræ horâ sollicitandam esse alvum suppositoriis acribus, seu remanentiam decocti clysmatici instar cataplasmatismatis coquendam esse, & extensam super pannum aut lintheum toti abdomini calidè imponendam, vel regionem umbilicalem illiniendam unguentō de arthanitâ, oleō colocynthidis & extractō aloës remixtō; *quintò* suppositoria acria componenda fore ex esula, euphorbiō, sagapenō, veratro, sale &c. v. g. in hunc modum Jasonis: & specier. hier. compositæ ℥j trochisc. alh. ℥i. salis gemmæ ℥ß. helleb. gr. VI. succi betæ & mell. coct. q. S. M. f. glans. poterit autem ejusmodi balanis injici filum, quo intro-missi, cū commodum videbitur, retrahi possint. Alias etiam expedit consilium Pratenfis, quando ait: *quia nec sensu quippiam valent hi ægri, nec motu se se adjuvare pos-*

sunt, ne clyster intus resideat & demoretur, lumbi totusque venter innixis manibus probè defricentur, agitentur, pressentur, quò hac vexatione refusus spem nostram impleat. Sextò, ante acrium clysterum usum, ubi fæces alvinæ in intestinis copiosæ contineantur, nonnullis probari injectionem emollientem & extergentem; septimò, singulare esse, quod P. Mallebranche in Historia Academiæ Regiæ Scientiarum Parisiensis ad Annum 1702. refert, nempe quendam apoplecticum penitus à paroxysmo liberatum fuisse, & à morbo plenè restitutum meris clysteribus, ex decocto Coffee factis, & frequenter injectis; quod mirum videri possit; cum ab idoneis authoribus acceperimus, usum Coffee ex suâ naturâ enervare systema nervosum, hominemque disponere ad tremores, resolutiones paraliticas, & Apoplexias.

Sternutatoria. CXXII. Atque hæc sunt, quæ apparatus curæ externæ pro abigendo paroxysmo Apoplexiæ constituunt; quibus post usum & operationem clysterum junges ptarmica fortiora, naribus insufflanda, aut unctuosius excepta inungenda; quæ etsi prudenti dubio suspecta sint Æginetæ, Rondeletio, Zacuto Lusitano & aliis, ex eo, quòd crudus humor apoplecticus, cerebro impactus, sternutatione evacuari haud possit, sed potius periculum sit, ne enormi hac capitis & pectoris agitatione

materia peccans cerebro intimius confundatur, & obstructions gementur; nihilo tamen minus, præmissis clysteribus, ptarmica per experientiam & tuta simul atque proficua observantur communiter in praxi. Sit igitur ejusmodi Pulvis sternutatorius, calamo in nares insufflatus: R. Herb. majoran. ʒij. rorismar. salv. an. ʒi. nicotian. ʒij. flor. lilior, convall. ʒij. sem. nigell. ʒij. caryophyll. ʒi. sacch. alb. ʒij. M. f. ☿. Coeterum alia odora-menta, & volatilia, quæ naribus illita excitando prodesse consueverunt, etiam mox ab initio adhiberi possunt & debent juxta ea, quæ antecedit, §. de excitando Epileptico diximus.

CXXIII. Illud hoc loco omit-tendum non est, ad excitandum apoplecticum à nonnullis summo-perè suaderi, ut æger, dum recens concidit, mox erigatur in pedes, & non tantum prælaudatis frictionibus calidis, ligaturis fortibus, crinium vellicationibus, & ejusmodi fatigetur, sed toto corpore ab adstantibus vehementius concutiatur; quo nempe his modis & mediis obstructions cerebri & nervorum recenter factæ quantocyùs referentur. Sed verò talem corporis crudam agitationem vel omnino exitiosam, vel nocivam saltem & ineptam esse multi alii insignes practici contendunt, & funestis casibus confir-mant

Apo-plecti-cus an concutiendus?

mant (ww). Coeterum simplicem ægri erectionem, & lenem circumductionem per cubile, ubi malum primum imminet, & imperfectâ seu levi duntaxat sideratione corpus percellit, improbare nemo potest; eò quod erecto corpore utique talis detur situatio, qua humorum decubitus ad cerebrum & nervorum principium tam pronus esse nequeat, & prudenti motu circulatio promoveatur.

Emerica an & quando proferantur? CXXIV. Præter hæc verò, ubi grave malum hominem tenet, ad generosa etiam quæque revulsoria confugiendum erit, inter quæ potissima sunt Emetica, Purgantia & V.S. De his multis ambiguum esse queat, an locum habeant, aut quando in usum vocari debeant. Vomitoria verò quod concernit, eorum adeò invisum in apoplecticis nomen est, nonnullis, ut etiam piaculo sibi ducant, vel lenem in iis vomitum movere; ex eo quidem capite, quod vomitio fumos & vapores sursum impellat & in interiores cerebri sinus cogat, in majus utique obstructionis incrementum; quodque vomendi agitatione ventriculus infletur, diaphragma prematur, arctentur pulmones, & cordis vasa, quæ libera & permeabilia esse oportet, stringantur arctius, sicque infelix homo hac afflicticiâ colluctatione celerius præfocetur; præsertim quod sensu & motu destitutus caudicis instar

jaceat, nec ullo suo conatu purgamenta rejicere queat; cum tamen, advertente De le Boë Sylvio (xx) absque concurrente diaphragmatis & abdominis præsertim muscutorum motu animali, in Apoplexia abolito, vomitus cieri nequeat, nec proinde præter inanem vomendi conatum, & fortè incommodum inde consecuturum, à vomitoriis aliquid expectari queat. *Hæc incommoda*, ait Jason, *qui non veretur, neque pensi quicquam habet popularem duram, vomitum experiatur.* Verum enim verò insignem Emeticorum energiam contra Apoplexiam saltem recentem & leviolem, quæve de genere pituitosissimi mali est, post Helmontium summis laudum encomiis deprædicant hodie Practici quamplurimi, celebratæ undique experientia viri, ut tutò eos imitari possis, præsertim verò, quando paroxysmus ab invasione, ut dictum, recens adhuc est; quare mox initio invasionis emesis procuranda est; progrediente namque multum paroxysmo, & graviori in malo tutum amplius non est, attritas pectoris coarctati vires porro conficere, & difficultati spiritus ulteriorem ponere obicem. Neque etiam hodie primum excogitata est hæc per emesin Apoplecticorum cura; dudum quippe Æginetæ, Avicennæ, Aetio, Haly Abbati, Celso & aliis in more fuerat, apoplecticos ad vomendum immisâ in fauces pennâ aut digito,

Pur-
gan-
tia.

gitō, oleo quodam tinctis, prori-
tare: utut longè satius sit, ex Mo-
dernorum consilio, emeticum,
ubi æger visus est posse nonnihil
deglutire, instillare liquidam, id-
que etiam fortius & in magna dosi,
ut & movere & promovere ma-
teriam possit, ex sale vitrioli, oxy-
mellite squillitico, infusione croci
metallorum, syrupo emetico A.
S. & ejusmodi. v.g. R. syrup. emet.
A. S. ʒvj. syrup. squillit. & de ni-
cotian. an. ʒiʒ. R. Θ * ʒij. ∇.
raphan. ʒiʒ. M. f. Potio pro una
dosi. Locō syrupi emetici in hac
mixture solvi posset tartarus eme-
ticus ad gr. V. vel sal vitrioli ad ʒij.
Coeterum quod dictum est de E-
meticis, id quoque intelligi potest
de Purgantibus, quæ nempe ip'a,
si statim in dosi majore propinen-
tur, apoplexiæ pituitosæ paroxys-
mum recentem feliciter sæpius ex-
pedire, & hominem liberare va-
lent, ceu Baglivus, Hecquetius
& alii testes esse possunt; utut in
Emeticis omnino plus ego confi-
derem; utpote quòd non tam eva-
cuando, quàm revellendo & ex-
citando, quidquid boni inde spe-
randum est, rem suam præstare
videantur: quæ vis in emeticis
sine dubio pluris habenda est,
quàm in purgantibus: quæ ultima
proin in debilioribus naturis magis
ex usu esse poterunt, ubi nempe
vomendi laborem ferendo pares
non censentur vires.

V. S. CXXV. Secunda in naufragio

tabula est V. S. mox in ipso cura-
tionis vestibulo instituta: quam
non moderni duntaxat & Recen-
tiores maximi habent in Apople-
xiæ sanguineæ insultu, sed ipsi e-
tiam Veteres, utut Apoplexiam
plerumque aut semper pituitosam
faciant, in re desperata ad sacram
hanc phlebotomiæ anchorā con-
fugiant. Luculentissima rei hu-
jus testimonia fero ex codicibus
Galenī (yy): Mesuē (zz): Pauli
(aaa): Aëtij (bbb) Avicennæ (ccc)
Haly, & plurium passim aliorum;
ut proinde multi hodie in omni
prorsus apoplectico paroxysmo
curationis initium à venæsectione
ducant, etsi non præcisè sangui-
neum malum subsit; quod ipsum
in theoria nostra & ætiologia su-
perius data fundamentum habet,
eò quòd in pituitosa quoque spe-
cie, atque in ipsâ Apoplexiâ positi-
vâ, hæmostasia seu strangulatio
sanguinis in cerebri vasis continen-
tem mali causam constituat: licet
frigida & pituitosa indoles mitten-
di sanguinis quantitatem multum
moderetur. Quin jam tum divi-
nus Senex noster Hipp. (ddd) ad-
vertit: *cum itaque fluxio, quæ frigi-
da viscosaque est, spiritus & sanguinis
meatus obstruxerit, quidquid sanguini
proximum est, figit, ipsum verò im-
mobilem constantemque reddit; quip-
pe quæ suapte naturâ refrigerandi ob-
struendique facultatem obtinet. Pro-
inde suffocantur ægri, linguâ livente,
rotundâ & incurvâ. Itaque celeriter
jugulat, nisi protenus juveris, sangui-
nem*

nem ex brachiis extrahendo, dein venas sub linguâ secando &c. quibus verbis Hipp. clarè innuit, etiam in frigidis affectibus, ubi sanguinis suffocatoria stasis inducitur, phlebotomiâ esse utendum. Sed singulari quadam necessitate ad mittendum sanguinem compellimur, 1. si Apoplexia sit verè sanguinea: 2. si constitutio corporis plethorica: 3. si lautè victitandi consuetudo præcesserit, sine debitis corporis exercitationibus: 4. si malum processerit ex ebrietate immediatè prægressa, & per somnum nondum despumata: præprimis si abusus vini, aut vini spiritus, & similia liquorum inebriantium, in causa fuit, largâ opus erit V. S. 5. si quis apoplecticus concidat ex violentia externa, v. g. casu ab alto, percussione, concussione cerebri &c. vel ubi 6. ex fulmine tactus quis apoplexiâ attonitus jaceat, cujusmodi exemplum affert Benivenius (eee): 7. quin etiam ab opiatorum usu nimio si inducta fuerit Apoplexia, ad venæsectionem etiam largiorem confugies cum De le Boe Sylvio, qui ulterius docet (fff) qua ratione præter venæsectionem tractandus sit apoplecticus contra opiatorum & inebriantium noxas; nempe admoventia naribus sunt castoreum, oleum succini, acetum; & ubi ex venæsectione nonnihil excitatus æger fuerit, propinando emeticum, aut purgans medicamentum, dehinc verò sudoriferum, aceta & acida alia quæque, item succinata & castoreata: adhibendoque frictions & ligaturas extremorum. 8. ubi apoplexiam comitatur febris, quæ de inflammatoriarum genere sit, omnino secanda est vena: non autem superveniente illa febre, de qua Galenus & Hippocrates in pituitosis bonum prædicunt, nec illâ etiam febriculâ lentâ, necrosis inductæ indice, de qua superius in prognosi. 9. denique phlebotomiâ opus erit, si suppressio excretionum cruoris naturalium aut consuetarum malo ansam dedisse videatur. v. g. mensium, loch. hæmorrhoidum, hæmorrhagiæ narium.

CXXVI. Quantum sanguinis extrahendū

sit apoplectico? determinat mali indoles & Quam-
magnitudo; in Pituitosa enim Apoplexia tum
minor expedit quantitas, major in sanguis-
anea. Id placet plerisque, largam esse de-
bere phlebotomiam, viribus tamen & mit-
tutioni ægri accommodatam. Jam tum ten-
dus? Avicennas ad animi usque deliquium præ-
cepit V. S. pro apoplectico, viribus adhuc
satis constante: & ipsa subin natura in mor-
bi hujus insultu ingentem per crisin moli-
tur hæmorrhagiam, ut medicum admone-
at sui officii, prout insigne exemplum apo-
plexiæ, largâ uteri sanguinis profusione so-
lutæ, in matrona 72. annorum habetur in
Ephem. Germ. (ggg): ubi Clariss. Grassi-
us etiam ex ecchymosi, quæ ferè semper
sequitur apoplecticorum obitum, advertit,
exprobrari quasi perinde à natura Medicis
venæsectionis neglectum. Hinc ad uncias
decem & ultra pro vice sanguinem hauri-
unt venâ in brachio sectâ: longè plus verò
extrahunt, si in pede secant: & pro re-
nata venæsectionem semel atque iterum
tum in iisdem, tum in diversis locis repe-
tunt, prout nempe evacuare, revellere
aut derivare satagunt. Verissimè autem
dictum est ab Harveo (hhh), notatu dig-
num & advertendum esse, si primâ phle-
botomiâ, vel ad summum secundâ, nihil vel
paululum profeceris, tertiam, quartam,
aut quintam sanguinis stagnationem adau-
gere; quia per se omnis nimia sanguinis
missio, spiritus exhauriendo, sanguinem
summo perè refrigerat, incrassat & coa-
gulat; quod ipsum confirmatum lucu-
lenter aliquando observavi in quodam
signifero cæsareo, ad carotidem lethali-
ter sauciato, cui quò sæpius contra fa-
cium inflammationem sanguis est missus,
eò spissior semper sanguis fuit extractus,
adeò ut ultimis vicibus nil nisi merum ge-
latinosum coagulum fuerit, nihil jam san-
guinis referens. Atque hinc est, quod
boni omnes fermè notant, ut mox ad pri-
mam Apoplecticorum phlebotomiam ani-
mum advertamus, num ad eam videlicet
evadat respiratio liberior, & pulsus bene
se habeat, aut attonitus omnino excite-
tur;

tur; nisi enim Indicia solutæ nonnihil strangulationis sanguinis appareant ad alteram aut certè ulteriorem phlebotomiam nequaquam progrediendum est; igitur *inspiciatur pulsus*, ait Aëtius, *in ipsa evacuatione sanguinis, & faciei color, & respiratio, & si nihil malī consequitur, etiam repetenda est detractio.* Et Ægineta: *si remissionem quandam adipiscatur, eodem die, sive sequente, sanguinem auferendum est.* Notabis hic, sanguinem V. S. extractum apoplecticis sæpe actu frigidum effluere, quin tamen perinde V. S. bono suo careat effectu (iii).

Locus CXXVII. Locus phlebotomiæ apud **V. S.** apoplecticos varius est pro intentione Medici. Si enim plethorica constitutio urget diminutionem, incisio venæ fiet in brachio; ubi revellere mavis, è pedis cephalicâ hauries; si derivandum putas, ex jugulari, sub lingnâ, in fronte sanguinem mittes. Verùm illud est evidens, derivatoriam phlebotomiam hoc & in similibus affectibus præacutis omnium maximè indicari; cum enim strangulatio sanguinis in ipso sit cerebro, expediri circulatio meliùs haud potest, quàm sectâ venâ, proximè, quantum fieri potest, è loco effecto detrahente. Hinc est, quòd sectio raninarum (quæ internæ jugularis sunt soboles) & jugularis præ aliis phlebotomiis celebratæ sint usûs: & dolendum sanè, multos per inanem timorem à jugularis sectione absterri, quasi nescio quid discriminis aut difficultatis haberet. Communis observationis est, apoplecticis, & aliis in casibus, ubi sanguis in capite aut pulmonibus enormiter stagnat, si mortî vicini sunt, jugulares venas mirè & valde sensibilibus agitari, evidenti indicio, hic locorum obstructions & interceptiones sanguinis subesse, venæsectione solvendas. Quare venæ jugulares alias quoque *apoplecticæ* appellantur. Jugularium hanc Venæsectionem Angli passim & Galli in Apoplexiæ paroxysmo celebrant; & certè Dionis comitissam ab hoc insultu liberavit ex eo tantum, quòd

eodemque die venam brachii, pedis, jugularem & raninam secuisset. Plura ejusmodi de usu jugularium sectione antapoplectico leges passim apud Authores (kkk). Modum secandi intelliges ex dictis superiùs Cap. 2. hujus Sect. Art. 3. §. 2. N. 67. Cœterum in decrepitis senibus, debilibus naturis & purè phlegmaticis, ubi venæsectioni locus esse vix potest, hujus vices supplebunt cucurbitulæ scarificatæ, dorso, brachiis, lumbis, cruribus, vel etiam capitis locis affixæ, aut hirudines naribus, temporibus, & retrò aures applicatæ.

CXXVIII. Atque hæc sunt, quæ depellendo Apoplexiæ paroxysmo debentur: quo si nonnihil expeditus sit æger, roborantibus cephalicis & cardiacis, cum specificis antapoplecticis refocillandus erit: notumque est, excitatis aut deglutionem habentibus, mixturas liquidas cephalico-cordiales cochleatim identidem instillari. Reliqua prophylaxis & præservatio consistit in debita & continua accuratione diætæ, legitimo usu specificorum, & correctione diathesis & dispositionis apoplecticæ, in plethora, grumescentiâ sanguinis, aut cacochymiâ pituitosâ, melancholicâ aut aliâ quavis radicatâ. Porro cacochymiis provisum erit per alterantia & lenientia eccoprotica, in menses fermè singulos, vel pro majoribus saltem anni mutationibus sedulò usurpata in Apozematis, infusis, vinis medicatis, pilulis ordinariis &c. Præ aliis verò summa necessitas ususque maximus in arcenda Apoplexia, cujuscunque generis, est fonticulorum, utriusque brachio, interscapulio, nuchæ, imò & vertici in futurarum conjunctione, vel etiam cruribus inustorum. Venæsectiones & scarificationes pro re nata in plethoricis, succi-plenis, & earum usui assuetis tutò intermittuntur nunquam, inque plethoricis vere, autumnò, & Februarii initio commodum mittendi è vena secta sanguinis se offeret tempus, scarificationibus ferè mensibus interpolatum. Evacuationes capi-

tis particulares per errhina, ptarmica, & apophlegmatizantia quotidiana esse debent; prout topicorum quoque cephalicorum usus in cucuphis, ceratis, emplastris, pulveribus, balsamis & ejusmodi pro roborando cerebro pariter esto continuus; intus verò sumantur quotidie, variato tamen modo & ordine in formulis, specifica.

Speci-
fica.

CXXIX. Sunt verò specifica & appropriata contra Apoplexiam medicamenta omnia prorsus cephalica, & adversus vertiginem, epilepsiam, fatuitatem & memoriam læsam laudata, ex quibus singulari quadam proprietate conspicua sunt ambra, succinum, cranium humanum, ungula alcis, smaragdus, cinnabaris, bezoarticum lunare, cortex Winteranus, chacarilla, surpentaria virginiana, radix Ninsing apud prædivites, pimpinella saxifraga, lilia convallia, primula veris, betonica, balsamum peruvianum, ex quo singularem spiritum & essentiam prorsus efficacissimam parare docet Hoffmannus (III) In usu culinario & mensali quotidiana sint semen sinapi, erucæ & coriandri, piper longum, cubebæ, cardamomum, caryophylli, majorana, thymus, salvia, & crocus. In genere ex pharmaceuticis profunt, quæ præter vim cephalicam crassum sanguinem attenuant, gramescentiam ejus & polypositatem dissecant, balsamicis particulis tonum partium erigunt, & circulationem humorum expediunt, verbò cephalico-diaphoretica existunt, ut essentia castorei volatilis, alexipharmaca Clauderi, fuliginis, ambra: liquor CC. succinatus, spiritus vitrioli volatilis, & similia complura. Spiritui vitrioli volatili genuino (ubi copia ejus haberi nequit) alium vitrioli spiritum volatilem cephalicum substituit Ettmüllerus, in affectibus capitis æquè insignem, cujus descriptionem leges in suo Collegio Practico, ubi de Apoplexia. Placet quoque pulvis cephalicus specificus Michaëlis seu Augustanorum, & omnes prorsus pulveres cephalico-epileptici, quibus opium

non inest, species dialunæ Minsichti, theriaca smaragdina, theriaca magna, mithridatium &c. Prostant quoque variæ aquæ Apoplecticæ spirituosæ, ut Apoplectica Langii, aurea ejusdem & mirabilis ejusdem, magnanimitatis Laurembergii, anhaltina, Imperialis seu Caroli V. & plures aliæ, cum spiritibus simplicibus vegetabilium, v. g. ceras. n. lilior. convall. serpilli, lavendulæ; quorum usus, si moderatus tamen & prudens est, tam in: quàm extra paroxysmum, peraccommodus erit; nimius tamen ne sit. oportet; quippe, aliorum inebriantium instar, frequentius aut copiosius hæc talia usurpata cerebro potius narcosin inferrent, temulentum quasi redderent, & apoplexiæ appararent. Cæterum qualiter membrorum resolutio, quæ ordinariè post Apoplexiam longo adhuc tempore incommodat, tractari debeat, petendum est ex seq. Cap. ubi de Paralyfi.

CXXX. Denique Diætæ legibus tene- *Diæ-*
tur, quisquis huic obnoxius malo est. *ta.*
Ærem præprimis gelidum, loca frigida & subterranea, uliginosas valles, evaporantium arborum umbras, aquilonem & austrum fugiat: *Victu* utatur tenuissimo; ubi enim morbus peracutus est, ait Hipp. statim extremos habet labores, & extreme tenuissimo victu utendum est. *Cibus* verò sit evchymus & evpeptus, & pulli columbarum jam assurgentes, & passerres insigni laude macerantur ab Haly Abbate. Sed singulari ratione semen sinapis ab omnibus prorsus laudatur Medicis, si eo nempe condiantur cibi, & modo quoquo alio in usum veniat quotidie. Pro *Potu* commendatur aqua cicerum; Ægineta præscribit mulsam, aut oxymel potui miscet, & demum post complures dies propinat vinum tenerum & oligophorum, idque calens & aquâ dilutum. Nec recens nec vetustum vinum arridet Avicennæ; illud, *quod in eo est de superfluitatibus*: hoc verò, *quod in eo est de velocitate penetrationis ad cerebrum*; mediæ igitur ætatis fit oportet; singulariter autem

tem nocivum censetur rubrum vinum quodvis, cum crassum sit, & præ albo caput petat, hæmorrhagiamque narium excitet &c. observavitque illustriss. a Brun (mmm) apoplexiam frequentem esse in locis, ubi vina rubra iusto copiosius bibuntur. Multi potui ordinario induunt aliquid piperis, vel talia, quæ infundi diximus potui epilepticorum. Summa verò religione cavendum est ab omni repletione, crapulâ & ebrietate, ut ex præmissa Apoplexiæ ætiologia patet. *Motus* nimis seu exercitatio corporis à Galeno iis valde interdicitur, qui proni sunt malo attonito; Paulus verò moderatum motum reconvalescentibus commendat, verbis:

(a) l. 3. fen. 1. Tr. 5. c. 12. (b) in comm. ad aph. 51. S. 6. (c) l. 3. c. 18. (d) Tetrabibl. 2. serm. 2. c. 27. (e) l. 1. pract. c. 13. (f) l. d. tot. morb. temporib. c. 4. (g) d. art. curand. expect. c. 32. (h) finit. Medic. c. 12. & l. 1. d. sympt. caus. c. ult. item l. 2. d. sympt. caus. c. 2. & d. sympt. diff. c. 3. item 3. d. loc. aff. c. 10. & 4. d. loc. aff. c. 2. (i) in comm. ad aph. 42. S. 2. (k) finit. Medic. c. 12. (l) l. 2. element. Med. physico-Math. c. 2. (m) vid. Weinbart Nucl. Med. pract. item Ephem. Germ. D. 2. A. 10. obs. 16. (n) 4. d. loc. aff. c. 2. (o) in comm. ad aph. 42. S. 2. (p) l. 2. Confil. c. 2. in Schol. (q) speciali de hac re Tract. (r) Zodiac. Med. Gallic. A. 4. Januar. obs. 6. (S) Dissertation sur la mort subite (t) A. 1698. Novemb. A. 1710. April. ex Dissert. Barnabei A. 1711. Septemb. ex Dionis (u) Cent. 9. obs. 3. & D. 2. A. 6. in append. obs. 48. Paullini. (vv) in Poter. Cent. 2. c. 96. (x) d. anim. brut. S. 2. c. 8. (y) Tr. d. lithias. c. ult. (Z) apud Greg. Horst. l. 2. obs. 14. (aa) l. 4. fen. 7. Tr. 4. c. 5. (bb) l. 1. fen 3. doct. 2. c. 8. (cc) comm. in aph. 20. S. 3. (dd) l. 1. fen 3. doct. 2. c. 9. (ee) 1. progn. comm. 13. & seqq. (ff) l. 3. fen 1. Tr. 5. c. 12. (gg) l. 4. aph. 78. (hh) l. 4. d. caus. puls. c. 18. (ii)

gestentur bigâ aut vehiculo aut pensili culcitra. Nunquam ineatur Somnus, in dorsum supinus indormiendo. *Apbrodisiaca*, si à morbo reconvalescens aut valetudinarius sis, ne quidem cogita. Coeterum generosus animus, & spretus mali timor, plurima diluit ex animi pathematis pericula. In calce subjungo amuletum, contra Apoplexiam haud exigui nominis, estque nil aliud, quam radix verbasci maris, eo die, quo sol leonem ingreditur, ante solis ortum effossa, probè lota, syndoni inclusa, & è collo toto vitæ tempore gestata; cujus excellentiam recens commendatam leges in Ephemerid. Germ. (nnn).

comm. ad aph. 19. S. 2. (kk) comm. 2. in 1. prorrh. t. 50. (ll) 1. prorrh. t. 50. (mm) vid. Acta Erudit. Lips. A. 1710. p. 158. (nn) D. 1. A. 6. & 7. obs. 40. & Schol. (oo) l. 2. d. Dinamid. c. 30. (pp) l. 1. prax. (qq) l. 9. theoric. c. 6. (rr) Tetrab. 2. Serm. 2. c. 27. (ss) Zodiac. A. 2. Decemb. ad fin. obs. 1. (tt) tetrab. 2. Serm. 2. c. 27. (uu) Enchirid. Med. l. 2. c. 28. (vvvv) vid. Forestus l. 10. obs. 74. Nymannus d. apoplex. c. 39. Weptfer in Exercit. d. loc. aff. in apoplex. (xx) l. 2. prax. c. 21. §. 105. (yy) Introd. c. 15. (zz) d. agrit. cerebr. c. 27. (aaa) l. 3. c. 18. (bbb) tetrab. 2. S. 2. c. 27. (ccc) l. 1. fen 4. doct. 5. c. 20. item l. 1. fen 3. doct. 5. c. 1. item l. 4. fen 7. Tr. 4. c. 5. & l. 3. fen 1. tr. 5. c. 12. & 14. (ddd) in l. d. vict. rat. in acut. (eee) d. abdit. morb. caus. c. 23. (fff) l. 2. prax. c. 21. §. 114. & seqq. (ggg) D. 1. A. 9. & 10. obs. 166. (hhh) d. art. expect. curand. c. 32. sub fin. (iii) vid. Ephem. Germ. D. 2. A. 4. obs. 138. (kkk) vid. Acta Erudit. Lips. A. 1698. 1710. 1711. Blegny Zodiac. A. 4. obs. 6. (lll) Dissert. D. Bals. Peruv. c. 4. §. 4. (mmm) in Ephem. Germ. Cent. 9. & 10. obs. 3. (nnn) D. 3. A. 9. & 10. obs. 129.

P A R E R G A

E X

UNIVERSA MEDICINA.

EX PHYSIOLOGIA.

1. Sanitas corporis humani quā conservanda, & quā restituenda. Medicinæ finis est. 2. & ipsum consequenter humanum corpus vivens est objectum materiale. 3. Sicut homo essentialiter constat rationali animâ & corpore organico: 4. ita ipsum corpus organicum in ratione sensitivi completur per animam materiale, realiter â rationali distinctam. 5. Nam materia prima sunt minima corpuscula simplicia, ingenerabilia, & incorruptibilia: 6. non tantum in proprietatibus mechanicis, sed ipsâ etiam naturâ invicem diversa, 7. quorum aliqua sunt in actu primo viventia, & sensitivam animam per debitam combinationem constituentia. 8. Anima rationalis constituit principalem formam hominis essentialem, 6. sed non adæquantam corporis humani viventis? 10. utpote quæ nihil aliud est, quam tum ipsius animæ rationalis, tum aliorum materialiter viventium, tum aliorum corpusculorum passivorum perfectissima sympraxis, unio harmonica, & modificativa actionum, ac communicativa perfectionum & imperfectionum. 11. Quamvis anima rationalis sit verè & strictè forma corporis humani informans, 12. in dies tamen magis magisque probabile nobis redditur, eandem non existere totam in toto, & totam in qualibet parte; 13. sed informativè uniri & inexistere soli & uni nervorum principio, 14. quod juxta modernam Anatomiam medulla cerebri oblongata constituit. 15. Hinc rationalis anima sensitivæ vitæ in homine principium neutiquam existit, 16. sed ideò corpori informativè unita est, ut dependenter à sensationum materialium speciebus suas spirituales functiones, nempe discursivè intelligere, & libere velle, in hac vita possit obire. 17. sicut nullæ ab objectis ad organa sensuum externorum emittuntur species peripateticæ: 18. ita neque ab hismet organis seu sensationibus externis ad sensorium commune (19. quod in medulla oblongata ponimus) & internorum sensuum sedem emanant: 20. quin imò nec ipsi rationali animæ speciebus intellectualibus, sensu vulgari acceptis, est opus. 21. Sanitas, etiam physicè accepta, à partibus sanis est realiter modaliter distincta. 22. Est autem sanitas modificatio corporis humani viventis, ejusque partium omnium, per quam hoc formaliter ponitur in potentia immediatè expedita ad naturaliter agendum: 23. quæve in partium temperie legitimâ, debitâ organizatione, & unione consistit. 24. Causa sanitatis est, quodcumque ullo modo ad sanitatem facit. 25. Adeoque partes continentes, æquè ac contentæ, & impetum facientes, causarum sanitatis syllabæ comprehenduntur. 26. Quaternio humorum Galenicorum ex albo naturalium humorum expungendus est; 27. cum materia nutritia solus liquor chylo, so, gelatinosus existat. 28. Vera nutritio non modò per accrescentiæ annos viget, 29. sed per totum vitæ reliquæ curriculum continuatur. 30. Alimenta assumpta in ventriculo fermentandò abeunt in chylum; 31. hinc per venas lacteas & ductum thoracicum sanguineæ massæ immixtus- 32. motu sanguinis circulari & intestino nutritur in sanguinem, 33. ita ut neque hepar, 34. neque cor, 35. neque aliud determinatè viscus pro sanguinis officina rectè statuatur. 36. Generatio ho-

minis

minis (37. sicut & omnium aliorum animalium perfectorum) non tantum in: sed etiam ex ovo contingit. 38. spiritiosa virilis spermatis portio muliebri ovulum verè & corporaliter ingreditur, 39. quin & ipsa mater, præter ovulum, verum & genuinum semen conceptui fecundo suppeditat. 40. ovulum muliebri non tantum idæali corpusculi humani delineatione est præditum: 41. sed materno illapsum utero sola vivit sensitivâ animâ materiali, 42. cui post mensem quartum supervenit anima rationalis, 43. creata à DEO. 44. Respirationis finis est vera corporalis aëris externi cum sanguine in pulmonibus miscella, 45. & cordis, arteriarumque pulsus sanguinis in circulum agendi gratiâ est comparatus.

EX PATHOLOGIA.

46. Morbus est partium corporis viventium modificatio, à naturali earundem temperie, conformatione, & unione abludens. 47. quam plethora, 48. cacochymia, 49. atonia viscerum (50. præter alias tum internas tum externas causas) potissimum inducit. 51. Intemperies nuda seu sine materia est assertum nudum, seu sine fundamento. 52. Mala conformatio consistit vel in inepta partium superficie, 53. vel indebito earundem numero. 54. vel illegitimâ figurâ. 55. diapedesis, à Galenicis adstructa, exploditur præter rationem sufficientem à plerisque R. R. 56. symptomata sunt vel actionis læsæ, 57. vel excreti & retenti p. n. 58. vel qualitatis mutatae. 59. læsio actionis vel in diminutione, vel in abolitione, vel in depravatione consistit. 60. actio aucta in statu p. n. videtur improbabilis.

EX SEMIOLOGIA.

61. Signum Medicum est omne illud, quod notius & sensibus obvium aliud ignotum pro usu medico patefacit. 62. Fontes signorum universales sunt tres: nempe essentialiter inhærentia, antecedentia seu causæ, & consequentia seu effectus. 63. Uroscopia in genere quid prodit de chylicationis, sanguificationis, generis nervosi, & systematis arteriosi ac venosi, partiumque diuresi litantium constitutione: 64. in determinationibus autem affectuum particularium, sexus graviditatis &c. est infida interpret, imò nulla. 65. sphygmologia ordinariè vigorem vitalem arbitratur, & febres deprehendit: in reliquis satis fallax.

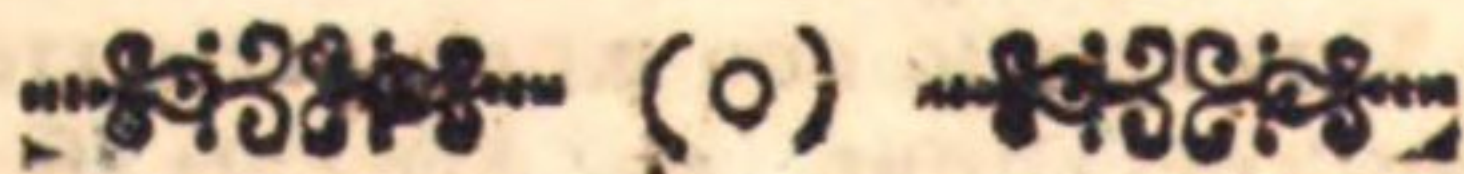
EX HIGIENE.

66. Diætæ ratio consistit in legitimò sex rerum non naturalium usu. 67. Sanitati Litterarum plus officit herbæ Nicotianæ. 68. quam Cerevisiæ Kelheimensis abusus.

EX THERAPEUTICA.

69. Methodus medendi rectè definitur ars, quâ per indicationes inveniuntur auxilia, ut deperdita hominis sanitas restituatur. 70. indicatio autem in se nil aliud est, quàm ostensio rei agendæ ab indicante profluens. 71. Indicans est agens aliquod, in corpore humano vivente existens, quod per propriam naturam auxilium aliquod indicat, illudque ad se dirigendum monstrat, ut amissa hominis sanitas recuperetur. 72. indicatum est id, quod ab indicante indicatur, & fieri jubetur, seu est ipsum remedium, auxilium, præsidium, & scopus &c. 73. Materia remedium est illud, per quod à Medico indicatum peragitur tanquam per medium seu instrumentum: quæ ex fonte triplici, pharmaceutico, chirurgico & diætetico petenda.

Soli Deo Adoratio & Gloria, Ejusque Virgineæ Matri, ter Admirabili, Honor & Veneratio in sæcula.

Nobili, & Doctissimo Domino Defendenti:

FAuste Machaonio descendens stemmate Victor,
Cui rectum ad lauros gloria pandit iter.
Ecce giganteas diræ prænuntia mortis
Turba parat, validas linguæque multa minas,
FEZERE atroces cerebri *discerpito* Parcas,
Cuncta cadat forti vis inimica manu.
Sed quid pugna mihi? festivos cerno triumphos,
Quos iussa à docta Pallade Musa canit.
Ut generosa tuas extollat gloria vires,
Applaudit resono garrula fama choro.
Vive proin tibi sint victricia sarta Galeni,
Et Capiti Laurus serpat honora tuo.
Vive diu, & noxas *capitis*, curamque retexe
Æterna dignum prosperitate *caput*.
Quin age! **DOCTORIS** te summa insignia spectant;
Hippocratis breviter quæ tibi dextra dabit.

hls aggratVLatVr MeDI~~C~~as LaVros fortIter pVgnantl.

JOANNES GEORGIUS DALLER;
Philosophiæ Magister & Med. Studiosus.

Nobili, ac Doctissimo Domino Defendenti Sc.

Quidquid in humanis fatalia jungere Parcis.
Obsequia assuescis, jam modò carpe fugam.
Vosque nefandæ ipsæ, fera cedite Numina, Parcæ,
Atropos, & Lachesis, Clothoquæ, terga date.
Vester adest Domitor, vestras contundere vires,
Ulcisci quæ sciet tot sine fine neces.
Tu verò, ô! miseris quicunque doloribus ustus
Ingemis, & medicam qui cupis æger opem!
Exulta lætus! surgit novus, Ecce! MACHAON.
Corpore ab ægroto, qui fugat omne malum.
Huc huc confugas, hic tutum quærato asylum,
Hic tibi languenti pharmaca, sana dabit.
Eja age Apollinææ generose Athleta Palestræ,
Hyppocratem felix quem Medicina colit.
Perge bonus avibus, quò te inclyta gloria laudis,
Dilectique vocat Proximi amica salus.
Parcarum Dominum te gens prostrata veretur,
Ipsaque dat victas mors tibi victa Manus.
Rebus amica tuis jam stat fortuna, tibi quæ
Sic bona cuncta fluunt, sic mala quæquæ jacent.

EX MEDICINA CERTANTI VOUIT.

Amicus Devotissimus

JOANN. JAC. FRANC. CARL. FREYHAMMER.
Phil. Magister & Medicinæ Studiosus.

Morasch, Johann Adam

Insensatum caput, stimulis academicis agitatum, id est: Tractatus medico-
practicus de vertigine, epilepsia et apoplexia

Ingolstadium 1724

4 Diss. 2470#Beibd.3

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10837681-5

VD18 15037096-001